

NÕUKOGUDE KOOL

Nr. 5 — 1941

RK PEDAGOOGILINE KIRJANDUS
TALLINN

Sisukord:

	Lk.
Uhiskondlik-poliitilise kasvatusese osa:	
Eesti NSV Ulemnõukogu II istungjärg:	
ENSV 1941. a. rahvamajanduse arendamise riiklikust plaanist. ENSV Rahvakomissaride Nõukogu esimehe sms J. Lauristini aruanne	321
ENSV 1941. a. riigieelarvest. ENSV rahanduse rahvakomissari sms P. Keerdo aruanne	327
Läbirääkimised ENSV Ulemnõukogu II istungjärgul.	
Hariduse rahvakomissari sms N. Andreseni sõnavõtt	331
Saadik sms N. Ruusi sõnavõtt	332
E. Päll, Marksistliku kirjandusteooria põhiküsimusi	334
Kasvatus- ja õppetööst:	
Aulis Aret, Õpetaja ülesanded internatsionalistliku kasvatusese alal	343
I. Paul, Noorsoo alg- ja ennekutseaegsest sõjalisest ettevalmistusest	352
J. Rebane, Noorte naturalistide suvisest tööst	362
Koolikorralduse küsimusi:	
H. Norman, Ameti- ja raudteekoolidest	372
Pedagoogika ajaloost:	
Joh. Käis, Robert Owen'i pedagoogilised vaated	375
Praktilisi küsimusi:	
V. Ordlik, Loosung kasvatusvahendina ja dekoratsioonina	379
Bibliograafia:	
M. Otsasoo, A. Makarenko — Raamat lastevanemaile	382

PEA
2 18 415

EP 5221
EESTI
RAHVUS-
RAAMATUKOGU

Z. 18

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

NÕUKOGUDE KOOL

EESTI NÕUKOGUDE SOTSIALISTLIKU VABARIIGI HARIDUSE RAHVAKOMISSARIAADI
PEDAGOOGILINE AJAKIRI

Nr. 5

Mai

1941

Eesti NSV Ülemnõukogu II istungjärk 7.-9. apr. 1941.

ENSV 1941. a. rahvamajanduse arendamise riiklikust plaanist.

ENSV Rahvakomissaride Nõukogu esimehe sms J. LAURISTINI aruanne)*

Seltsimehed! Ülemnõukogu käesolev istungjärk on kokku tulnud, et teha kokkuvõtteid meie Vabariigi arenemise tulemustest 1940. a. viimase kuue kuu kestel ning arutada 1941. a. plaani ja eelarvet.

Seltsimehed! Nõukogude Liidu, kogu nõukogude rahva edusammud, mis on saavutatud Lenini-Stalini Partei juhtimisel, paistavad eriti silma kapitalistliku maailma praeguse olukorra ja nende tohutute purustuste taustal, mis on toonud endaga kaasa teine imperialistlik maailmasõda, mis võtab üha ähvardavama kuju.

Kui kapitalistlikule maailmale 1940. a. oli vastuolude süvendamise, imperialistliku sõja laienemise, rahvamasside edasise vaesestumise aasta, siis meie sotsialistlikule kodumaale oli 1940. a. tema jõukuse, majandusliku ja kaitsevõimsuse ning rahvamasside materiaalse heaolu kasvu aastaks, mis meid viib üha enam lähemale kommunismile.

Asudes 1940. a. majanduslike tulemuste kokkuvõtmisele Eesti NSV rahvamajanduse arenemise kohta ja 1941. a. plaani vaatlemisele, tuleb märkida, et teostades Riigi-

Sms J. LAURISTIN.

*) Avaldatud lühendatud kujul.

Sichergestellt durch Einsatzstab RR
Reval.

volikogu 23. juuli deklaratsiooni, UK(b)P Keskkomitee ja Liidu Valitsuse pideval toetusel tehti Eesti NSV-s 1940. a. ära suur töö sotsialistliku ümberkorraldamise alal rahvamajanduse kõigis harudes. Nagu teada, kuulutati kogu maa rahva omandiks. Töötava rahva aktiivsel osavõtul natsionaliseeriti 1940. a. 906 tööstusettevõtet, 468 suuremat hulgi- ja jaemüügi kaubandusettevõtet, 1038 transpordiettevõtet, 9187 suuremat maja.

Tööstuse alal olid ja on kõik pingutused juhitud tööstustoodangu maksimaalsele suurenemisele; olevate tööstuslike seadeldiste parema ärakasutamise, tähendab, ratsionaliseerimise, tsentraliseerimise ja töö igakülgse korraldamise teel. Suurem osa tööstuslike ettevõteteid on hakanud tööle 2—3 vahetusega. Tööliste arv vabariikliku alluvusega tööstuses tõusis 4 kvartaali kestel 63%.

Lasti käiku terve rida varem seisnud ettevõteteid (tuletiku-, nahavabrik, klaasivabrik Tartus, akumulaatorite-tööstus, trükikojad ja teised ettevõtted). Nõukogude tööstus näitab 1940. a. II poolaastal, võrreldes I poolaastaga, tunduvalt toodangu tõusu. Näiteks, raadioaparaatide tootmine 12%, telefoniaparaadid 37%, elektrimootorid 78%, kummist jalanõud 60%, nahast jalanõud 10%, aknaklaas 147%, vineer 13%, tuletikud 240%, puuvillalõng peagu kahekordselt, kuid kangaste suhtes 33%, paberossid 60% jne.

Nõukogude Liidu valitsuse poolt kinnitatud IV kvartaali plaan täideti peagu kõigil tööstusaladel ning see moodustab 1939. a. IV kvartaaliga võrreldes ligi 45% juurdekasvu. Tööstuse toodangu üksikuil aladel täideti plaan järgmiselt: telliskivi 143%, tuletikud 124%, puuvillane riie 137,8%, lõim 116,3%, villane riie 114,1%, nahkjalanõud 138%, piiritus 122%, tubakas 116% jne.

Samal ajal oli terve rida alasid, kus plaan jäi täitmata. Näiteks: kunstsarv 49,8%, raadioaparaadid 28,8%, telefoniaparaadid 72,4%.

Plaani mittetäitmine neil aladel on seletatav sellega, et rahvakomissariaadid ja ettevõtted ei suutnud tööd korraldada ega küllaldase energiaga juhtida. Nemad ei võidelnud küllaldaselt töödistsipliini eest, plaanikindluse eest ega õigeaegse materjal-tehnilise varustamise ja toorainete saamise eest.

Oma otsuses 24. jaanuarist s. a. seadsid Nõukogude Liidu Rahvakomissaride Nõukogu ja UK(b)P Keskkomitee Eesti Nõukogude Sotsialistlikule Vabariiklikule tööstusele 1941. a. plaanis järgmised ülesanded:

„Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi tööstuse igakülgseks arendamiseks määrata, et Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi 1941. a. rahvamajandusliku plaani põhilisteks ülesanneteks on tööstuse laiendamine ja taasülesehitamine, kiirem põlevkivi- ja turbatööstuse arendamine, ehitusmaterjalide tootmise suurendamine, samuti masinaehituse, tekstiil- ja tootlustööstuse arendamine ja täielik ärakasutamine.“

Kinnitatud plaani kohaselt peab Eesti Nõukogude Sotsialistlik Vabariiklik tööstus 1941. a. andma 397 miljoni rubla ulatuses tööstustooted (1926./27. a. hindades), see on ligikaudu 30% rohkem kui eelmisel aastal.

1941. a. peame tootma telliskive 77 miljonit tükki, lupja 60 tuh. tonni, paekive 220 tuh. kub.-m, metsamaterjale 2760 tuh. kub.-m, seal hulgas tarbepuid 1315 tuh. kub.-m, nahast jalanõusid 546 tuh. paari, liha 26 tuh. tonni, võid 11,55 tuh. tonni, kala 25 tuh. tonni jne.

Nii tõuseb, võrreldes 1940. a. toodanguga, telliskivi (punane, silikaat- ja tuhakivi) 34%, paekivi tootmine 5,5 korda, lubja tootmine — 67%, alabastri tootmine 2 korda, akna- klaasi tootmine 66%, saetud materjali toodang 35%.

1941. a. suureneb tööstuslike käitiste tööliste arv 17.000 inimese ehk 33% võrra (jättes arvestamata ehitustöölisi), ning keskmine igakuine töötasu-fond võrreldes 1940. a. detsembrikuuga tõuseb 15%.

Valitsuse poolt kinnitatud riikliku plaani kohaselt ei ole kindlaks määratud meie vabariigi töövõime tõstmise ja omahinna alandamise plaan, kuna 1940. a. tööstus alustas normaalset tööd alles aasta lõpul peale natsionaliseerimist ning organiseerimis-perioodi. Kuid väljaspool plaani seisva ülesandena tuleb siiski igale rahvakomissariaadile ja ettevõttele teha ülesandeks suurendada töö produktiivsust ja alandada omahinda, et aasta kestel jõuda Liidus maksvate keskmiste näitajateni, tõi tööstusproduktiivsust 12% ja alandades omahinda 3,7% võrra.

Kõneldes 1941. a. plaanist ei saa mainimata jätta selle täitmise käiku, kuna I kvartaal on lõppenud. Täitmise tulemused jaanuari ja veebruari kohta ja esialgsed andmed märtsi kohta näitavad, et mõnedes tööstusharudes arenes töö hästi, ja kvartaali plaan ületati — telliskivi (punase telliskivi alal 107%), klaasi (148%), tuletiku (113,8%), kipsi (114,5%), paberi (119%) jne.

Kohaliku Tööstuse Rahvakomissariaat täitis plaani 125%. Samal ajal pole aga reas teistes tööstusharudes plaani täidetud.

Väga halb on lugu külvimasinate väljalaskmisega, mida Kergetööstuse Rahvakomissariaadi poolt on valmistatud ainult 140, esimese kvartaali plaanis ettenähtud 240-st. Kergetööstuse Rahvakomissariaat jääb endiselt maha linase riide tootmises, täites 91,8% plaanist, kunstsarve — 91,8% kvartaali plaanist, silikaatkivi — 90% kvartaali plaanist, lubja — 92% kvartaali plaanist ja saetud puumaterjali alal. (Metsatööstuse Peavalitsuse tehased täitsid 1. märtsiks 22,4% kvartaali plaanist ja 45,1% veebruarikuu kestes.)

Minnes üle laialt tarvitata- vate kaupade plaani juurde, peab ütleva, et nii EK(b)P IV kongressil kui ka praegusel istungjärgul peab tunnistama, et ei Kohaliku Tööstuse ega ka Kergetööstuse Rahvakomissariaat pole asunud tõsiselt NSVL RKN ja UK(b)P määruse täitmisele „Abinõudest laialt tarvitata- vate ja tootluskaupade tootmise suurendamiseks kohalikust toorainest“.

Terve rea laialt tarvitata- vate kaupade suhtes pole plaani täidetud. Nii on esialgsete andmete järgi Kergetööstuse Rahvakomissariaat metallitööstuse alal täitnud plaani 95,9%, raadioaparaatide alal 46,7%, sukkade-sokkide alal 94%, lukkude alal 48%, hobuseraudade alal 57%, telgede alal 66,5% ning nugade ja kahvlite alal 45,4%. Plaanist jääb maha kalapüük ja kalade ümbertöötamine. Samasugune on olukord terve rea teiste kaupadega.

Negatiivse nähtusena tuleb märkida, et viimasel ajal on rida Kergetööstuse ja Kohaliku Tööstuse käitisi hakanud alandama väljalastava toodangu kvaliteeti, kusjuures sageli on teataval määral tõstetud müügihindu.

Kaubanduse Rahvakomissariaadi andmeil on rida Kergetööstuse Rahvakomissariaadi vabrikuid — „Punane Estonia“, „Tofer“, „Sindi“, „Juuni Võit“, „Punane Koit“ ja veel rida teisi — hakanud välja laskma jaanuaris ja veebruaris toodangut seitsmest toorainest, kuid kvaliteedilt madalamat ja kallimat kui eelmise aasta novembris ja detsembris. Samuti on rida käitisi Kaubanduse Rahvakomissariaadi ja teiste tööstuslike rahvakomissariaatide vähese kontrolli tagajärjel hakanud turule laskma praakkaupa või madalamat sorti kaupa esimese sordi kaubana. Nii näiteks laseb „Punane Koit“ välja praakvatini, „Kommunaar“ laseb välja praaksukki esimese sordina ja mittetäisväärtuslikku kunstsiidist kaupa. „Juuni“ artell laseb välja praakpesu esimese sordina.

Säärasele karistamata praakkauba väljalaskmisele tuleb teha lõpp. Kergetööstuse ja Kohaliku Tööstuse Rahvakomissariaatidel tuleb koos Kaubanduse Rahvakomissariaadiga kõige lähemal ajal välja töötada kaupade standardid ja organiseerida kindel kontroll käitistes ja kaubanduslikes baasides. Kaup peab kandma vabriku märki ja käitiste tehnilistel juhatajatel tuleb vastutada kauba kvaliteedi eest kriminaalkorras. Samuti on vajalik

kõige lähemal ajal lõpule viia korra loomine tööstuslike kaupade müügihindade määramise alal.

Uhenduses sellega tuleb märkida, et mõningad käitised näitavad kõrge omahinna kõrval veel ahnitsemise tendentse hindade määramisel — nii esitas Lutheri käitis kirjutuslaua jaehinna kalkultatsiooni 945 rublale. Kontrollimisel osutus aga võimalikuks alandada hinda kuni 544 rublani, s. t. hind oli põhjuseta kõrgendatud 75% võrra. Teise mudeli kirjutuslaua hinda alandati samuti 756 rublalt 505 rublani jne. „Ilmarise“ tehases valmistatavate kirveste hind on kalkuleeritud 19 rbl. tükk, samal ajal on aga Nõukogude Liidu teistest vabariikidest sissetoodavate kirveste hinnaks 2 rbl. 87 kop.

Meie käitistes pole asi sugugi korras töödistsipliiniga. Esinevad tööle hilinemised ja töölt puudumised; nii moodustavad näiteks Kohaliku Tööstuse Rahvakomissariaadile alluvais käitistes töölt puudumised veebruarikuus üle 800 tööpäeva.

Põlevkivitööstuses on töölt puudumiste ja hilinemiste arv suur. Märtsikuu 18 tööpäeva jooksul kaevandustes töölt puudumised teevad välja 1826 töölise kohta 1831 tööpäeva, s. o. keskmiselt iga töölise kohta 1 tööpäev. Töölt puudumiste graafik üksikute päevade järgi näitab, et esmaspäeval on töölt puudumiste arv kaks korda suurem kui keskmine arv, moodustades üle 10% tööliste üldarvust.

Säärane olukord näitab, et ei rahvakomissariaadid, ei käitiste administratsioonid ega ametiühingud võta tarvitusele abinõusid töödistsipliini rikkujate vastu ega korralda poliitmassilist ja kultuurilist tööd tööliste keskel, kus sagedasti valitseb alkoholitarvitamine. Puudub kultuuriline meelelahutus töölistele: kino, raamatukogud, klubitegevus jne. Klubiruume tuleb muretseda käitiste oma sisemistest ressurssidest.

Plaani täitmisele mõjub kahjustavalt tööliste rändamine ühest töökohast teise. Suurel tööjõu nõudmisel ja tööliste arvu kasvamisel kõigis tööstusharudes esineb kahjuks süstemaatiline tööliste rändamise kasv. Nii vallandati tööstuse ja metsanduse alal, muidugi tööliste eneste soovil, neid kuude järgi: oktoobris 4,6%, novembris 5,1%, detsembris 6,1%, jaanuaris 11,3% ja veebruaris 12,4%. See tähendab, et tööliste koosseis uuendub käitistes aasta jooksul. See tähendab muidugi oskuse, produktiivsuse ja toodangu langust.

Niisugusele olukorrale tuleb lõpp teha, määrares kindlaks ühise töötasu-süsteemi ühesuguse kvalifikatsiooniga töölistele kõigis tööstusharudes. Samuti tuleb kiiremas korras sisse seada tööraamatud.

Uhenduses suurte töödega uute vabrikute ehitamisel, olemasolevate laiendamisel ja ümberehitamisel, tekkis eriti raske olukord remonttööde suhtes ja seadmete valmistamisega põlevkivi-, turba-, elektritööstuse jt. tööstuste harudes, kuna „Punane Krull“, „Ilmarine“ ja „Volta“ on üle läinud Liidu alluvusse ning peagu ei näe ette oma plaanides kohalikke töid või näevad neid ette väga piiratud ulatuses.

Selles küsimuses tuleb Eesti NSV RKN-l pöörduda NSV Liidu RKN poole palvega võtta kohalikud tööd liidulise alluvusega käitiste plaani nende käitiste programmi 20% ulatuses.

Edaspidi osutub aga vajalikuks luua oma remontbaas, uue tehase ehitamisega või mõne olemasoleva kohaldamisega selleks otstarbeks.

NSVL RKN ja UK(b)P KK määruse kohaselt 9. I 41. a. „Abinõude kohta laialtarvitatavate ja tootluskaupade tootmise suurendamiseks kohalikest tooraineist“ avanes kohalikele tööstusele suur algatus ja laialdased materiaalsed võimalused, mida viimane aga peaaegu ei kasuta, sest me ei näe, et sellel alal oleks asutatud uusi ettevõtteid. Meil puudub alles konkreetne plaan selle määruse teostamiseks. Me pole veel mobiliseerinud maakonna- ja linnatäitevkomiteesid kohaliku tööstuse ja käsitööstusliku tegevuse arendamiseks laiatarbekaupade valmistamise alal.

Kohaliku Tööstuse Rahvakomissariaat ja maakonna töötava rahva nõukogude täitevkomiteed osutavad ka vähe tähelepanu tööstusartellidele, mis võimaldab endistele omanikele peremeest mängida neis ettevõtteis. Nii näiteks artellis „Tehnokemutil“ — võrdlemisi võõrapärane sõna — Kohaliku Tööstuse Rahvakomissariaadi silmade all määras seitsmeliikmelise koosseisu juures endisest omanikest juhataja kodanik Saidelson endale kuupalga 2000 rubla kuus. Artellis „Sanitaartechnik“ Tallinnas määras samuti kod. Pebre endale 2600 rubla palka, s. o. poolteist korda rohkem kui saab rahvakomissar sms Sauer.

Säärane kontrolli puudus kutsub esile õigustatud meelepaha tavaliste liikmete hulgas ning tulevikus ei pea see enam aset leidma.

Praegusel ajal on meil organiseeritud üle 500 artelli 7250-liikmelise perega, kuid on veel olemas üle 10 tuhande ühistegevuse alusel ühinemata käsitöölise. Nende edaspidine koopereerimine oleneb suurel määral sellest, kui kiiresti meie suudame korraldada tööd artellides, ja nimelt hästi korraldada, et Pebred ja Saidelsonid seal peremeest ei mängiks.

UK(b)P XVIII üleliiduline konverents seadis oma otsustes peaaülesandeks vajaduse kõige otsustavamal viisil võidelda plaanituse, toodangu ebaühtlase väljalaskmise ja tormitsemise vastu.

Reas tööstusharudes (tselluloos, paber, jalanõud, ehitusmaterjalid, turbabrikett jt.) esinevad tunduvad kõikumised tootmises viimase 3—4 kuu kestel. Me peame täitma konverentsi otsuse, mis nõuab parteilistelt, ametiühingute ja majandustegelastelt: „Saavutada igapäevast varem väljatootatud graafiku kohast tootmisprogrammi täitmist iga tehase, vabriku, kaevanduse ja raudtee suhtes.“

On vajalik laiemalt arendada sotsialistlikku võistlust tööstuses, väsimatult pidada võitlust praakkauba valmistamise ja töölt puudumise vastu, korraldada arvestust, saavutada sisseseade täielikku ärakasutamist sellega, et ühetasase töö juures oleks kindlustatud kindlaksmääratud plaanide tingimusteta täitmine toodangu alal, saavutades omahinna alandamist ja tööviljakuse tõstmist. Ainult siis me suudame oma tööstuse ja transpordi plaani täita ning see plaan on melle siis täiesti reaalne.

Hariduse ala.

Käesoleval, 1940/41. õppeaastal viidi läbi rida tähtsaid samme kodanliku kooli ümberkorraldamise alal, on koostatud üleminekuaja kooli õppekava ja plaan, millesse võeti sisse NSVL ja Eesti NSV Konstitutsiooni õppimine ja NSVL rahvaste ajalugu. Kaotati usuõpetus koolides.

Õpetajaskonna ettevalmistamiseks korraldati kursusi ja konverentse, samuti korraldati õpetajaskonnale loenguid ja iseseisvat marksismi-leninismi õppimist.

1941. a. plaanis on põhiülesandena püstitatud üleminek üldhariduse alal 6 aastalt 7 aastale, samuti ka keskkooli üleminek 12 aastalt 10 aastale. Seoses sellega avati käesoleval õppeaastal 80 uut seitsmendat klassi. Õpilaste arv mittetäielikes keskkoolides ja keskkoolides kasvab 128,7 tuhandelt 137,4 tuhande inimeseni. Samuti kasvab ka kõrgematesse õppeasutistesse vastuvõetavate arv. 1941/42. aastal võetakse vastu ülikoolidesse 1770 inimest ja erialalistesse keskkoolidesse 7500 inimest. Peale selle on kavatsetud õhtune ja päevane õpetus väljaspool kooli kesk- ja kõrgema hariduse saamiseks töölt puudumiseta, mis hõlmab umbes 3000 inimest, seal hulgas kõrgema hariduse alal 500 inimest.

Praegu toimub kutsehariduse ümberkorraldamine. Eesti NSV-s viiakse põllumajanduslikud koolid Hariduse Rahvakomissariaadi alluvusest Põllutöö Rahvakomissariaadi

alluvusse; käsitöökoolid viiakse Tööjõureservide Peavalitsuse alluvusse, kusjuures 10.650 noort pannakse ametit õppima; ettevõtetes ja käitistes korraldatakse kursusi tehmiinimumi alal; töelistele ja talurahvale korraldatakse kursusi nende ettevalmistamiseks kõrgemasse õppeasutistesse astumiseks. 1941. a. tegutseb 31 lastesõime.

Enam kui kahekordselt kasvab lasteaedade arv: 197 lasteaeda 6.700 lapsega. Korraldatakse 95 mänguplatsi, tunduvalt kasvab ka kultuurhariduslike asutiste võrk, mille arv tõuseb 461-lt 810-ni. Peale selle korraldatakse 100 uut rahvaraamatukogu.

7-aastase üldhariduse läbiviimiseks tuleb ümber korraldada linna- ja külakoolide võrk. 1941. a. plaanis on ette nähtud 7 linna- ja 20 uue maakoolimaja ehitamine, ning peale selle peab lõpule viidama 12 maakoolimaja ehitustööd. 1941. a. — 1942. a. õppeaasta alguseks peab läbi viidama suured eeltööd ülemineku puhul nõukogude koolide õppekavadele; selleks tuleb välja anda vajalised õpperaamatud ja läbi viia edaspidine õpetajaskonna ettevalmistamine.

Kunsti alal tuleb erilist tähelepanu pöörata Eesti kunstidekaadi läbiviimisele Moskvast käesoleva aasta sügisel. See näitus kujuneb Eesti rahva kunsti-teatri-muusika ja kino alal tõsiseks katseks kõigile Eesti NSV kunsti alal töötajale.

* * *

Seltsimehed rahvasaadikud! 1940. a. Nõukogude valitsuse aegse tööstuse plaani kokkuvõtted ja 1941. a. plaan näitavad kujukalt sotsialistliku korra paremust, võrreldes kapitalistliku korraga. Selle aja jooksul on tunduvalt paranenud ja kindlustatud töölisklassi materiaalse jõukuse edaspidine kasv, on kaotatud tööpuudus, tööstusse ja transpordisse on sisse lülitatud tuhandeid uusi töölisi. Reaalne töötasu tase on käesoleval aastal 25—30% kõrgem kui maikuus möödunud aastal. Töötajate heaolu on tunduvalt paranenud ka seetõttu, et on suurenenud töötajate arv perekondades.

Riigi arvele on võetud sotsiaalkindlustus ja meditsiiniline abi, alandatud on korteriüür; ainuüksi Tallinnas on 300 perekonda ümber paigutatud keldritest headesse korteritesse, teostatakse laiaulatuslik eluruumide ehitustegevus; on kaotatud õppemaks, sisse seatud stipendiumid kõrgemais õppeasutis ja keskkoolides.

On korraldatud puhkekodud ja sanatooriumid. Hiiglaabi on antud maatameestele ja kehvik-keskmike majapidamistele: maaga varustamine, võlgade kustutamine, toetused laenude näol, antav abi maaharimisel, lemapuuduse likvideerimine.

Kõik see kahtlemata kindlustab küla elatustaseme tõstmist tunduval määral.

Samuti tunduval määral on paranenud töötava intelligentsi materiaalne olukord. See kõik loob eeldused selleks, et kõik Nõukogude Eesti töötajad, igaüks omal kohal sotsialistliku võistluse alusel, kindlustaksid 1941. a. plaani täitmist.

Kogu rahvamajanduse edaspidise tõstmise kindlustamiseks on vaja mobiliseerida ja ära kasutada kõik seni kasutamata võimalused ja reservid.

Me peame kõigis rahvamajanduse harudes teostama kõige karmimat kokkuhoidu riigivarade ja -rahade kulutamisel.

1941. a. plaan on esimeseks sotsialistlikuks plaaniks Nõukogude Eesti arendamisel, s. o. pingeline, kuid absoluutselt reaalne. Selles näidatud tööprogrammi on võimalik mitte ainult täita, vaid ka ületada.

Olen veendunud, et Eesti rahvas, varustatud partei 18. konverentsi ajalooliste otsustega, Kommunistliku Partei ja NSV Liidu valitsuse ja meie juhi ning õpetaja seltsimees Stalini juhtimisel täidab auga 1941. a. plaanis ettenähtud ülesanded. (A p l a u s.)

Eesti NSV 1941. a. riigieelarvest.

*ENSV rahanduse rahvakomissari sms P. KEERDO aruanne *).*

Seltsimehed saadikud! Käesoleval istungjärgul seisab teil ees läbi vaadata ja kinnitada riigieelarve 1941. aastaks, esimene Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi eelarve.

NSV Liidu Ulemnõukogu VIII istungjärgul rahanduse rahvakomissar sms Zverev oma ettekandes „NSV Liidu 1941. a. riigieelarvest ja 1939. a. riigieelarve täitmisest“ joonistas pildi meie sotsialistliku kodumaa pidevalt kasvavast majanduslikust ja rahanduslikust võimsusest. Sms Zverev näitas vastuvaidlematute arvudega sotsialistliku ülesehitamise suurt edu, mida on saavutanud nõukogude rahvas Lenini-Stalini suure partei targal juhtimisel. NSV Liidu Ulemnõukogu kinnitas NSVL 1941. a. eelarve määratu suurtes summas: tulude alal 216.840.224.000 rubla ja kulude alal 216.052.224.000 rubla. Riigikaitse vajaduste finantseerimiseks assigneeritakse eelarvega 70.865.000.000 rubla. NSV Liidu Ulemnõukogu poolt vastu võetud 1941. a. eelarve on tõendus edasikestvast hoost sotsialistliku majanduse ülesehitamises NSV Liidus, eriti aga veel suumast Nõukogude maa kaitsevõime kõvenemisest.

Sms P. KEERDO.

Eesti NSV 1941. a. riigieelarve, samuti kui NSVL eelarve on eredaks tõenduseks meie kodumaa kasvavast majanduslikust võimsusest ja NSV Liidu töötajate materiaalsete ja kultuur-olustikuliste tingimuste kestvast tõusust. Eesti töötajad olid paljude aastate vältel välismaa ja oma kodanluse rõhumise all ja alles 1940. aastal kukutasid hallparunite ja kapitalistide vihatud ikke ning said oma armastatud kodumaa tõelisteks peremeesteks.

Aja vältel pärast kodanluse võimu kukutamist Eesti töötajad Lenini-Stalini partei juhtimisel ja inimkonna geeniuse, meie suure Stalini isiklikul osavõtul saavutasid tõsiseid võite majanduse ja kultuuri rindeil. Suurtööstus, raudtee ja veetransport, post ja telegraaf, pangad, suurkaubandus ja elamute põhifond on nüüd riigi omand ja rakendatud täielikult kogu töötava rahva teenistusse. Eesti NSV-s on põhiliselt likvideeritud tööpuudus. Maa on kuulutatud rahva omaks ning antud tasuta kasutamiseks töötavale talurahvale.

Sel ajal, kui imperialistliku sõja tulikahju üha laiemalt hoogu võtab, kui ikka uued ja uued maad tõmmatakse verisesse imperialistlikku taplusesse, on suur Nõukogude maa väljaspool sõda. NSV Liidu tark stalinlik välispoliitika kindlustab rahuliku töö kogu Nõukogude rahvale, seal hulgas ka Eesti rahvale. Meie noore Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi töötajad on tegevuses loovas sotsialistlikus töös. Alles nüüd, millal enam ei ole Pätsu ega Laidoneri tüüpi kodanlikku klikki, võime vabalt ehitada oma sotsialistlikku riiki, teades, et meie piirid on ligipääsmatud, sest neid valvavad meie vaprad Töölis-Talupoegade Punaarmee ja Sõjalaevastik.

*) Avaldatud lühendatud kujul.

Kuid meie, seltsimehed, ei tohi kunagi unustada, mis toimub meie kodumaa piiride taga. Ikka laienev imperialistlik taplus kohustab meid igapidi kindlustama meie maa kaitsevõimet. Las teavad kõigi maade militaristid, et seda, mis eesti rahva parimate inimeste verega on võidetud, me kunagi ega kellelegi ei loovuta. Meid kaitsevad võitmatu Töölis-Talupoegade Punaarmee ja Sõjalaevastik, meiega on paljumiljoniline Nõukogude rahvas.

* * *

Käesolevale istungjärgule läbivaatamiseks ja kinnitamiseks esitatud Eesti NSV 1941. a. riigieelarve on välja töötatud Nõukogude eelarve süsteemi alusel, arvesse võttes seejuures konkreetselt meie vabariigi iseärasusi.

Eesti NSV 1941. a. riigieelarve maht ENSV Rahvakomissaride Nõukogu poolt on määratud tulude osas — 585.340.000 rublale ja kulude osas — 535.792.000 rublale.

Tulude ülekaal kuludest on 41.592.000 rubla ja eelarvesummade kasutamata ülejääk Riigipanga kontodes 1. jaanuariks 1942. a. 7.956.000 rbl. Eelarve järgi kavatsatud tulud ja kulud põhjenevad täies ulatuses meie vabariigi rahvamajandusliku plaani näitajail. 1941. a. rahvamajandusliku plaani järgi on seatud põhiülesandeiks tööstuse laiendamine ja rekonstrueerimine, turba- ja põlevkivitööstuse kiire väljaarendamine, ehitusmaterjalide toodangu suurendamine ning edasine masinaehituse, tekstiil- ja toiduainetetööstuse arendamine.

1941. aastaks ENSV kõigil poliitilistel ja majanduslikel aladel seatud ülesanded peavad põhjustama vabariigi majandusliku ja rahandusliku kindluse ja suurendama sotsialistlike ettevõtete ressursside kasvu. Viimaste suurendamine tagab hoogsa uute ehituste varustamise tarvilike vahenditega, kõrge tempo tööstuse ja põllumajanduse tootmises ja sotsiaal-kultuuriliste ürituste laia arendamise.

Eesti NSV 1941. a. eelarve tulud.

Nagu juba öeldud, on 1941. a. tulude eelarve Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu poolt kindlaks määratud 577.384.000 rublale, seal hulgas vabariiklik eelarve 393.709.000 rbl. ja kohalike nõukogude eelarved — 183.675.000 rubla.

Tulude eelarve — vabariiklik ja kohalik — koostub järgnevaist põhiallikaist:

Tulude nimetus	Summa rublades	Eri- kaal (%)
Kokku tulusid	577.384.000	100
Seal hulgas:		
Mahaarvamised käibemaksust	194.089.000	33,6
Mahaarvamised kasumist	197.046.000	34,1
Maksud ja lõivud elanikkonnalt	81.900.000	14,2
Mahaarvamised riiklikest laenudest	7.210.000	1,2
Muud tulud	97.139.000	16,9

Seltsimehed saadikud! See väike ülevaade, iseloomustades eelarve tulude allikaid, näitab otsustavale pöördele, mis on toimunud meie vabariigi rahvamajanduses.

Põhiliseks ning määravaks allikaks tulude eelarves osutuvad sissetulekud sotsialistlikelt ettevõtteil ja organisatsioonidel, kuna maksud ja lõivud elanikkonnalt moodustavad vaid 14,2%. Kodanliku Eesti 1939.-40. aasta eelarve tulud olid täiesti vastandid sellele: maksud ja lõivud elanikkonnalt moodustasid 70% kogu tulude eelarvest. Sellest olevalt sõltub 1941. a. tulude eelarve täitmise edukus suurel määral riikliku ja kohaliku tööstuse tegevuse resultaatidest, samuti põllumajanduse plaani täitmise resultaatidest ja meie riikliku ning ühistegeliku kaubanduse süsteemi töö omadustest.

Vaade ENSV Ülemnõukogu II istungjärgu koosoleku saali.

Eesti NSV 1941. a. riigieelarve kulud.

Eesti NSV 1941. a. riigieelarve kulude summa on määratud 535.792.000 rublale, selles vabariikliku eelarve järgi 339.653.000 rbl. ja kohalike eelarvete järgi 196.139.000 rubla.

Eelarve kulude suunda iseloomustavad üldjoontes järgmised andmed:

Kulude otstarve	Summa rublades	Erikaal (%)
K o g u k u l u d	535.792.000	100
Seal hulgas:		
Rahvamajandus	200.854.000	37,5
Sellest:		
Tööstus	26.120.000	4,9
Põllumajandus	49.782.000	9,3
Kaubandus	2.130.000	0,4
Kommunaal- ja elamute majandus	74.860.000	14,0
Sotsiaal-kultuurilised üritused	270.273.000	50,4
Valitsemine ja kohuasutused	57.670.000	10,8
Muud kulud	6.995.000	1,3

Nagu näete, seltsimehed, juhitakse rõhuv osa eelarve ressursidest rahvamajanduse ja sotsiaal-kultuuriliste ürituste finantseerimiseks. Selles on Nõukogude Eesti riigi eelarve põhjalik erinevus kodanliku Eesti riigi eelarvest.

Nii oli kodanliku Eesti 1939.-40. a. riigieelarves valitsemisaparaadi ülalpidamiseks assigneerimisi ette nähtud 59,6% kogu eelarve kuludest.

Kulud hariduse alal olid 11,9%, kulud tervishoiu alal — 6,9%, kuna sotsiaalkindlustuseks anti ainult 3% kogu kuludest.

Sotsiaal-kultuuriliste ürituste finantseerimine.

Sotsiaal-kultuurilisteks üritusteks on ette nähtud väga suured assigneerimised, üldsummas 270.273.000 rbl., selle hulgas:

Haridus	169.248.000 rbl.
Tervishoid	69.106.000 "
Kehakultuur	1.653.000 "
Sotsiaalkindlustus	30.266.000 "

Need arvud tõendavad küllalt selgesti, et Kommunistlik Partei ja Nõukogude valitsus ilmutavad erandlikku hoolt meie vabariigi töötajate kultuurseks arenemiseks ja materiaalseks heaoluks.

Kulude põhiline jaotus on järgmine: üldharidus ja lastekasvatus — 76.373.000 rbl., kaardrite ettevalmistus — 44.430.000 rbl., teadus — 8.377.000 rbl., kunst — 8.093.000 rbl., poliitharidus — 14.349.000 rbl., kirjastused — 4.800.000 rbl. Väljaspool kapitaal mahutuste plaani antakse 6.000.000 rbl. maakoolimajade ehitamiseks.

Käesoleval aastal õpib 1.420 üldhariduslikus koolis 137.400 last, kõrgemais õppeasutustes 5.600 üliõpilast ja tehnikumides ning kutsekoolides 17.800 õpilast, lastekodudes ja -aedades kasvatatakse 8.400 last. Koolides täiskasvanuile saavad mittetäieliku keskkooli hariduse 3.000 inimest ja 1.200 peavad likvideerima oma vähese kirjaoskuse või kirjaoskamatus. Meie Vabariigis saab tegutsema 810 kultuur-hariduslikku asutust ja 844 rahvaraamatukogu.

Eesti NSV töötajate tervise kaitsele pööratakse eriti suurt tähelepanu. Kõigile töötaiale on võimaldatud tasuta arstiabi ja statsionaarne ning ambulatoorne ravi. Asutatakse lastehaiglate võrk, sanitaar-epideemilisi asutusi, lastesõimi, sünnitusmaju, ämmaemandate ja velskrite punkte.

1941. a. vältel suureneb tunduvalt voodite arv haiglais, kliinikuis ja sanatooriumides, lastehaiglais näiteks 230 ning lastesõimedes 1.150 koha võrra. Arstimise võrgu laienemise kõrval mahutatakse tunduvalt summad ka olemasolevate haiglate ja raviasutuste seadmete täiendamiseks; selleks assigneeritakse 5.563 tuh. rubla.

Kehakultuuri peale on eelarves ette nähtud 1.653 tuh. rubla. Siin esinevad summad võistluste läbiviimiseks, kehakultuuri paraadideks, õppetreeningulisteks kogumisteks ja muudeks üritusteks. Olgu märgitud, et kodanlik Eesti oma eelarve kaudu näiteks 1940./41. a. kavatses anda vaid 45 tuh. rubla.

Sotsiaalkindlustuseks assigneeritakse 30.266.000 rbl., sealhulgas pensionide maksamiseks 19.944.000 rbl. Pensionäride hulgas on nüüd esikohal töötava rahva liikmed, kes vanaduse või invaliidisuse tõttu on tööjõu kaotanud, kuna varem enamikul neist pensioniõigus puudus. Kodanliku korra ajal kujunes invaliidide eest hoolitsemine väga tihti juhuslikuks abirahade väljajagamiseks.

Nüüd on riigieelarves a. 1941 invaliidide eest hoolitsemiseks ette nähtud 9.757.000 rbl., sealhulgas 750.000 rbl. töö õppimiseks ja korraldamiseks.

Seltsimehed Ulemnõukogu saadikud! Istungjärgul läbivaatamiseks esitatud Eesti NSV 1941. a. riigieelarve — see on Nõukogude Eesti sotsialistliku ümberkorraldamise

programm. Selle programmi täitmine on kõigi meie nõukogude ja majanduslike organisatsioonide asi, kõigi meie vabariigi töötajate auasi.

Meie nõukogude ja majanduslike organisatsioonide töötajate, eeskätt rahandus-aparaadi ülesanne on auga täita Eesti NSV esimene riigieelarve, nagu seda õpetab meile bolševikkude partei ja geniaalne rahvaste juht seltsimees Stalin. (K a u a k e s t e v a p l a u s.)

Läbirääkimistest ENSV Ülemnõukogu II istungjärgul.

Hariduse rahvakomissari, saadik sms N. Andreseni sõnavõtt.

Seltsimehed, ma tahan eriti alla kriipsutada, et 50,4% riigieelarvest on määratud sotsiaal-kultuurilistele üritustele. See eelarve võimaldab meil üldhariduse tõstmist 6 aastalt, mis seni teostati väga puudulikult, 7 aastale, mittetäieliku keskkooli tegemist rahva üldiseks omanduseks.

Juba käesoleval aastal võime märkida paranemist rahva hariduses. Näiteks kodanliku võimu viimasel õppeaastal oli 3712 klassi, käesoleval õppeaastal aga on juba 3921 klassi ja tuleva aasta kavas on 5026 klassi. Iga päevaga saab kool rahvale kättesaadavamaks.

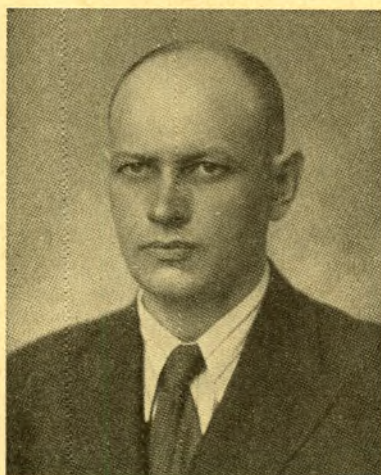
Alles neil päevil avaldati Tööjõureservide Peavalitsuse määrus vastuvõtust tööstuskoolidesse, kuhu võetakse ligi 11.000 õpilast. See tähendab meie maa noortele tehnilise hariduse kättesaadavaks tegemist. Tulevane kvalifitseeritud tööline, tulevane tööde juhataja vabrikus võib riigi kulul saada hariduse.

Kõrgema hariduse ja teadusliku tegevuse arendamiseks rakendatakse rida vahendeid. Tartu Riikliku Ülikooli juurde moodustatakse aspirantuur uute teaduslike jõudude ettevalmistamiseks ja teadusliku uurimise instituut. Eesti kodanlik valitsus kõneles küll palju teaduslikust uurimisest, kuid tegelikult ta ei suutnud selleks midagi ära teha.

Suur rahvamajade võrk on Nõukogude korra ajal võetud arvesse tähtsa kultuuritegurina. Rahvamajade juures töötavate kaadrite ettevalmistamiseks on juba asutatud poliithariduslik kool Kundas, teise kooli ettevalmistamine on käimas.

Mis puutub kunstide arendamisse, siis praegu käib Moskvas toimuva eesti kunstidekaadi aktiivne ettevalmistus. Rida draamakirjanikke töötab teoste kallal, mida meie võib olla, saame Moskvas esitada. Komponistid ja kirjanikud töötavad ooperite, balleti ja sümfoonilise muusika loomisel.

Nõudmine raamatute järele on tugevasti kasvanud. Kui tavaline ilukirjanduslik raamat ilmus kodanlikul ajal 1000 eksemplaris, siis praegu meie keskmise ilukirjandusliku raamatu tiraaž on 4000 eksemplari. Milles on siin põhjus? Selles, et kodanlikud kirjastajad

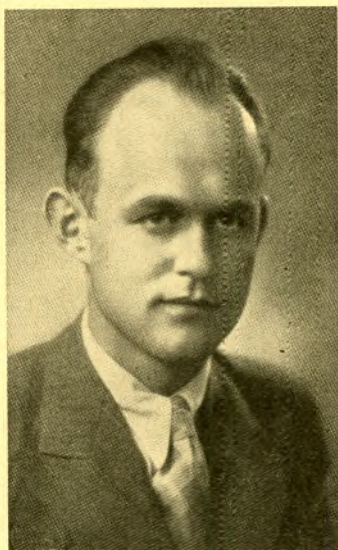

Sms N. ANDRESEN.

kalkuleerisid oma kulud 500 eksemplarile, ülejäänud 500 eksemplari andsid neile aga puhast tulu. Raamatu hind oli selle tõttu määratu kõrge. Eesti töötajale on raamat nüüd kättesaadavam ja veel enam, raamat jutustab töötajale nüüd uuest elusist. Ei ole siis ime, kui seesugune klassikaline raamat, igale vajalik raamat, nagu „UK(b)P ajaloo lühikursus“, on ilmunud meil 50.000 eksemplaris.

Meie vabariigi eelarve võimaldab kultuurilist tegevust ikka intensiivsemalt arendada ja tõmmata suuri töötava rahva hulki uue nõukogude kultuuri loomisele. Esimene sotsialistlik eelarve esitab intelligentsile suured ülesanded vormilt rahvusliku, sisult sotsialistliku kultuuri loomiseks. Teiselt poolt eelarve pakub kogu noorpõlvele laiad õppimise võimalused. Kommunistliku partei ja seltsimees Stalini juhtimisel meie määratu kultuuriline ülesehitustöö teostub kiiresti. (Aplaus.)

Saadik sms N. Ruusi sõnavõtt.

Sms NEEME RUUS.

Seltsimehed! Arutusel olev Eesti NSV 1941. a. eelarve on konkreetsemaks ja parimaks tõenduseks sellest, kuidas Nõukogude võim hoolitseb eesti töötava rahva — eesti tööliste, talupoja, töötava intelligentsi eest. Iga kulutuse puhul meie riigieelarves on arvestatud meie sotsialistliku kodumaa riigikaitse tugevdamise, majandusliku võimsuse kõvendamise, kultuuritaseme tõstmise, iga kodaniku elu-oluliste tarvete rahuldamise vajadust.

Seltsimehed eelkõnelejad on juba näidanud sotsiaal-kultuuriliste assigneerimiste kasvu tähtsust. Kui kodanliku Eesti eelarves hariduslikeks, sotsiaalkindlustuse ja tervishoiu ala kuludeks ettenähtud summad moodustasid ainult umbes 18%, siis nüüd nende kulutuste osatähtsus meie eelarves on 50,4%. Ma lisaksin siia illustratsiooniks veel juurde, et kui kodanliku Eesti eelarves hariduse, tervishoiu ja sotsiaalkindlustuse summade osatähtsus oli väga väike, siis kõigele sellele lisaks viimaseil aastail nende summade osatähtsus näitas veel järjekindla kahanemise tendentsi. Nii näiteks oli 1938./39. a. eelarves hariduskulude osatähtsus 11,3%, järgmisel aastal, s. o. 1939./40. a. ta langes 11,1%

peale ja 1940./41. a. oli see langenud 10,3%-le. Niisugust languse tendentsi võisime konstateerida ka tervishoiu ja sotsiaalkindlustuse kulutuse osas. Täheandab, ka nende alade proportsioon, võrreldes eelarve teiste osadega, kodanlikus Eestis langes järjest, mis näitas kodanliku Eesti valitseva kliki kultuurivaenulist tendentsi. Seltsimehed hariduse rahvakomissar ja Tartu Ülikooli rektor tõid juba andmeid sellest, kui suurt tõusu on meil oodata arutusel oleva riigieelarve ja riikliku plaani alusel kunstialadel ja ka teaduslikus töös. Riigieelarve võimaldab meil ülikoolides õppida 6000 üliõpilasel, spetsiaalsetes koolides ligi 18.000 õpilasel. Sellele lisaks avaneb veel vabrikute, tööstuste ja raudteekoolides õppimise võimalusi umbes 11.000 noorel. Kõik need arvud on tublisti suuremad kui kunagi varem kodanlikus Eestis. See poliitika on täielikult kooskõlas Nõukogude Liidu üldise hariduspoliitikaga. Ma tuletaksin paralleelina meelde sms Molotovi poolt esile toodud

andmeid 1938. a. Nõukogude Liidu kõrgemate koolide esindajate nõupidamisel. Sms Molotov näitas, et tol ajal Saksamaal ja Prantsusmaal oli üliõpilasi 74.000, Itaalias 73.000 ja Inglismaal 51.000. Kui lisada siia juurde veel Jaapani üliõpilaste arvu, mis on 146.000, siis saame 5 suurriigi kohta 344.000 üliõpilast. Neis riikides on aga rahvaarv tublisti kõrgem kui Nõukogude Liidus. Samal ajal Nõukogude Liidus üliõpilaste arv oli aga 550.000.

Nüüd oleme ka meie asunud samale teele, kus võime palju kiiremini tõsta oma keska ja kõrgemate koolide õpilaste arvu. Nimetaksin siin paralleeliks järgmised arvud: 1938./39. a. jäi Eestis kesk- ja kutsekoolide uste taha ligi 4000 noort algkooli lõpetajat. Tolleaegse kodanliku valitsuse haridusministri poolt esitatud andmete kohaselt oli 1938./39. õppeaastal keskkoolidesse sisse astuda soovijaid 4917, neist võeti vastu 2962, ukse taha jäi aga 1855. Kutsekoolidesse soovis sisse astuda 7258. Kitsastest värvatest pääsis läbi ainult 5309, uste taha jäi 1949 noort, kokku 3804 algkooli lõpetajat ei pääsnud tol ajal ei keskkoolidesse ega ka kutsekoolidesse. Kui kodanliku korra ajal meil kõneldi haritlaste üleproduktioonist ja haritlaste arvu piiramise vajadusest, siis sotsialistlikul riigil, Nõukogude Eestil, haritlaste arvu piirata tarvis ei ole. Tartu Ülikooli rektor sms Kruus tähendas täna oma kõnes, et meil ei ole küllaldaselt vajalise kvalifikatsiooniga jõude teaduslikule tööle rakendamiseks. Meil aga on palju noori, kes on jätnud oma hariduse pooleli. Meil on palju noori mitmesugustes ametiasutustes, kes möödunud suvel või sügisel katkestasid õppimised ja astusid nõukogude asutustesse tööle. Kuigi Nõukogude korra loomise ajajärgul oli vajaline, et eesrindlik osa üliõpilaste hulgast tuli rakendada mitmesugustele administratiivsetele töödele nõukogude aparatis, siis ometi edaspidi ei tohi kuidagiviisi lubada seda, et noored üliõpilased jätaavad oma õppimise pooleli ja siirduvad kuhugi mujale tööle. See on ühiskondlikult täiesti lubamatu nähtus.

Meie riigi eelarves on mitmesuguste rahvakomissariatide kaadrite ettevalmistamiseks ette nähtud 44.430.000 rbl. See summa võimaldab meil eraldada tööliklassi ja töötava talurahva hulgast uut intelligentsi, uusi töötajaid, keda saame rakendada Nõukogude ülesehitavale tööle. Muidugi selle juures kindlasti kõik meie Nõukogude asutused arvestavad ka vanade kaadrite ärakasutamise võimalust, lähtudes Lenini-Stalini õpetusest vanade kaadrite rakendamiseks.

On tarvis vanad kaadrid — spetsialistid — kaasa tõmmata tööle, neid süstemaatiliselt kontrollides nende töös ja neid abistades. Uhtlasi on tarvis edutada otsustavalt ja julgesti riikliku aparadi juhtimisele töölisi ja töötavaid talupoegi. Neist seisukohtadest lähtudes peame senisest suuremal määral ja arvul avastama tööliste ja talupoegade hulgas väärtuslikke, organisaatorlikke, loovaid jõude, otstarbekohasemalt ära kasutama eelarves ettenähtud summasid kaadrite kasvatamiseks, et sel kombel kasvaks värske, uus Nõukogude sotsialistlik haritlaskond. See uus haritlaskond võrsub meil stahhaanovlaste, eesrindlike lööklaste, nõukogude aparadi uute tööliste ja noorsoo hulgast.

Kaadrite kasvatamisel peame lähtuma seltsimees Stalini väljendeist 18. partei kongressil, kus ta ütles, et me võime lugeda ^{9/10} oma ülesannetest lahendatuks, kui meie juhtivad kaadrid hästi valdavad marksismi-leninismi. Seltsimees Stalin õpetab meid edasi, et keegi ei saa olla hea nõukogude spetsialist, kui ta ei tunne marksismi-leninismi. Seepärast peavad meie nõukogude asutused kaadrite kasvatamiseks ettenähtud summade kasutamisel põhilisele küsimusele, kaadrite ideelisele kasvatamisele, suurt tähelepanu pöörama.

Edasi puudutati täna mitmete sõnavõtjate poolt kirjanduse küsimust ja avaldati soovi, et Riiklikule Kirjastuskeskusele riiklikku dotatsiooni suurendataks. Ma ei peatu üldiselt Riikliku Kirjastuskeskuse küsimuse juures, vaid tahan mõne sõna ütelda aja-

kirjanduse, eriti ajakirjade kohta. Kui meie ajalehed üldiselt on juba leidnud oma ilme ja suuna, siis ei saa meie seda ütelda kõigi ajakirjade kohta. Ajakirjade lugejate arv on meil määratult kasvanud. Meil on ajakirju, mille 15-tuhandeline tiraaž ei suutnud katta kõigi tellijate arvu ja tiraaži tuli suurendada. See näitab meie rahva äärmiselt suurt huvi meie ajakirjanduse ja ajakirjade vastu. Kuid meie kirjastused on ka kohustatud sellele suurele lugejate hulgale pakkuma kõrgeväärtuslikku sisu. Terve hulk ajakirju, nagu pedagoogiline ajakiri „Nõukogude Kool“, kirjanduse ja kunsti ajakirjad „Looming“ ja „Viisnurk“ jt., on juba leidnud oma eriilme. Teiselt poolt aga terve rida teisi ajakirju ei rahulda veel lugejaid. Kui näiteks ajakiri „Kehakultuur“, samuti kui meie Kehakultuuri Komiteegi, suurimat tähelepanu pühendab tšempionismi ja rekordspordi üksikasjalikule vaatlemisele, aga ei aita kaasa kehakultuuri viimisele maale rahvamajadesse, ei vaatle maa spordiringide tööd selles osas, siis on see ühekskülgne.

Kui ajakiri „Teater ja muusika“ üksikasjaliselt vaatleb kutselisi teatreid ja selle lavastuse kandvamaid jõude, siis on see muidugi vajalik, kuid selle erialalise ajakirja eesmärgiks peaks olema ka rahva kunstilisele isetegevusele kaasaaitamine, et avastada rahva hulgas talente, et sellega ka kutselise teatri kultuuri veelgi rikastada.

Meie teaduslikel ajakirjadel, nagu „Ajaloos Ajakiri“, „Keel ja Kirjandus“ jt., on tarvis võtta vaatlusele eesti ajaloo ja kirjanduse küsimusi, teostada marksistlikke ümberhinnanguid neil aladel.

Seltsimehed! Nõukogude ajajärgul on juba väga palju muutunud kõigi Eesti Nõukogude kodanike elus. Käesoleva riigieelarve ja riigiplaani elluviimine võimaldab veelgi tõestada seda, et sotsialistlikus ühiskonnas kõigi kodanike elu muutub järjest täiuslikumaks, päev-päevalt rõõmsamaks ja kaunimaks. (Aplaus.)

EDUARD PÄLL.

Marksistliku kirjandusteooria põhiküsimusi*.

Uleminek kapitalistlikust ühiskonnast uude sotsialistlikku ühiskonda on toonud endaga kaasa mitte üksnes materiaalse ühiskondliku aluse muutumise, vaid on esile kutsunud ka suurima murrangu ja ümberkujunemise ideoloogilistes pealisehitistes. Juhime erilist tähelepanu sellele, et marksismi seisukohalt ideoloogilised pealisehitised on seotud tihedate sidemetega materiaalse baasiga, objektiivse realiteediga. On täiesti seaduspärane, et kuivõrd ühiskonna struktuur on muutunud, ei või ka ideoloogilised pealisehitised uues sotsialistlikus ühiskonnas jääda kauemini vanasse olekusse. Ideoloogiliste pealisehitiste muutumine, ümberkujunemine on aga võrratult raskem ja aeganõudvam protsess, kui lihtne

* Emakeele õpetajate konverentsil ettekantud referaadi lühendatud stenogramm.

materiaalsete ja ühiskondlike vahekordade muutumine. Nõukogude Eestis on põhjalikult muutunud ühiskonna ökonomia, on põhjalikult muutunud klasside vahekorrad, kuid ideoloogilised pealisehitised — ideoloogiad jäävad meil veel maha ühiskonna üldisest arengust.

See üldine olukord kehtib ka kirjanduse kohta. Teame, et kirjandus on üks ideoloogiast, üks ühiskondliku teadvuse vormidest. Ja loomulikult kirjandus kui ühiskondliku teadvuse vorm jääb teatud ajaks maha ühiskondlikust arenguprotsessist, ei suuda sammu pidada kvaliteedilt uute, ennenähtamatute arenguvormide ja -suundadega. Märgitagu, et suurimaid raskusi esineb eelkõige kirjandus-teoreetilistes küsimustes, kirjanduse õiges mõistmises.

Tahaksime pöörata tähelepanu ühele suuremale erinevusele, mis eraldab kirjanduse praktikat kapitalistlikus ja sotsialistlikus korras. Sotsialistlikus ühiskonnas kirjandus on kättesaadav miljoneile, — kunst on miljonite jaoks. Kapitalistliku korra kirjanduspoliitika on aga sootu teissugune. Kapitalistlikus ühiskonnas kirjandus üldjoontes on rahvale kättesaamata. Omapäraseks „rahvakirjanduseks“ on ohttrasti levitav kollane ehk bulvaarikirjandus.

Niisugust „kirjanduspoliitikat“ rakendati ka endises kodanlikus Eestis. Erakorralise hoolsusega ujutati meie kirjandusturg üle röövli- ja iga-suguste nuhkide seiklusromaanidega. Nõukogude valitsusel tuli puhastada meie kirjandusturg seesugusest kollasest kirjandusest. Seda liiki kirjanduse ülesandeks oli rahvast eemale tõmmata klassivõitlusest, eemale tõmmata tõsistest päevaküsimustest, sest kodanlusele ei olnud meelepärane, kui rahvas oleks tegelnud ühiskondlike küsimustega, klassivõitluse probleemidega.

Teiste nõukogude vennasvabariikide kirjanduses pole ammu jälgegi alaväärtuslikest röövliromaanidest ja teistest bulvaarikirjanduse teoseist. Niisugust kirjandust Nõukogude lugeja enam ei tunne. Nõukogude kirjandus on rahvapärane ja kogu rahvale kättesaadav. Millest oleneb nõukogude kirjanduse harukordselt suur levik? Kõigepealt sellest, et nõukogude kirjandus ei tundu rahvale võõrkehana, vaid ta tundub oma kirjandusena, tundub niisuguse kirjandusena, mis aitab kogu rahval lahendada tema päevamuresid, kõiki sotsialistliku ülesehitustöö küsimusi, et ta kasvatab edukalt uut inimest, kommunistliku ühiskonna vaba ja õnneliku kodaniku. Nõukogude kirjanduse rahvalikkus seisneb eelkõige selles, et kirjanduse põhiprobleemid ühtivad kogu rahva võitlusega uue sotsialistliku korra eest, et kirjandus ei ole mingi elust lahusolev instituut, vaid aktiivne tegur sotsialistlikus ülesehitustöös.

*

Käesolev kirjutus ei sea oma ülesandeks anda ülevaatlikku pilti nõukogude kirjanduse arengust. Tahaksime vaid peatuda mõnedel puhtteoreetilistel kirjandusküsimustel.

Marksistlik kirjanduse käsitusviis, nagu juba mainisime, lähtub eelkõige sellest, et kirjandus on ühiskondlik ideoloogia. Peale kirjanduse on veel rida teisi ideoloogiaid, näiteks maalikunst, helikunst, teadus jne. Kodanlikud kirjandusteadlased seletavad sageli, et inimese teadvus oleneb eelkõige inimesest endast. See on idealistlik käsitus. Marksism seletab seda teisiti. Tuletame meelde Marxi formuleeringut inimeste teadvuse kohta. Marx ja marksistid seletavad, et mitte inimeste teadvus ei määra inimese olelu, eksistentsi, vaid vastupidi — inimese ühiskondlik olelu määrab tema teadvuse *). See vormel on saanud meil aksioomiks ja on kõigile teada. Põhimõte seisneb kõigepealt selles, et materiaalsed ühiskondlikud suhted ja materiaalne ühiskondlik elu on selleks aluseks, millel kerkivad üles ja arenevad kõik inimsoo ideoloogilised pealisehitised.

Põhimiseks ja määravaks on materiaalne elu, reaalne tõelisuus — vaimuelu, ideoloogiad on vormiks, mille kaudu inimesed seda tegelikkust tunnetavad. Ühiskondlik inimene on tegelikkuses teatud suhetes loodusega, teiste inimestega, ühiskondlike klassidega. Kõik inimühiskonna elunähtused peegelduvad inimese mõistuses, ideede, mõistete ja kujude näol. Marksism seletab, et inimese teadvus pole miski muu kui tema olelu mõistmine, tema suhete mõistmine loodusega ja teiste inimestega, s. t. et inimese teadvuses ei või olla midagi muud kui see, mis eksisteerib tegelikus elus.

Siin võib kerkida küsimus, et kui kirjanik rakendab oma fantaasiat, mõtleb välja mitmesuguseid kombinatsioone ja esemeid, mida tegelikus elus ei ole, kas see pole vastuolus eelpool ütelduga. Kui seda asjaolu aga lähemalt jälgida, siis võib tähele panna, et ka fantastikas ei leidu midagi, mis ei ole tõelikkusest võetud.

Valmistades materiaalseid eluvahendeid, valmistavad inimesed samuti ka oma ideid ja kujutelmi. Nende teadvus peegeldab nende ühiskondlikku praktikat. „Teadvus — kirjutasid Marx ja Engels — ei või midagi muud olla kui ainult mõistetud olelu, aga inimeste olelu on nende elu reaalne protsess **).“

Kirjandus, eksisteerides teiste kunstide peres väärrika liikmena, erineb põhjalikult teistest kunstiliikidest. Juba Hegel mainis, et kirjandus on rikkaim kunstidest, sest temale on kättesaadav kõik, mis on kättesaadav

*) Selle küsimuse laiaulatuslikumat käsitlemist võib lugeja leida „ÜK(b)P ajaloo lühikursuse“ lk. lk. 121—122.

**) K. Marx ja F. Engels — „Saksa ideoloogia“, lk. 16.

sõnale, aga sõnale on kättesaadav kõik, mis on kättesaadav inimese mõistusele. Sellest on arusaadav kirjanduse kui kunsti hõlmamatu laiaulatuslikkus võrreldes teiste kunstiliikidega. Seepärast on ka määratu suur kirjanduse ühiskondlik tähtsus.

Kunst erineb teistest ideoloogia vormidest mitte selle poolest, et tal oleks eriline sisu, või et ta hõlmaks tegelikkusest ainult ühe osa. Tema sisuks, nagu kõigi teiste ideoloogiate sisuks on kogu tõelisus, mis kajastub inimese mõistuses. Oma sisu poolest ei erine ta millegagi teistest ideoloogia liikidest. Ta erineb üksnes oma erilise vormi poolest, milliseks on kujulikkus.

Sellal kui teadus oma sisu annab edasi peaasjalikult loogiliste mõistete kaudu, annab kunst sedasama edasi peaasjalikult kujude abil, — selles on kunsti spetsiifika. Siin ei ole juttu ideede, mõistusliku sisu eitamisest, sest ideelise sisuta pole mõeldav mingisugune kunst. Isegi need teosed, mille autorid ainult vormi eest hoolitsevad ja sisu unustusse jätavad, väljendavad siiski nii või teisiti teatud ideed. „Kunstiteose sisuks on teatud idee. Kuid seal pole jälgegi kunstiloomingust, kus see idee avaldub abstraktses kujus. Kunstnik väljendab oma ideed kujudes, kuna publitsist oma mõtet loogiliste järelduste varal tõendab,“ rääkis Plehhanov omal ajal.

Sellest järeldub, et kunsti ei või olla kujudeta, et kujulikkus on kunsti, seal hulgas ka kirjanduse lahutamatuks põhiosiseks.

Vene kirjanik Belinski märkis tabavalt kirjanduse kui kunsti iseloomulikud erinevused teistest ideoloogiatest: „Majandusteadlane, relvastunud statistiliste andmetega, tõestab, mõjudes lugejate või kuulajate mõistusele, et teatud klassi olukord ühiskonnas on kas vähe paranenud või palju halvenenud teatud põhjustel. Kirjanik, relvastunud tegelikkuse heledate kujudega, näitab õigete piltide kaudu oma lugejate ettekujutusele mõjutades, et teatud klassi olukord on tõesti märksa paranenud või halvenenud teatud põhjustel. Uks tõestab, teine näitab ja mõlemad veenavad — üks loogiliste mõistete, teine kujude kaudu.“

Kirjanduse põhimõisteks on kunstikuju ja üksnes sellest põhilist kinni haarates ja teda õieti lahendades võime kirjandusteoreetilised küsimused asetada vajalikule alusele. Seepärast pole ka ime, kui kunstikuju probleemi olemus ja spetsiifika üha sagedamini kerkivad päevakorra diskussiooni objektina. Kuidas ka vaidlused selle küsimuse ümber detailides välja kujunevad, ühes küsimuses marksistlik kirjandusteooria on jõudnud siiski kokkuleppele ja nimelt selles, et kirjanik peegeldab tegelikkust inimeste iseloomude ehk karakterite kaudu ja et need iseloomud kajastavad tegelikkust tüüpistatult.

Marx ja Engels oma kirjas Lassale'ile kirjutavad, et kirjanik peab püüdma, et „peategelased tegelikult esindaksid teatud klasse ja ühiskondlike suundi ja seetõttu juba oma aja teatud ideesid ja et nad oma käitumise põhjusi ei otsiks mitte väiklasis individuaalseis soovides, vaid selles ajaloolises voolus, mis neid kannab.“

Siit järeldub, et tüüpistatud kirjanduslik iseloom on teatud abstraksioon, üldistus, kindlate ühiskondlike seadusepärastuste kajastus ühes kirjanduslikus isiksuses. Üksnes seetõttu on kirjanduslikud suurtüübid, nagu Faust, Hamlet, Othello jt. surematud, et neisse on koondunud selleaegse ühiskonna dünaamiliste põhijõudude kajastus. Kui me loeme Tammsaare „Tõde ja õigust“ ja elame kaasa nende tegelaste rõõmudele ja muredele, siis toimub see eelkõige seepärast, et selle surematu teose kangelased on endasse koondanud nagu suurekstegev klaas päikesekiired, eesti külaühiskonna möödunud sajandi lõpu põhiküsimused, et see suurteos annab õige läbilõike selleaegsest ühiskonnast.

Samuti imetleme me Kitzbergi Mogri-Märti mitte tema erilaadsuse ja omapära tõttu, vaid kõigepealt seepärast, et temas on kehastunud, on tüüpistunud talurahva turjale siginenud jõhker külakurnaja mitte kui üksiknähe, vaid kui seadusepärase ühiskondliku arengu tulemus.

Siit võime teha järelduse, et tegelikkuse tüüpistamine ja ühiskondliku elu seadusepärastuste üldistamine on kirjandusliku loomingu põhitingimuseks. Loomulik, et sellisele tüüpistamisele ei saa üles seada mingisuguseid raame ja piire, vaid see oleneb täiel määral kirjaniku andest ja tema arengutasemest.

Ent see teatud tüüpistus peab oma kunstilise väljenduse leidma individualiseeritult, tegelase omalaadsuses, üksiktegelase täisverelises isiksuses. Kirjandus mitte üksnes tüüpistab tegelikkust, vaid ühtlasi teda ka individualiseerib. Kirjaniku talent peitubki oskuses leida tüüpilisele individuaalne, usutav kirjanduslik vorm. Siin peab talle appi tulema loov fantaasia. Gorki ütles selle kohta: „Midagi välja mõtelda (fantaseerida), tähendab osata realselt antud summast välja võtta tema põhimõte ja muuta see kujuks.“

Siit järeldub, et kirjanduses individualiseerimise teel saadud kuju peab olema sünteetiline. Üksnes niisugune kuju on elujõuline ja kirjanduslikult õigustatud. Tuglase kantnik „Hingemaas“ on sünteetiline, tüüpistatud kuju, kuid tal on oma täisvereline isiklik elu, oma individualiseeritud mured ja rõõmud, seepärast on selle kuju jõud lugejale määratu suur. Samuti Vilde tegelased Väljaotsa Jaan („Külmale maale“) ja Völlamäe Päärn („Mahtra sõda“) on harukordse individuaalsusega maalitud tüüpistatud kujud.

Olles klassivõitluse relvaks, on kunst ja kirjandus klassilises ühiskonnas alati klassipärane. Teisiti ei või see ollagi, sest tõelisus ise ja tema peegeldus inimeadvuses on mitmesugustel klassidel mitmesugune. Ühiskonna progressiivsed klassid arendavad edasi nii majandust kui ka ühiskonna kultuurielu — kirjandust, maali- ja helikunsti. Sellega ongi seletatav, et kodanlus oma võimuloleku esimesel ajajärgul, kui ta veel oli progressiivne ühiskondlik klass ja tõde ei kartnud, lõi klassikalised realistlikud kirjandusteosed. Kuid isegi sellal oli see realism kodanluse klassipiiratud mõjul kitsapiirilise. Kajastades suhteliselt õieti selle ajajärgu põhiolu konkreetsetes kujudes ja näidates tõusva kodanluse progressiivset osa ajaloos võrreldes feodalismiga, polnud ta suuteline avastama ühiskondliku arengu seadusepärast, perspektiive ja suundi. Kuulutades kapitalistlikule korrale igavest õitsengut, ei näinud see kirjandus uut ühiskonda, mis pidi võrsuma vana kodanliku korra sülest, ei näinud proletariaati, kapitalistliku korra hauakaevajat. Temal puudus arengu perspektiiv, väljavaade ja sellepärast kodanlik realism ei võinud olla täiuslik.

Kui mainisime, et kirjandus on alati klassipärase iseloomuga, siis ei tähenda see sugugi seda, et vana kirjanduslik pärandus väljendab üksnes nende autorite klassivaateid. See poleks küsimusele õige juurdeminek. Kodanliku kirjanduse surematud teosed kajastasid konkreetset tegelikust, sest nende autorid suutsid tõusta kõrgemale oma klassi kitsastest raamidest, suutsid anda õige ja objektiivse kriitika omaaegsele kapitalistlikule ühiskonnale. Tõsi, see kriitika ei võinud olla täiuslik, ent sellest hoolimata on neil teostel määratu suur tunnetuslik ja isegi kasvatuslik tähtsus. Nii märkis Engels, et Balzac'i teosed andsid talle rohkem materjali toleaege Prantsusmaa mõistmiseks kui Balzac'i ajal elanud teadusemeeste tööd.

Peab nimetama, et marksismile vastuvõetavaid põhimõtteid ja seisukohti on küllaltki väljendatud ja väljendatakse veelgi kodanluse radikaalse haritlaskonna ridadest. Näitena võiksime tuua Oskar Looritsa artikli 1938. aasta „Varamus“: „Eesti kultuuri struktuurist, orientatsioonist ja ideoloogiast“. See artikkel väärrib tähelepanu juba oma tarmuka stiili ja kõrge kriitilise taseme poolest. Ent tähelepandavalt õieti on selles artiklis antud mõnede kirjanduslike ja kunstiküsimuste valgustamine. Tooksime siin vaid nn. noor-eestlaste liikumise hinnangu:

„Omaette erakuks isoleerub noor-eestlaste liikumine, kes s ü m p a tiseerib küll sotsialismile, kuid ei riskeeri kunagi töölisliikumise tegelikuks juhiks hakata, vaid nārbub oma euroopalise kultuuri otsinguil õige ruttu boheemitsevasse estetismi ja aristokraaditsevasse individualismi... See on samal hoobil meie esi-

mene haritlasgeneratsioon, kes lööb lõplikult lahti massist ja hakkab ise-teadvalt, osalt otse upsakalt vahet tõmbama mitte enam „matsi“ ja „saksa“, vaid „pööbli“ ja „eliidi“ vahel . . .“

Nagu näeme, on O. Loorits toodud lõikes suutnud maalida noor-eestlaste liikumise õige näo, jätnud aga mainimata selle liikumise sügavamad põhjused ja nimelt 1905. aasta revolutsiooni arengu ja lüüasaamise. Me aga teame, et väikekodanlus, tundes kaasa 1905. a. revolutsioonile iseoma seisukohtadelt, sattus pärast revolutsiooni ajutist lüüasaamist ahastusse ja pessimismi. Selle ühiskondliku klassi mentaliteedi kajastajaks oligi noor-eestlaste liikumine ja selle kirjanduslik rühm Noor-Eesti, Gustav Suitsuga eesotsas.

*

Kapitalistlikus ühiskonnas võitlevad omavahel kaks kirjanduslikku voolu — realism ja romantism. Kirjanik realist lähtub tegeliku elu primaarsusest kunsti suhtes, sellal kui kirjanik-romantik lähtub vastupidisest seisukohast, nimelt kunsti primaarsusest tegeliku elu suhtes. Nende kahe voolu vahel toimuv võitlus võtab kõige mitmesugusemaid vorme, kuid võitluse põhiollus jääb ikka üheks ja samaks. See võitlus kajastub üldjoontes võitlust idealismi ja materialismi vahel. Üksnes nõukogude sotsialistlikus ühiskonnas kaovad vastuolud nende kahe kirjandusliku voolu vahel, õigemini — mõlemad voolud saavad endale uue sisu. Sellal kui realism, nimelt sotsialistlik realism, kajastab kaasaegse inimühiskonna arenguküsimusi sotsialismi vaatevinklist, võib homse päeva ennustamine võtta ilukirjanduses teatud romantilise ilme. Ent see pole enam endine eluvõõras romantism, vaid realistlikule tänapäevale rajanev revolutsiooniline romantism. Sellise romantismi näidetena võiksime tuua Maksim Gorki varasemaid teoseid, kus kaasaegse kapitalistliku ühiskonna taustal püütakse luua jooni vabast inimesest, õnnelikust tuleviku ühiskonnast („Makar Tšudra“, „Vanaeit Izergil“, „Laul jahikullist“ jne.).

Nüüdisaja kapitalism on mädanev kapitalism ja see kajastub täielikult ka tema kirjanduses. See on muutunud eluvõõraks ja ideevaeseks, ta jutlustab pessimismi ja resignatsiooni-meeleolusid. Väike progressiivne osa kodanlikust kirjandusest võib veel anda suuri kunstiteoseid, kuid üldine arengu suund on jõudnud ummikusse. Kodanlik kirjandus ei suuda õieti kujutada praegust tõelisust ega näe väljapääsu olevast seisukorrast.

Parim osa suuri kunstnikke, otsides väljapääsu ummikust, millesse on sattunud kapitalistlik maailm, asuvad üha kindlamalt revolutsioonilise proletariaadi poole. Nende kirjanike hulgas leiame niisuguseid vanu meistreid, nagu Romain Rolland, Theodor Dreiser, Henri Mallerot, Martin Andersen-Nexö jt.

Sotsialistlik realism kajastab tegelikku elu tema tõepärases, vastuoludes, sotsialistliku revolutsiooni ja ülesehitustöö ajalooliste perspektiivide taustal. Sotsialistlik realism mõistab ühiskondlike vahekordade arengut kui vastaspoolsuste võitlust, kuna kirjandus võtab sellest võitlusest osa aktiivse jõuna, mõjutades seda võitlust ja selle tulemusi. Selles on sotsialistliku kirjanduse määratu suur dünaamilisus.

Sotsialistliku realismi küsimus on niivõrd ulatuslik, et seda tuleks käsitleda eriküsimusena ja sellele pühendada eriuurimusi.

Võiksime vaid küsimuse selgitamiseks kõrvutada kaht realismi — kriitilist realismi ja sotsialistlikku realismi. Mille poolest need kaks realismi üksteisest erinevad? Nad erinevad eelkõige selle poolest, et üks on kapitalistliku ja teine sotsialistliku ühiskonna kirjanduslik meetod. Kriitiline realism, püüdes elu kopeerida, näidata tõelikkust, ei ole kunagi näidanud ega suudagi näidata ühiskonna arengu õiget suunda. Ühiskonna arengu õiget suunda ei leia meie üheski kriitilise realismi teoses. Eduard Vilde, kriitilise realismi silmapaistev esindaja, kelle looming on lähedane sotsialistliku kirjanduse mõistele, ei suutnud näidata õiget suunda, ei suutnud näidata, kus on väljapääs selleaegsest ühiskonnast. Kritiseerides selleaegseid ühiskondlikke paiseid, ta ei suutnud, välja arvatud udused sümboolsed vihjed, näidata kapitalistliku ühiskonna arengut — tema peatset kadumist.

*

Sotsialistlik realism on vaenuline ka naturalismile sotsialistlikus kirjanduses, sest taotledes välist pisiasjade tõenäolisust, moonutab see vool ühiskondliku arengu kajastust kirjanduses. See on tõelisuse metafüüsiline, elutu peegeldus, ilma tema arenemise seadusepärasusi ja suundi avastamata. Tõsi, selline naturalism võib meie tõelisust teatud piirideni „õieti ja tõetruult“ näidata, meie puudusi, varjukülgi, pooleliolevat ülesehitustööd kujutada, kuid liikumist, arengu perspektiive ja suundi ta näidata ei suuda ja seetõttu moonutab ja võltsib meie tegelikkust.

Takerdudes pisiasjade fotografeerimisse kirjanik kaotab perspektiivi ja seetõttu selline kirjandus ei näita ühiskondliku arengu suunda. Ja lõpupeude lõpuks üksikud faktid, võetud fotografeeritult ja külmalt, võivad anda vastupidise suuna. Naturalism on elutu ühiskondlike nähete peegeldus. Naturalism ei avasta ühiskondliku arengu seadusepärasusi ja suundi. Seepärast naturalistlikul kirjanduslikul voolul sotsialistlikus ühiskonnas pole edu.

*

Lõpuks peatuksime paaril praktilisel küsimusel, mis teatud määral on seotud õpetamise praksisega. Meie kirjanduslikud õpperaamatud

ei anna üksikute kirjanduslike voolude, isegi kirjanduslike teoste õiget läbilõiget, vaid see läbilõige on kuidagi elutu, ilma ühiskondliku lähenemiseta, on naturalistlik. Fotografeeritakse kirjanduslik nähe, ilma et oleks seletatud, missuguse ühiskondliku tähtsuse evib see nähe. Juhiksime tähelepanu siin sellele, et kirjanduse õpetamine koolides, samuti kui kirjanduslik tegevuski on tähtis ühiskondlik-kasvatuslik akt-sioon. Meil aga seni veel toimitakse siin vanade iganenud retseptide järgi. Näiteks koolis käsitletakse kirjanik Mait Metsanurka. Üteldakse, et Mait Metsanurk on töötava rahva kirjanik, sest oma „Punases tuules“ ta on käsitlenud ühiskondlikke probleeme ja neid teatud mõttes käsitlenud radikaalselt.

Kuid Mait Metsanurgalt on ilmunud ka reaktsioonilisi, töötavale rahvale vaenulikke kirjutusi. Sellest meil aga ei räägita. Kui rääkida Metsanurgast, siis ei või unustada tema „Jäljetut hauda“, ei või unustada tema teisi teoseid, kus käsitletakse vaenulikust seisukohast töötava rahva võitlust oma kurnajate vastu. Kirjanikust tuleb aga anda üldpilt. Seda nõuab meilt uus ühiskond, seda nõuab ka õige juurdeminek kirjandusele.

Meie kirjanduskriitikas on kasutusel vormel, et kes on töötava rahva kirjanik, kes võitleb kurnajate vastu, see on ka ühtlasi sotsialistlik realist. Kuid ühes või teises kirjandusteoses esinevad kurnajate vastu sihitud fraasid ei tee kirjanikku veel sotsialistlikuks realistiks!

Kirjanikku ja tema kirjanduslikku tegevust tuleb koolis käsitleda igakülgselt ja täiuslikult, avastades ka kõik ettetulevad puudused ja väärtused kirjaniku loominguks. Toome näiteks kirjanik Ernst Petersoni. Ernst Petersonil on eesti kirjanduse ajaloos kindel koht. Temalt on ilmunud rida naturalistlikke teoseid, mis paljastavad omaaegse ühiskonna paiseid. Sellal esines E. Peterson revolutsioonilise kirjanikuna. Kuid samuti teavad kõik, et Ernst Peterson esines viimasel ajal reaktsionäärina, astus välja töötava rahva vastu aktiivse mustasajalisena. Sellest tuleb avalikult rääkida selle kirjaniku loominguks analüüsimisel.

Nõukogude kirjandus on kommunistliku kasvatusel võimsaim relv. Erakorraliselt suure tähtsuse omab kirjanduse õige käsitlemine meie koolides, sest kirjanduse lugemise ja mõistmise kaudu õpib meie võrsuv noorsugu tunnetama ühiskondlikke elunähtusi, mõistma tegelikkuses toimuvaid protsesse. Seepärast on iga õpetaja kohuseks omandada maksimaalselt lühikese ajaga marksistliku kirjandusteooria põhialused ja need edukalt rakendada oma pedagoogilise tegevuse vastutusrikkale alale.

Õpetaja ülesanded internatsionalistliku kasvatusel alal.

I.

Nõukogude kooli ideoloogilise kasvatusel üheks kõige aktuaalsemaks ja raskemaks frondiks on internatsionalistliku kasvatusel ala. Raske ennekõike seepärast, et meie noored on tulnud kodanlikus Eestis valitsenud anti-internatsionalistlikust õhkkonnast. Igaüks, kes töötab ideoloogilisel frondil, kogeb igal sammul kodanliku kooli vaimsele pärandi jäänuste olemasolu. Nende jäänuste likvideerimine on kiireks ülesandeks.

Intensiivne internatsionalistlik kasvatusel töö on abinõu kodanlik-kapitalistlikele jäänuste likvideerimiseks inimeste teadvuses. Seda kasvatusel koolis teostades taotleme põhiliselt kolme eesmärki:

1. Teha jäävaks vaateks, et internatsionalism mõjub oluliselt kaasa rahvaste vabastamiseks rõhumisest ja sõdadest.

2. Siduda see arusaamine tugevate tundmustega, mis õhutavad aktiivsele teotsemisele internatsionalismi idee heaks.

3. Aratada tahet aktiivselt võidelda internatsionalismi eest, olles kätte näidanud õiged ülesanded ja vahendid.

Kool peab õpetama noori internatsionalistlikult mõtlema, tundma ja teotsema, et nad saaksid edukalt kaasa aidata Nõukogude Liidu, UK(b)P ja Kommunistliku Internatsionaali ajalooliste ülesannete lahendamisel — kogu maailma töörahva vabastamisel kapitalismi ahelaist ja kommunismi teostamisel kogu maailmas.

Kasvatus internatsionalismile ei toimu eraldatult teistest kooli ülesannetest, vaid nendega orgaanilises põimuvuses. Internatsionalism on ainult üks külge, aspekt bolševiku maailmavaates ja kasvatus internatsionalismile samuti ainult üks külge, vaatepunkt kommunistliku kasvatusel tervikus. Eraldi räägime internatsionalistlikust kasvatusel ainult meetoodilistes huvides, et enam süveneda ta eriprobleemesse. Kasvatusel tegelikkuses aga on ainult üks kasvatusel tervik, milles vastavalt konkreetsele olukorrale vaid esile tõstetakse kord üht, kord teist külge, seejuures teisi külge mitte unardades.

Eriti lähedasti on seotud internatsionalistlik kasvatus nõukogude patriotismi kasvatusel, millise ülesande J. V. Stalin esitas UK(b)P XVIII kongressil. Internatsionalism ja nõukogude patriotism on lahutamatud. Nõukogude patriotism tähendab armastust Nõukogude Liidu kui sotsialismi kodumaa vastu ja valmidust ennast mitte säästes teda kaitsta kapitalistliku ümbritsuse vastu. Olles tuline patrioot on nõukogude kodanik ühtlasi sügavasti internatsionalistlik, on täidetud kuuma armastusega oma igast rahvusest kaaskodanike vastu kui ka kõigi kapitalistlike maade töörahva vastu, kes omakorda näevad Nõukogude Liidu kõigi töötajate ühist kodumaad.

Käesolevas kirjutuses oleme internatsionalistliku kasvatusel küsimuse meetoodilistes huvides eraldanud ka nõukogude patriotismi kasvatusel küsimusest.

2.

Internatsionalistlikku kasvatusel teostab kool kogu oma tervikuga. Kooli kasvatusel plaanides on märgitud koolijuhataja hoolitsusel igas üksikosas elemente, mis teenivad

internatsionalistlikku kasvatust. Koolijuhataja kui kooli „hing“ ning „mootor“, õpetajad kui üksikasjalise kasvatustöö tegelikud teostajad tundides kui ka väljaspool tunde, ELKNU algorganisatsioon, MOPR-i rakuke, koolikomitee, koolitööliste ametiühinguline kollektiiv ja komitee, lastevanemate komitee ning aktiiv — need kõik näevad ette oma plaanides internatsionalistliku kasvatustöö üritusi.

Pearõhk langeb õpetajale kui kasvatustöö otsesele teostajale. Õpetajate õppetunniline töö jaotub vastavalt õppeaine iseloomule, kusjuures plaani koostamisel on ette nähtud momendid, mis mõjuvad internatsionalistlikult. Tunniväline töö jaguneb massiliseks, ringiliseks ja individuaalseks. Massilise töö vahendid on seinaleht, miitingud, aktused, pidustused ning koolipeod, loengud ja referaadid, filmid jne. Ringiline töö toimub õpilastega, kel on küsimuse vastu lähem huvi. Nii näiteks edendab internatsionalistlikku kasvatust internatsionalistlik, maateaduslik, etnograafiline jne. ring. Kolmas töövorm — individuaalne töö — sisaldab vestlusi ühe või mitme õpilasega, lugemist, kirjavahetust, kollektsoonide koostamist, teatavaid spetsiaalseid õpinguid ja uurimusi (näiteks uurib üks õpilane India probleemi) jms.

Koolijuhataja hoolitseb, et kirjeldatud töövormid internatsionalistliku kasvatusel alal rakendamist leiaksid.

Kõigist kasvatusel teostajaist koolis on kandvaim õpetaja. Temast sõltub suurel määral ideoloogilise kasvatustöö edu koolis.

Aga õpilased on head psühholoogid — õpetaja sõnadest tunnevad nad, kuivõrd õpetaja on ise veendunud oma sõnades. Toon, näoilme, liigutused — need kõik räägivad kaasa. Kui nad on täielises kooskõlas sõnadega, on viimaste mõju kahandamatu.

Isiklik veendumus internatsionalismi ideedes pole tähtsusetu eeldus töö viljakuseks. Siingi on kohaldatav stalinlik mõte: „Kaadrid otsustavad kõik.“ Milline on kooli kaadri ideelis-poliitiline tase, see otsustab kooli ideelis-poliitilise töö edukuse.

Kirjas parteikooli kuulajaile Capri saarel kirjutab Lenin 30. augustil 1909: „Igasuguses koolis on kõige tähtsam — loengu ideelis-poliitiline suund. Mis määrab ära selle suuna? Täiel määral ning ainult lektorite koosseis. Te mõistate väga hästi, seltsimehed, et igasugune „kontroll“, igasugused „juhendid“, igasugused „kavad“, „määrused“ ja muud — kõik see on ainult tühi kõla lektorite koosseisuga võrreldes (Lenin, Teosed, XIV, lk. 118).

Niisiis õpetaja esimeseks sammuks on enese varustamine tugeva teoreetilise baasiga. See teoreetiline selgus tekitab õiged vaated ning veendumuse ja tundmused õhutavad asuma võitlejate esiridadesse.

Mõnikord on kuulda väidet: „Mis nüüd mina, mul on niisugune aine... eks Konstitutsiooni õpetaja tee... või kirjanduse õpetaja...“ See seisukoht on kahjulik. Iga õpetaja ülesanne on teostada internatsionalistlikku kasvatust. Ideoloogilise töö suhtes ei saa olla „erapooletuid“ õpetajaid.

3.

Asume üksikute ülesannete vaatlemisele. Siinjuures ei tee me jaotust ainete järgi, vaid käsitleme ülesandeid üldiselt, nii, nagu nad seisavad iga õpetaja ees. Internatsionalistliku kasvatusel probleemid haaravad kõiki pedagooge. Seda nõuab internatsionalistliku kasvatusel põhimeetod.

Internatsionalistliku kasvatusel põhiliseks meetodiks on õppematerjali alaline sisustamine proletarise internatsionalismi ideedega*).

*) Н. И. Болдырев. Интернациональное воспитание в советской школе. Советская педагогика 1939, nr. 5, lk. 29.

Töökava koostamisel iga aineõpetaja peab silmas, et tundide sisus oleks küllaldaselt esile tõstetud internatsionalistlik moment. See kehtib eriliselt konstitutsiooni, ajaloo, kirjanduse ja teiste selliste „meelusainete“ kohta, kuid üldiselt ulatub kõigile aineile. Väide, et teatavad ained on ideoloogiliselt neutraalsed, on väär. Muidugi on vahe ühe või teise aine loomuliku ideoloogilise küllastuse kraadis. Näiteks, kui vaadelda loodusteaduses taimede elu puht-füsioloogiliselt, siis pole siin ideoloogilist momenti, samuti kui rääkida umbrohest, kuidas ta kasvab, jne. Kui aga meenutada seejuures ajaloost mõisniku põldu ja talupoja põldu, siis on umbrohu küsimus juba ideoloogiliselt sisustatud. On kuulda olnud väiteid, et matemaatika on mitte-ideoloogiline aine. Ometi ei ripu matemaatika õhus, vaid on tihedasti seotud elunähtustega. Nii näiteks kodanlikus ühiskonnas matemaatika ülesannete kogu kajastab vägagi selgesti sellele ühiskonnale omast erakapitalistlikku laadi oma ülesannetega kaupmeestest, kes hoolega arvutavad puhaskasu (kuidas rahvast enam nõõrida). Sotsialistlikus ühiskonnas on ka matemaatiliste ülesannete tekstid vastavad sotsialistliku ühiskonna ideoloogiale. Internatsionalistliku kasvatuses huvides laseb õpetaja õpilastel näiteks arvutada töölise palka ja vabrikandi sissetulekuid kapitalistlikes maades, asumaade rahvuste töötasu ja asumaade eksploateerimise tulusid.

Niiviisi saab kõvendada igas aines ideoloogilist külge ja seda tulebki teha hoolikasti valitud ning mõjult äraproovitud faktidega. Kõik õppeained peavad olema ideoloogiliselt, antud juhul internatsionalistlikult laetud.

Ometi ei saa piirduda õppematerjali internatsionalistliku laenguga, vaid tuleb seda aktiveerida, elavasti õpilaste teadvusse tõsta. Muidu õpilased, eriti nooremad, ei omanda siit kasvatavat impulssi, vaid materjalist peidetud kasvatuslik moment läbib teadvuse, sellele impulssi andmata.

4.

Õpetajal tuleb õpilastele selgitada rahvusvahelisi sündmusi. Õpilased tunnevad nende vastu otse põletavat huvi. Nõukogude koolides, nagu ka Nõukogude Liidu elanikkonnas, paistab silma väga elav ning pidev rahvusvahelise elu jälgimine. Meie õpilaste seas aga kohtame sageli hoopis vääri kujutlusi välismaisest elust. Sellest saadakse aru, et nüüd sõja ajal elab töötav rahvas eriti halvasti kapitalistlikes riigis, kuid mõnedegi juures kohtame arvamust, et rahu ajal elati seal hästi. See väärarvamus on hõlpsasti seletatav sellega, et rahvusvaheline ajakirjandus, mis oli rahvusvaheliste kapitalistide-gruppide käes, vaikis hoolega surnuks töötava rahva tõelise seisukorra või tõi ära ainult nappe telegramme. Otse koomilisena tundub nüüd tagasi vaadates olukord, et saime äärmiselt vähe teateid koloniaal-rahvaste elust. Õpilased üldiselt arvasid, et asumaade rahvused on primitiivsed ja tunnevad ennast „emamaa“ võimu all hästi. Nad ei oska ennast valitseda, seepärast valitsevad neid tsiviliseeritud rahvad, eeskätt eurooplased, esinedes õpilaste teadvuses heategijaina, tsivilisatsiooni toojaina. Vaikides mindi mööda koloniaal-süsteemi kisendavast ülekohtust.

Koloniaal-probleem ja koloniaalrahvaste elu täidab õpilasi sügavate internatsionalistlike tunnetega. Õpilastele kirjeldame, milliseid looduslikke rikkusi ja tooraineid annavad asumaad ja millises olukorras elavad maa põliselanikud. Miks? Miks on nende rikkaste maade põliselanikud poolkerjaste olukorras ning õigusteta tööloomad? Miks nad ei saa vabaks? Liiga tugev on peremeeste võim, mis on liidus kohalike vürstide ja mõisnikega. Kirjeldame asumaade-rahvaste meeleheitlikke vabadusvõitlusi. Kirjeldame India seisukorda. Asumaade küsimuse juures paistab noortele kõige teravamini silma, kuidas teatav suur valitsev rahvuslik riik rõhub ning kurnab teisi rahvusi.

Sama rõhumist peegeldab nn. vähemusrahvuste küsimus. Näitame õpilastele, et hoolimata sellest, et kapitalistlikes riikides elab mitmest rahvusest kodanikke, igas riigis on teravad vahed valitseva rahvuse ja vähemusrahvuste õigustes. Valitseva rahvuse „rahvuslus“ seisneb teiste rahvuste rõhumises. Seda põhjendame konkreetsete faktidega.

Näitame õpilastele, et kapitalistlikud riigid on ehitatud teiste rahvuste rõhumisele. „Kodanlikud konstitutsioonid lähtuvad vaikides sellest eeldusest, et rahvused ja rassid ei või üheõiguslikud olla, et on olemas täieõiguslikud ja mittetäieõiguslikud rahvused; et peale selle oletseb, näiteks asumaades, veel kolmas liik rahvusi või rasse, kellel on veel vähem õigusi kui mittetäieõiguslikudel rahvustel. See tähendab, et kõik need konstitutsioonid on oma olemuselt natsionalistlikud, s. o. valitsevate rahvuste konstitutsioonid.“ (J. V. Stalin, NSV Liidu Konstitutsiooni projektist.)

Põhjalikult valgustades rahvuste vahekordi kapitalistlikes riigis näitame kogu aeg, kuidas kapitalistlikud riigid kui rahvuslikud, s. o. teatava valitseva rahvuse riigid, on teistele nende piirides elavaile rahvustele vanglaks.

Faktid „rahvuslike“ riikide rõhumisepoliitikast on noortele eredaks näiteks, mida tööpoolest tähendab kodanluse poolt kiidetud „rahvuslus“. See aitab jahutada „rahvuslikku“ meelsust, mis põhjeb nõrgemate rahvuste kurnamisel, mille tõelisest olemusest noortel on veel vähe selgust.

Edasi tuleme rahvusliku rõhumise ideoloogiliste põhjuste juurde. Õpilastele tuleb selgitada šovinismi ja rassiteooria olemust ja nende kasulikkust kapitalistidele.

Vähegi kannatliku selgituse järele õpilased saavad hästi aru, et loomuliku rahvusliku tunde šovinismile õhutamine tähendab oma rahvuse ülehindamist, mis objektiivselt pole kuidagi põhjendatud. Šovinism viib teiste rahvuste alahindamisele, põlgamisele, võimaluse korral nende rõhumisele. Tagajärjeks on umbusaldus ja vaen rahvuste vahel, mis tekitab sageli veriseid kokkupõrkeid ja sõdu. Eriti tugevaks näiteks, kuidas uimastasid kapitalistlikud valitsused šovinismi mürgiga oma rahvaid, nii et need meelsamini läheksid üksteise kallale, on esimene imperialistlik sõda 1914—1918. Väga huvitavaks võtteks „rahvuslikul“ riigil oma rahva teiste kallale ässitamiseks on tuntud väide, et „meie rahvusest kodanikke taga kiusatakse“. See väide äratab viha. Seetõttu on ta vanast ajast tarvitatud ja nüüdki sageli korratav võte. Sõjast saavad kasu ainult omad „rahvuslikud“ kapitalistid, kelle huvide eest töölisel ja talupojal peavad verd valama.

Šovinismi paariline on tõuline upsakus, mis on leidnud endale „teadusliku“ põhjenduse „rassiteoorias“, mis väidab, et inimesed jagunevad „kõrgemaiks“ ja „üllamaiks“ rassideks, kes on määratud valitsema teiste üle, ja „madalamaiks“ rassideks, kes on määratud igavesele allumisele ning orjusele. Rassiteooria eitab madalamal järjel seisva rassi arenguvõimet.

Rassiteooria väärust tõendavad tõsiasjad, et igast tõust inimesed on jõudnud kõrgele arenguastmele, kui selleks võimalusi on. Seda näitavad eriti Nõukogude Liidu kogemused, kus tsaariaegsed poolloodusrahvad on jõudnud heale tasemele ja mõni endine mahajäänud rahvas näitab kultuurisaavutusi, mis on kõrvutatavad maailma kõrgeimatega, näiteks kunstide alal gruusia rahvas.

Rassiteooria on välja mõeldud selleks, et temaga õigustada oma valitsusihka maailma üle ja teisi rahvusi orjastada.

Šovinismil ja rassiteoorial on kapitalistidele veel see suur kasu pakkuda, et nad juhivad töötajaid kõrvale klassivõitlusest ja seega kindlustavad kapitalistliku korra püsi kunstlikul teel.

Kui noored on jõudnud nendes küsimustes selgusele, pole šovinismi mürk neisse enam nakkav. Nende südamed on siis avatud internatsionalismi ideele, proletaarlaste ülemaailmalise vennastumise eesmärgile.

5.

Internatsionalismi idee üleolevus paistab selgesti silma eriti siis, kui teda vaadelda ajaloo taustal. Nimelt tuleb õpilastele eredais värves kujutada, kuidas elasid rahvused Venemaal tsaarivalitsuse šovinistliku surve all, nende seas ka eesti rahvas. Kui õpilased hästi tunnevad tsaari-Venemaa olusid ja meie elu tsarismi all, siis seda paremini oskavad nad hinnata nõukogude võimu paremusi.

Kirjeldame noortele, kuidas paljud rahvused olid tsaari-Venemaal välja suremas, näiteks evenkid (tungusid), neenid (keda tsaari ajal ametlikult kutsuti „samojedideks“, s. o. „endasõjateks“), jt.

Kuna kodanlikud elemendid püüavad vene keele õppimist seletada kui venestamist, on tähtis õpilastele põhjalikult seletada venestuse mõistet ning olemust. Et noortele eriti lähedane on koolielu, toome andmeid sellest, kuidas koolides oli eesti keel taga kiusatud, kui raske oli eestlastel pääseda kõrgemasse koolidesse. Huvitav on lugeda näiteks O. Lutsu mälestusraamatut „Kuldsete lehtede all“. Kui õpilastel on selge, mis tähendab venestamine, siis ei saa esineda sügava poliitilise pimeduse fakti ja ohvrikslangemist kapitalistlikele säilmelle.

Vene tsarismi survest kirjutab väga värvikalt sms M. I. Kalinin brošüüris „Mida on andnud nõukogude võim töörahvale“.

Mittevene rahvuste kohtlemine tsarismi poolt oli niisugune, et mittevene rahvused hakkasid põlgama ka vene rahvust, nähes temas oma rõhujat, kuigi rõhujana esinesid aadlikud, mõisnikud ja kapitalistid, mitte aga vene rahva töölis-talupoeglik mass, kes, just vastupidi, koos rõhutatud rahvustega igatses vabaneda tsarismist.

Selgitades rahvuslikku rõhumist kapitalistlikes maades ja tsaari-Venemaal, selgitame ühtlasi õpilastele, kuidas Üleliiduline Kommunistlik (bolševike) Partei Lenini ja Stalini juhtimisel on võidelnud rahvuste vabaduse, rahvuste ja rasside üheõiguse eest.

Noorte kõrvu kõlaga rahvuste isa seltsimees Stalini sõnad: „Vahe rahvuste ja rasside vahel ei või aluseks olla, et rahvuslikku mitteüheõigust õigustada.“ Stalinlik Konstitutsioon lähtub sellest, et „kõigil rahvustel ja rassidel, nende mineviku ja oleviku seisukorrast, nende tugevusest või nõrkusest sõltumata, peavad olema ühesugused õigused kõigil majandusliku, ühiskondliku, riikliku või kultuurilise elu aladel“ (NSV Liidu Konstitutsiooni projektist).

Peale seltsimees Stalini tegevuse rahvuste vabastajana ja rahvuslike kultuuride edendajana esitame õpilastele näiteid Stalini kaaslaste võitlusest rahvuste sõbraliku koostöö eest. Hilgavaks näiteks nõukogude internatsionalismi vaimust on Sergei Mironovič Kirovi (1886—1934) tegevus Kaukaasias, kus ta lepitas rahvused, kes sajandite jooksul olid omavahel verises vaenus. Dramaatiliseks pildiks on sangarliku stalinliku kotka Kirovi tegevus ossetiinide ja ingušside lepitamisel. Kirovi eluloost (Sergei Mironovitš Kirov. Lühike biograafiline skits. R. K. Poliitiline Kirjandus, 1940, lk. 49) loeme: „Eriti terav seisukord tekkis inguši asula Bazorkino ja ossetiini asula Oljginskoje vahel, mida lahutab ainult kilomeetriline vahemaa. Kirov sõidab oblasti rahvakonverentsi delegatsiooni eesotsas kohale, kõnnib kuuliderahe all kaevikute vahel, kutsub sõdijaid viivitamatult lõpetama omavahelist sõda, kinnitades, et see sõda tuleks kasuks ainult töötava rahva vaenlasile. Tema seltsimees delegatsioonist, balkarlane

Kalabekov, langeb surmavalt haavatuna, kuid Kirov ei tagane. Avaldades tugevat muljet mägilasile oma julguse ja otsustavusega ta saavutab lõpuks lepituse vaenuliste poolte vahel“.

Õpetaja kolleksioneerib hoolikasti fakte suurte bolševike elust, kus avaldub nende lakkamatu võitlus rahvuste vabastuse ning sõpruse eest.

6.

Et rahvuste sõbraliku kooselu idee pole teostamatu unistus, vaid reaalne tõsiasi, seda tõendab Nõukogude Liit, kus rahvusliku vaenu asemel valitseb sõprus ja rahvuste vaba areng.

Valgustades nõukogude rahvuste koostööd tuleb õpilastele järjest selgitada vene rahvuse osa selles. Vene proletariaadi õul teostus Oktoobrirevolutsioon ja vene rahvus on internatsionalismi tugevaim kandja. Nõukogude Liit pole venelaste riik, vaid paljude võrdsete vabade rahvuste liitriik. Kapitalistlik kihutus püüab näidata, et Nõukogude Liit — see on Venemaa, tarvitades viimast nimetust ka oma ringhäälinguis. See on täiesti vale. Vaatamata oma hiiglaslikule võimsusele pole vene rahvus asunud teiste rahvuste rõhumise teele, nagu see on kapitalistlikes riikides „loomulik“, vaid hoopis vastupidi — teostab sügavat internatsionalismi, tänu millele rahvuste areng N. Liidus on imeteldavalt kiire.

Enne Oktoobrirevolutsiooni oli valitsemas arvamus, et „maailm on algusest peale jagatud madalamaise ja kõrgemaise rassidesse, kelledest esimesed pole võimelised tsiviliseeruma ja on määratud olema eksploatatsiooni ohvriks, aga teised, olles tsivilisatsiooni ainsad kandjad, on kutsutud eksploateerima teisi. Nüüd seda legendi tuleb pidada purustatuks ning kõrvaleheidetuks. Uheks Oktoobrirevolutsiooni tähtsamaks resultaatiks on see fakt, et ta andis sellele legendile surmahoobi, näidates tegelikult, et vabastatud mitte-euroopa rahvad, olles kaasa kistud nõukogude arengu voolu, on võimelised edasi viima tõeliselt eesrindlikku kultuuri ja tõeliselt eesrindlikku tsivilisatsiooni mitte vähem kui euroopa rahvad“ (J. V. Stalin, NSV Liidu Konstitutsiooni projektist).

Selle väite illustreerimiseks tuleb õpilastega lähemalt süveneda nõukogude rahvuste ellu. Selleks aitab kaasa kool, pakkudes rikkalikult teadmisi, selleks rakendatakse filme, loenguid ning referaate jne. Kuna ajalehtedes alatasa ilmub huvitavaid pilte Nõukogude Liidu rahvaste elust, siis virgutab õpetaja õpilasi neid koguma.

Nõukogude Liidu rahvuste heaolu ning areng on kõige tugevamaks argumendiks nõukogude internatsionalismi kasuks ja kodanlik-kapitalistliku „rahvusluse“ kahjuks.

Järgmiseks ülesandeks on selgitada Partei võitlust kahe anti-bolševistliku tendentsi vastu rahvusküsimuses. Need tendentsid on suurvene šovinism ja kohalik natsionalism. Need mõlemad suunad on riiklikult ülimalt kahjulikud ja nende vastu peab võitlema iga teadlik kodanik.

Stalinlikus Konstitutsioonis on väljendatud vankumatu nõue rahvusküsimuses. See kõlab: „Seadus karistab igasugust otsest või kaudset kodaniku õiguste kitsendamist, või ümberpöörduvalt, otseste või kaudsete eesõiguste kehtimapanemist sõltuvalt kodanike rassilisest või rahvuslikust kuuluvusest, niisamuti kui igasuguse rassilise või rahvusliku eranditegemise, vihkamise või põlguse jutlustamist“ (ENSV Konst. § 95).

See paragrahv on kokkuvõtte õigest käitumisest rahvusküsimuses. Noored kui varstised kodanikud peavad sügavalt mõistma selle paragrahvi sisu.

Edasi on internatsionalistliku kasvatuse üheks ülesandeks õige seose loomine rahvustunde ja internatsionalismi vahel.

Teadupärast kodanlased püüavad väita, et rahvustunne ja internatsionalism on vastandid ega ole ühendatavad, see tähendab — inimene ei saa olla korraga rahvuslane ja internatsionalist. Sellist vaadet võib märgata ka mõnede õpilaste juures. Siin tuleb õpilastele selgitada, et on olemas kaheksa rahvustunne — kodanlik-kapitalistlik ja proletaarne. Kodanlik-kapitalistlik rahvustunne on teiste sõnadega šovinism, mis seisneb vaates, et minu rahvus on parim ja teised on madalamad. See „rahvuslus“ muidugi pole ühendatav rahvaste sõpruse ideega, internatsionalismiga. Tõeline rahvustunne on proletaarne rahvustunne, — armastus oma rahvuse, keele ja kultuuri vastu, mis ühtlasi tunustab võrdselt teisi rahvusi ning rasse. Proletaarne rahvustunne loob, toetudes teiste rahvaste töötajate internatsionalistlikule abile, suurepärase kultuuri — vormilt rahvusliku, sisult sotsialistliku, nagu seda näeme Nõukogude Liidu rahvaste juures. Seega internatsionalism — ühendus, koostöö teiste rahvustega mitte ei takista rahvuslikku arengut, vaid, just vastupidi, soodustab seda.

Rahvuslik kitsas eraldumine viib kultuurilisele langusele, seevastu elav läbikäimine teiste rahvastega edendab kultuurilist tõusu.

Selle tõsiasja seisukohalt tuleb hinnata meie uut olukorda, kus astumine Nõukogude Liidu liikmeks tõi endaga kaasa väljapääsu kitsast kolgalistest suletusest ja asetas meid elava läbikäimise teele teiste sotsialistlike rahvastega.

Õpilastele tuleb konkreetsete faktidega näidata, kuidas tänu Nõukogude Liidu rahvaste abile meie elu igal alal on võtmas sellist tõusu, millest polnud kodanliku korra juures võimalik unistadagi.

Kooli seinalehes võiks olla eriline osakond: Nõukogude Liidu abi Eesti NSV-le. Vahetevahel tuleks sellele teemale koostada erinumber.

7.

Selgitustööga paralleelselt peab käima kasvatustlik tegevus tundmuste vallas. Tundmused etendavad inimese käitumises suurt osa. Hoolitsedes internatsionalistlike vaadete arenemise eest peab õpetaja ühtlasi edendama õpilastest vastavaid tundmusi. Tuleb aktiveerida, rakendada kogu tundmuste-skaala armastusest vihani.

Esmajooneliseks ülesandeks kasvatajal on hoolitseda, et lapsed hakkaksid teisi Liidu rahvusi kuumalt armastama. Kuna leidub veel tsaariaja pärandina ja klassisõja kodanlik-kapitalistlike elementide süstemaatilise vale-propaganda tõttu väärkihtlusi vene ja teiste liiduvabariikide rahvustest, siis on oluliseks ülesandeks noortes kõigiti edendada armastust meie teiste liiduvabariikide rahvaste vastu.

Internatsionalistliku kasvatuse raames seame üheks silmapaistvaks ülesandeks intensiivse pedagoogilise töö: teeme vene suure ning sangarliku rahva meie noortele südamest-armsaks.

Alati on eesti töötav rahvas hästi läbi saanud vene töörahvaga. Ajaloo vältel on vene rahvas esinenud juba varem mõnel korral eesti rahva sõbrana ning liitlasena võõraste sissetungijate vastu. Nüüd on uuesti eeldused sõpruse ning armastuse arenemiseks vene ja eesti rahva vahel, kuna on kõrvaldatud vene- ja nõukogudevaenuline kapitalism.

Tundemaailm peab välja pääsema kitsast rahvuslikust egoismist ja avarduma vendluse tundes teiste rahvaste töötajate vastu.

Selle kõrval ei tohi unustada ka internatsionalistlike tundmuste kasvatamise teist poolt — viha kasvatamist kõigi rahvaste kurnajate vastu. Viha annab töörahva vabadusvõitlusele tugeva tundmuselise aluse, teravdades klassivõitlust.

Vihatundmuste virgutamiseks saab õpetaja eduga kasutada ilukirjanduslikke näiteid, kus on kapitalismi jooned esitatud värvikal kujul. Epigrammid ja karikatuurid tõstavad olulisi jooni esile erilise lõikavusega. Tuntud on näit. A. Antsoni epigrammid ja Gori karikatuurid tõusikute kohta.

Tundmustele apelleerides tuleb olla ettevaatlik rahvusliku tunde ülihelluse suhtes. Tuleb hoiduda piinlikult kõigest, mis võiks nooruki rahvustunnet solvata. Nooruk toob kaasa mitmesuguseid fakte, millede ta näeb rahvustunde alandamist. Kasvataja ei tohi mööda minna neist nähtustest, vaid peab kannatlikult noorukile ära seletama, kuidas asi tõepoolest on, et siin on tegemist väära tõlgitsusega või vaenuliste elementide valega. Sageli ilmneb, et „faktid“ osutuvad väljamõeldiseks.

Õpetajal tuleb koguda mitmesuguseid Nõukogude Liidu tegelaste kiitvaid otsuseid meie rahva kohta. Nende hindavate seisukohtade avaldamine näitab, et eesti töötava rahva vastu valitseb Nõukogude Liidus tõsine austus, et meie saavutusi hinnatakse ja meist kui nõukogude kodanikest palju loodetakse. Võtame kas või kehakultuuri ala, mis on õpilastele väga lähedane. Siin juhime tähelepanu sellele, et meie kehakultuurlased (Joh. Kotkas, Raadik jt.) on N. Liidus juba üldtuntud ja lugupeetud.

Erilist tähelepanu ning au avaldatakse meile sellega, et meid on palutud esinema kunstidekaadile Moskvast.

Lühikese ajaga oleme väärilist tunnustust leidnud vennasvabariikide peres.

Kõik see räägib sellest, et N. Liidus valitseb meie vastu suur austus ning sümpaatia. Sellele vastame omalt poolt poolehoiduga ning sõprusega.

Rääkides õigustatud uhkusetundest, peame teravasti rõhutama, et siit ei tohi endale toitu saada internatsionalismile vaenuline šovinism.

8.

Internatsionalistlike meeleolude suhtes mõjub eriti soodustavalt, et noortele näidatakse võimalusi, mis nende isiklikus elus avanevad nõukogude rahvaste koostöö raamides.

Noortele üldse ja nüüd suurte murrangute ajal on üsna ähmane oma tulevane elutee. On tarvis noortele kujutada, millised avarad võimalused nüüd avanevad koostöö tõttu kogu Liidu ulatuses. Vastavad asutused peavad kasvatajaid varustama konkreetsete andmetega. Noortele nende elutee uute avarate perspektiivide näitamine täidab neid tänutundega Nõukogude Liidu ja ta rahvaste vastu.

Internatsionalistlik kasvatus saavutab sünteesi loomuliku rahvustunde ja internatsionalismi, patriotismi ja internatsionalismi vahel. See süntees on võimalik ainult kommunistliku maailmavaate puhul, olles viimase lahutamatuks osaks.

Nooruk, kes on veendunud, et kogu maailma töötava rahva õnne tagab ainult kommunism, täitub soovist ise selle heaks töötada. Ta vaatab üle rahvuse kitsaste raamide ja saab tõeliseks maailmakodanikuks, uue ühiskonna vaimsuse kandjaks.

Õpetaja-kasvataja ees seisavad suured ülesanded, rasked ja aktuaalsed. Tal tuleb võidelda paljude vaenuliste mõttesuundade ja meeleoludega, mida toetab kapitalistlik ümbritsus ja kannavad kapitalistlike elementide riismed kui ka üksikud töötajad kodanliku paljuaastase kasvatusena jäänustena oma teadvuses. Need ideoloogilise töö takistused sunnivad seda visamale tööle. Eriti tähtis on individuaalne töö kooli mõjukamate, tooniandvamate õpilastega, et esimeses järjekorras varustada neid vajalise ideoloogilise varustusega ja neid ka ümber kasvatada, kui nad avaldavad internatsionalismi suhtes negatiivset mõju kaasõpilasisse. Igale õpilasele tuleb läheneda individuaalselt, arvestades ta ideoloogilise arengu astet.

Oleme heitnud pilgu internatsionalistlikule kasvatusel koolis õpetaja kui kasvataja ülesannete seisukohalt.

Internatsionalistliku kasvatusel probleemiga tuleb tegelda pidevalt. VNFSV Hariduse Rahvakomissariaadi Riikliku Koolide Teaduslik-uurimusliku Instituudi teaduslikud töötajad juhivad tähelepanu elavama tegelemise vajadusele internatsionalistliku kasvatusel probleemi alal. Nad kirjutavad kollektiivses artiklis: „Kui imelik ka näib, on viimasel ajal pedagoogiline teooria nõrgendanud tähelepanu nii tähtsate probleemide vastu nagu internatsionalistlik ja usuvastane kasvatus ning nõukogude patriotismi kasvatus. Nende probleemide läbitöötamisel pedagoogiline teooria sageli ei arvesta kooli arengu iseärasusi kapitalistliku ümbritsuse ja üha laieneva teise imperialistliku sõja tulekahju tingimustes. Väikekodanlik kosmopolitism vaatab sageli vastu töödest ning kirjutustest internatsionalistliku kasvatusel kohta. Mõned teoreetikud ei saa aru sellest lihtsast põhitõest, et nõukogude internatsionalism eeldab kodumaa-armastuse, rahvusliku uhkuse, vaenlaste vastu viha tundmusi. Sellistes tähtsais küsimustes, nagu õiglased ja ebaõiglased sõjad, õiglaste sõdade õigsus, eneseohverdamise vajadus kodumaa huvides jt., ei saa õpilased alati õiget vastust oma õpetajalt, sest et pedagoogilises teoorias need kõlbelise kasvatusel küsimused on läbi töötatud mitterahuldavalt.“ („Užitelskaja gazeta“, 9. apr. s. a., nr. 43.) Seda intensiivsemalt tuleb teoreetikuil ja praktikuil töötada internatsionalistliku kasvatusel põllul.

Internatsionalistlikku pedagoogikaf tuleb rangesti lahus hoida sellest internatsionalismist, millest kõneleb kirik ja ta pedagoogika. See on silmakirjalik armastus kõigi inimeste kui „vendade“ ning „õdede“ vastu, mis oma olemuses on vaid latentne või ajuti aktiivseid vorme võttev eri rahvusest ekspluataatorite omavaheline „vendlus“ töörahva vastu. Eriti selgesti avaldub asjaolu, et peetakse „vendadeks“ ainult oma kihti, — paavsti üleskutses võitlusse kommunismi ja Nõukogude Liidu vastu. Et niisugune üleskutse on kaugel igasugusest vendlusest, sõprusest, on selge. Kirik kuulutab vendlust inimeste vahel, kui aga on mängus „rahvuslikud“ kapitalihuvivid, õnnistavad papid igaüks „oma“ rahvast teiste rahvaste vastu veristele sõdadele ja paluvad jumalalt võitu „oma“ sõjaväele. Oma maa klasside suhtes tähendab kiriklik vendlusekuulutus seda, et töörahvas loeks kurnajaid oma vendadeks ja armastaks neid, seega jääks edasi ahelaisse.

Noored saavad aru, et kiriku vendlusekuulutus rahvaste vahel on võlts ja sihitud töörahva vastu. Proletaarne internatsionalism tähendab kõigi maade töötava rahva liitu ekspluateerijate vastu, sõprust ning armastust kõigi töötajate, viha ning vaenu kõigi kurnajate vastu.

Noored näevad, kui lähedane side on proletaarse internatsionalismi ja ateismi vahel, et võitlus usuliste eelarvamuste ja kiriku reaktsioonilise mõju vastu on ühtlasi võitlus töörahva internatsionalismi eest.

Liitudes Lenini-Stalini sangarliku partei ümber, varustudes marksistliku teooria võimsate relvadega, terasel pilgul jälgides tegelikku elu, põhjalikult tundma õppides iga õpilase ideoloogilise arengu seisundit ja arvestades ta individuaalseid erinevusi, teostab õpetajaskond internatsionalistliku kasvatusel kaudu noorsoo ettevalmistust ülemaailmaliseks revolutsiooniks.

Noorsoo alg- ja ennekutseaegsest sõjalisest ettevalmistusest.

1. Ulesandeid ja eesmärke.

Uldise sõjaväeteenistuse kohustuse seadus näeb ette õppiva noorsoo alg- ja ennekutseaegse sõjalise ettevalmistuse. Sõjalist algettevalmistust teostatakse kõigis mittetäielikes ja täielikes keskkoolides 5.—7. klassi õpilastega, ennekutseaegset ettevalmistust aga täieliku keskkooli kolme viimase klassi (8., 9. ja 10. klassi) õpilastega. Sõjaliseks õppuseks on määratud nädalas 2 õppetundi. Õppustest võtavad osa nii poisid kui ka tüdrukud.

Koolinoorsoo alg- ja ennekutseaegse ettevalmistuse ülesanded ja tähtsus on määritletud selgelt Nõukogude Liidu marssali K. J. Vorosilovi ettekandes NSVL Ulemnõukogu I koosseisu neljandal erakorralisel istungjärgul 31. aug. 1939. a.:

„Õigesti korraldatud alg- ja ennekutseaegne ettevalmistus omab suurt tähendust meie maa kaitseks, mille tähtsust on raske õigesti hinnata. Meie tulevastel sõduritel avaneb võimalus tutvuda Punaarmee võitluse traditsioonidega ja sõjaväelise distsipliini põhitõdedega. Noorsoole õpetatakse sõjaväelist rivi, laskeasjandust, ta tutvub õhu- ja gaasikaitse reeglitega, mis aga peamine — ta saab hea füüsilise treeningu ja karastuse.

Kasvav põlv ammutab sõjalisest algettevalmistusest need moraalsed ja füüsilised omadused, mida on vaja Punaarmee sõdurile tulevastes võitlustes sotsialismi ja meie Kodumaa eest¹.“

Lähem analüüs näitab, et õppiva noorsoo sõjalise algettevalmistuse eesmärk on:

a) selgitada õpilastele Punaarmee, Mere-Sõjalaevastiku ja UK(b)P ja nende juhtide Lenini ja Stalini ülesandeid NSVL relvastatud jõudude ülesehitamisel;

b) tutvustada õpilasi legendaarsete väejuhtide — Punaarmee kangelaste sms Vorosilovi, Frunze, Timošenko, Budjonnõi ja teiste tegevusega, esitades näiteid nende sõjategevusest;

c) anda õpilastele elementaarseid teadmisi ja esimesi praktilisi oskusi kehalise kasvatusel, sõjaväe rivi, laskeasjanduse, sõjatopograafia ja õhu- ja gaasikaitse alal.

¹ K. J. Vorosilov. Uldise sõjaväeteenistuse kohustuse seaduseelnõust.

Ennekutseaegse sõjalise ettevalmistuse eesmärgiks on valmistada ette Lenini-Stalini parteile piirilt andunud patrioote, kes on kõvendatud Punaarmee lahinguliste traditsioonidega ja omandanud küllaldasi teadmisi ja praktilisi oskusi üksikvõitleja ettevalmistuse alal.

Ennekutseaegne sõjaline ettevalmistus tütarlastele taotleb nende ettevalmistust sanitaar-alal niisugusel määral, et neist saaksid abilised keskmisele meditsiinilisele personaalile.

Poeglastele tagab hästi korraldatud ennekutseaegne ettevalmistus seda, et kutsealustena astudes maailma parimasse sõjaväkke — Punaarmeesse ja Mere-Sõjalaevastikku — nad juba:

a) omavad kõrgele arenenud moraalseid-tahtelisi ja motoorseid omadusi: julgust, otsustavust, visadust, kiirust, kavalust ja, mis kõige tähtsam kaasaja sõjas, vastupidavust;

b) on füüsiliselt hästi arenenud ja nende organism on vajalisel määral karastatud, suutes raskusteta taluda temperatuurimuutusi, kuumust, külma, halba ilma ja teisi ebamugavusi lahinguolukorras;

c) omavad rea oskusi, mis on tarvilikud sõjategevuses; lisaks algteadmistele puhtsõjalistes ainetes, nad oskavad suusatada, anda tabavat lasku, roomata, lamada, ületada takistusi, heita granaati, orienteeruda, ehitada telki, transporteerida haavatuid jne.

On selge, et nende eesmärkide saavutamine seab nõukogude koolile ja nõukogude õpetajaskonnale hulga kohustusi ja ülesandeid. Kaasaja sõjateadus haarab endasse kõiki teisi teadusi ja peaaegu iga koolis õpetatav aine pakub suuremal või vähemal määral võimalusi aidata kaasa noorsoo sõjalisele väljaõppele. Järelikult sõjalise väljaõppe ja kehalise kasvatusõpetaja ei ole ainukesed isikud koolis, kes teostavad noorsoo sõjalist väljaõpet, vaid sellega tegeleb kogu õpetajaskond.

Kahjuks ei saa aga jätta märkimata, et leidub veel küllalt koolijuhatajaid ja õpetajaid (aga ka üldse haridusalal töötajaid), kes sõjalisele väljaõppele ja kehalisele kasvatusõppele vaatavad kui vähemtähtsaile aineile. Sellisest suhtumisest kõnelevad niisugused nähted, nagu seda on kehalise kasvatusõpetuse tundide asendamine teiste tundidega jne. Selline suhtumine on täiesti lubamatu ega ole kooskõlas kommunistliku kasvatusõppega.

Juba Karl Marx, määritelles noorsookasvatuse olulisi jooni tulevikus, kirjutas:

„Kasvatuse all mõistame kolme asja:

Esiteks: vaimne kasvatus.

Teiseks: kehaline kasvatus, nagu seda antakse võimlemiskoolis ja sõjaliste harjutuste näol (meie sõrendus).

Kolmandaks: tehniline haridus, mis tutvustab kõigi tootmisprotsesside oluliste põhimõtetega ja annab ühtlasi lapsele või alaealisele vilumuse kõigi lihtsamate tootmisvahendite käsitlemiseks" (K. Marx ja F. Engels, Teosed, XIII k., 1. jagu, lk. 199).

Seltsimees Stalin kirjutab, et arendades kehakultuuri (kui sõjalise väljaõppe tähtsamat osa) kasvatame me üles „tervete ja elurõõmsate inimeste sugupõlve, kes on võimelised tõstma Nõukogudemaa võimsuse väärikale kõrgusele ja kaitsma teda oma rinnaga vaenlase kallale tungi vastu.“

Ei ole kahtlust, et õige arusaamine sõjalisest väljaõppest ja kehalisest kasvatuses kui kommunistliku kasvatuses lahutamatu osast kindlustab noorsoo kasvatajale õige lähtekoha tema töös.

2. Organisatsioonist.

Noorsoo alg- ja ennekutseaegset sõjalist ettevalmistust juhivad NSVL kaitse rahvakomissarid kohapealsete (liiduvabariigi, rajooni) sõjakomissariidide kaudu. Viimased teostavad ka õppeasutustes kontrolli sõjalise väljaõppe alal.

Kogu noorsoo kehalist kasvatust juhivad NSVL RKN juures olev Üleliiduline Kehakultuuri ja Spordi Komitee. Kuna aga kehaline kasvatus moodustab lahutamatu osa noorsoo sõjalisest ettevalmistusest, siis eriti noorsoo kehalise kasvatuses osas töötab Kehakultuuri ja Spordi Komitee tihedas kontaktis NSVL Kaitse Rahvakomissariaadiga.

Ka iga liiduvabariigi rahvakomissariidide nõukogu ja iga linna ja maakonna täitevkomitee juures töötab kehakultuuri ja spordi komitee. Vabariiklik komitee allub Üleliidulisele Kehakultuuri ja Spordi Komiteele, linna või maakonna oma aga vabariiklikule komiteele. Kehakultuuri ja spordi komiteed noorsoo kehalise kasvatuses teostamist juhtivate organitena on õigustatud ja kohustatud teostama ka kontrolli koolinoorsoo kehalise kasvatuses alal.

NSVL Kaitse Rahvakomissariaadi poolt juhitava noorsoo alg- ja ennekutseaegse sõjalise ettevalmistuse teostamist õppeasutuses korraldab aga see rahvakomissariaat, kelle süsteemi vastavõppeasutus kuulub. Näiteks ENSV Hariduse Rahvakomissariaadile alluvates koolides teostatavat noorsoo sõjalist ettevalmistust korraldab ENSV Hariduse Rahvakomissariaat, maakonna ja linna täitevkomiteede rahvahariduse osakondade kaudu, kes on maakonnas või linnas noorsoo sõjalise väljaõppe korraldajaks.

Kogemused õpetavad, et noorsoo sõjalise ettevalmistuse korraldus ja teostamine on seda edukam, mida tihedam on side ühelt poolt sõjakomis-

sariaadi ning kehakultuuri ja spordi komitee, kui noorsoo sõjalist väljaõpet ja kehalist kasvatust juhtijate, ning teiselt poolt, seda teostava vastava rahvakomissariaadi vahel. Samasugune tihe kontakt peab valitsema ka linna või maakonna sõjakomissariaadi, kehakultuuri ja spordi komitee ja rahvahariduse osakonna vahel. Vastastikku peavad olema teada üksteise ülesanded ja üksteist tuleb aegsasti ja pidevalt informeerida uutest kavatsusist.

Kahjuks ei ole aga sellist kontakti veel igas maakonnas saavutatud. Ei olda küllalt teadlik üksteise ülesannetest ja töökorrast; sageli armastatakse teosteda üksinda ja selle juures valesi, sallimata aga teise asutuse kaasaraäkimist jne. Nii on teada juhtumeid, kus rahvahariduse osakonnad ei tunnusta kehakultuuri komitee õigusi; kehakultuuri ja spordi komiteed ei respekteeri noorsoo kasvatuse suhtes kehtivaid reegleid jne. Kuigi sellised nähted on kadumas, on nende vältimiseks vajalik kiiresti astuda samme — luua vastavate juhtivate isikute vahel isiklik kontakt, õppida tundma üksteise tööd, harjuda koos töötama jne.

Normaalne on, et maakonna või linna rahvahariduse osakonna koosseisus on ette nähtud vastav töötaja, kelle ülesandeks on alluvais kooles sõjalise ettevalmistuse ja kehalise kasvatusega seoses olevate küsimuste läbitöötamine, alluvais koolides sõjalise ettevalmistuse ühtlustamine, koolide sõjalise väljaõppe ja kehalise kasvatuse õpetajaile perioodiliste ettevalmistusõppuste korraldamine jne. Kui koosseisudes ei ole vastavat isikut ette nähtud, tuleksid panna vastavad ülesanded (rahvahariduse osakonna abistamiseks) ühele sõjalise väljaõppe õpetajale, kes oleks siis maakonna või linna vanemaks sõjalise väljaõppe õpetajaks. Sääraselt on lahendatud küsimus ka ENSV rahvahariduse süsteemis 1940/41. õppeaastal.

Koolis eneses on õpilaste alg- ja ennekutseaegse sõjalise ettevalmistuse edukuse eest vastutav koolijuhataja samal määral nagu iga teise õppeaine suhtes.

Koolis sõjalise ettevalmistuse teostajaiks on aga eeskätt sõjalise väljaõppe ja kehalise kasvatuse õpetajad.

3. Kaadritest ja nende ettevalmistusest.

Koolinoorsoo alg- ja ennekutseaegse sõjalise väljaõppe edukus oleb suurel määral kaadritest — eeskätt kooli sõjalise väljaõppe ja kehalise kasvatuse õpetajaist, kuid ka koolijuhatajast ja kogu kooli õpetajakonnast.

Sõjalise väljaõppe õpetajaid reserv-komandöride hulgast valides tuleb eelistada neid, kes omavad pedagoogilist ettevalmistust, kes on parteilised või parteitud bolševikud ja kes avaldavad tõsist soovi töötada noorsoo sõjalise väljaõppe alal. Muidugi on üheks eeltingimuseks ka vastav üldharidus, olenevalt sellest, missuguses õppeasutuses sõjalise väljaõppe õpetaja hakkab töötama. Üldharidus ei või temal olla madalam vastava õppeasutuse lõpetajate omast.

Kuna ENSV koolidesse sõjalise väljaõppe õpetajaiks kandideerijaist ainult üksikud omavad Punaarmee staaži, siis oli ja on ka tulevikus hädavajalik enne õpetajate ametisse määramist korraldada kursusi õpetajaile peamiselt nende punaarmeealiste teadmiste ja oskuste andmiseks, mida tuleb õpetada õpilastele.

Kuid kursusi ei tule korraldada mitte ainult Punaarmees mitteteeninud õpetajaile, vaid ka neile, kes on Punaarmeest läbi käinud, sest kursustel värskendatakse õpetaja teadmisi ja õpitakse juurde seda, mis sõjateaduse arenguga käsikäes vahepeal on muutunud. Samuti see, et sõjaline ettevalmistus on suurel määral läbi põimitud poliitilise kasvatuses küsimustega, põhjustab sõjalise väljaõppe õpetajate teadmiste pidevat täiendamist. Samuti taotlevad kursused ka pedagoogiliste oskuste süvendamist.

Tingituna vajadusest olla alatiselt kursis partei-poliitiliste küsimustega ja sõjaasjanduse uuendustega, osutub väheseks aastas üks või kaks lühiajalist kursust õpetajaile. Vajalik on igal nädalal või vähemalt iga kahe nädala tagant kutsuda õpetajad kokku ja läbi arutada järgneva nädala või nädalate töö. Selliseid kokkutulekuid ja töökoosolekuid tuleks organiseerida ja korraldada maakonna ja linna rahvahariduse osakondadel. Eesti NSV-s on 1940/41. õppeaasta jooksul sellist moodust kasutatud suure edukusega.

Ka kehalise kasvatuses õpetajate valikut tuleb teostada hoolikalt. Kehalise kasvatuses õpetaja ise peab eeskätt olema arenenud ja treenitud kehakultuurlase võimetega, kes on suuteline kõike seda, mida näeb ette kooli kehalise kasvatuses programm, ise ette näitama. Kahjuks peab aga ütleva, et suur osa meie kehalise kasvatuses õpetajaskonnast seda siiski ei suuda teha, tingituna sellest, et neile see nõue on uus, seatud üles nõukogude kooli õppekavadega. See on aga õpetajaskonnale hädatarvilik omandada ja mida rutem õpetaja sellega toime saab, seda parem koolile ja ka temale enesele. Selleks aitavad kaasa haridusala korraldavad asutused kursuste ja täiendusõppuste korraldamisega.

Samuti tuleb kehalise kasvatuses õpetajail kui sõjaväe rivi õpetajail põhjalikult omandada ka Punaarmee rivi võtted.

Kehalise kasvatus õpetaja peab samuti nagu sõjalise väljaõppe õpetaja olema parteiline või parteitu bolševik, kes igat kehalise kasvatus tundi oskab ja suudab kasutada ära noorte poliitiliseks kasvatamiseks.

Väga tähtis on nii sõjalise väljaõppe kui ka kehalise kasvatus õpetajate ametisse määramisel silmas pidada momenti, kas õpetaja avaldab tõsist soovi töötada noorsoo väljaõppe alal, või suhtub ta sellesse tegevusse kui ainult ajutisse töösse, kuhu tulnud vaid selleks, et midagi muud pole leitud. Viimaste töös pole tööindu ja tahet, mis tunduvalt pidurdab noorsoo kasvatustööd. Selliseid töötajaid tuleb avastada ja vajaduse korral neid koolitööst eemaldada.

Koolijuhataja ülesandeks sõjalise ettevalmistuse osas on eeskätt luua koolis selle teostamiseks kõik soodsad tingimused ja aidata õppuse edukusele kaasa isiklikult kui ka kogu õpetajaskonna kaasatõmbamisega. Sõjaline väljaõpe oma mitmekesisusega pakub võimalusi igale õpetajale suuremal või vähemal määral kaasa aidata Punaarmee astujate ettevalmistamiseks. See peaks olema iga õpetaja aukohus ja juba õppeaasta algul võtku iga õpetaja endale sellel alal teatud ülesanne.

4. Õppuskohtadest ja varustusest.

Väga suurel määral oleneb sõjalise väljaõppe edukus ka õppuskohtadest — õppeväljadest, spordiplatsidest, võimlatest, laskeradadest, sõjalise väljaõppe kabinetidest — ja olemasolevaist õppeabinõudest ja varustusest.

Peab ütlema, et selles osas oleme saanud kapitalistlikult korralt väga halva päranduse. Nii on olemas Eesti NSV 739 täieliku ja mittetäieliku keskkooli kohta ainult 46 võimlat, seejuures Petserimaal mitte ühtki. Võimlemisriistadest on olemas kõigis Eesti NSV koolides kokku hobuseid ainult 17 ja rööbaspuid ainult 23. 1940/41. õppeaasta algul oli sõjalise väljaõppe kabinete ainult üksikuis koolides. Need üksikud andmed kõnelevad ise küllalt selgelt sellest tööst, mis sellel alal seisab ees.

1940/41. õppeaasta jooksul on juba tehtud selle tööga algust, ja saavutatud tulemused on küllaltki silmapaistvad. Enamikus koolides, kus 1940/41. aastal toimus sõjaline väljaõpe, on soetatud sõjalise väljaõppe kabineteid ja need ka osaliselt sisustatud. Ule poole kõigist keskkoolidest on muretsenud endale ise valmistamise teel makett-püssid. Palju koole on asunud endale ise valmistama mitmesuguseid õppeabinõusid. Suur töö sellel alal seisab siiski veel ees.

Eeskätt tuleb asuda välja ehitama koolide juures olevaid spordiväljakuid ja õppeplatse, sellele tööle tuleks rakendada kogu õpilaskond talgute korras. Püstitada tuleb takistusribad, mis eriti tähtsad sõjalist iseloomu taotlevale rakendusvõimlemisele.

Samuti tuleksid õpilaste kaasalöömise talgute korras väljaehitamisele laskerajad, eriti maakoolide juurde. Iga täieliku keskkooli juurde on vaja laskerada v.-kal. relvadest laskmiseks kauguselt kuni 50 m, iga mitte-täieliku keskkooli juurde aga laskmiseks 25 m (võimaluse korral 50 m) kauguselt.

Tüdrukud võistlevad püssiluku kokkupanemisel.

Kõigisse uutesse ehitatavasse koolimajadesse näha ette võimlad, sisemised laskerajad (linnakoolidele) ühes kõrvalõppuse ruumidega, ja sõjalise väljaõppe kabinetid.

Kuna sõjalise väljaõppe kabineti mõistet on sageli väga mitmesuguselt

tõlgitsetud, siis olgu allpool mõni rida sellest, kuidas seda kabinetti tuleb sisustada ja korraldada.

Sõjalise väljaõppe kabinetid tuleksid soetada igas koolis, kus teostatakse õpilastega sõjalist väljaõpet ja kus ruumide vähesus selleks ei sea ülepääsematu takistusi. Sõjalise väljaõppe kabinett on normaalklassi suurune ja varustatud pinkide ja laudadega sellises arvus, et seal sõjalist väljaõpet võib teostada ka kooli kõige suurema klassiga. Kui relvade hoidmiseks puudub eriruum, siis on klassis ka relvade hoiukapp või -kast. Klassi sisustuse hulka kuuluksid õppeabinõudest tahvel liivakast, sihtimispukk alati välja sihitud püssiga, õppemaketid, kaevik-mudelid, tabelid jne. Sõjaliseks väljaõppeks reserveeritud klass mõne üksiku tabeliga ei ole veel mitte sõjalise väljaõppe kabinett.

Kehakultuurilise ja sõjalise varustuse soetamine peaks toimuma pidevalt. Seda, mida on koolil võimalik valmistada ise, tehtagu ise — näiteks õpilaste tööõpetuse korras lihtsamaid õppeabinõusid. Osa õppeabinõusid tuleb ikkagi hankida ostukorras.

Suuskade laiadele massidele kättesaadavaks tegemiseks moodustavad rahvahariduse osakonnad suusajaamu, kust võimaldatakse suuski ka neile õpilastele, kellel neid enesel ei ole.

On kindel, et koolid enesealgatusel kõiki võimalusi ära kasutades suudavad õppekohtade ja varustuse soetamisel saavutada vägagi silmapaistvaid tagajärgi.

5. Õppetööst.

Alg- ja ennekutseaegse sõjalise ettevalmistuse teostamise aluseks on NSVL kaitse rahvakomissari poolt kehtima pandud õppekavad. Nende õppekavade kohaselt haarab sõjaline väljaõpe järgmisi õppeaineid: Punaarmee ja Mere-Sõjalaevastik; lühike ülevaade Punaarmee organisatsioonist ja TTPA määrustikest; laskealaline ettevalmistus; sõjapograafia; õhu- ja gaasikaitse ja sõjalis-sanitaarala; taktikaline ettevalmistus ja kehaline kasvatus.

Punaarmee ja Mere-Sõjalaevastik kui õppeaine taotleb eesmärki kasvatada õpilastes armastust Punaarmee ja Mere-Sõjalaevastiku vastu, anda neile edasi Punaarmee lahingulisi traditsioone, kasvatada neis kangelaslikkust ja piiritut andumust sotsialistlikule isamaale ja suurele Stalinile.

See õppeaine kohustab õpetajat õpilastele vastuvõetaval kujul, elavalt ja kaasakiskuvalt selgitama Lenini ja Stalini — sotsialistliku revolutsiooni suurte strateegide osa Punaarmee loomisel kodusõja aastail, rahuliku ülesehituse aastail, võitluses vennasrahvaste vabastamisel poola panide küürist ja võitluses soome valgekaartlastega.

Õppeainet tuleb käsitleda tihedas seoses NSVL ajaloo ja Konstitutsiooni õpetamisega, aga ka kõigi teiste sõjalise ettevalmistuse osadega.

Õpetaja peab külastama õpilastega sõja-ajaloolisi muuseume, sõja-ajaloolisi filme ja näitusi, soovitava õpilastel lugeda vastavat ilukirjandust ja korraldama kokkusaamisi punaarmeeelastega, Punaarmee juhtiva koosseisuga, kodusõjast osavõtjatega, Nõukogude Liidu kangelastega ja ordenikandjatega.

Õpetaja peab pidevalt jälgima uut kirjandust ja perioodilisi trükitöoteid, ja neid ise läbi töötades soovitava õpilastele raamatuid, mis käsitlevad meie sotsialistliku isamaa kangelaslikku minevikku, kangelaslikku

Poisid laskeharjutustel.

kodusõda, Lenini ja Stalini, meie rahvuskangelaste ja proletariaadi eestvõitlejate elu ja tegevust.

Lühikeses ülevaates Punaarmee ja TTPA määrustikest antakse õpilastele üldpilt Punaarmee ja Mere-Sõjalaevastiku organisatsioonist ja üksikutest väeliikidest. Samuti käsitletakse TTPA määrustikest tähtsamaid, punaarmeele vajalikke peatükke. Eriti seda õppeainet õpetaja peab püüdma illustreerida skeemide ja tabelitega.

Laskealaline ettevalmistus taotleb eesmärki anda õpilastele teadmisi v.-kal. vintpüssi, käsigranaadi ja kerge-kuulipilduja materjalosast ning lasketeooriast ja õpetada teda kiirelt täitma kõiki laskevõtteid tabava lasu andmiseks v.-kal. vintpüssist.

Laskealalise ettevalmistuse juures õpetaja peab panema suurt rõhku õpilasele õigete tegevusvõtete ja õige sihtimise kätteõpetamisele. Laskmisele võib lubada ainult neid õpilasi, kes hästi täitsid kõik ettevalmistavad harjutused ja kes tunnevad laskereegleid ja samuti v.-kal. vintpüssi materjalosa.

Sõjalise väljaõppe õpetaja laskeasjanduse tundidel õpetab välja ja kasutab enda abidena õpilastest laskuraktiivi.

Laskmine v.-kal. vintpüssist võib toimuda ainult sõjalise väljaõppe õpetaja vahetel juhtimisel kõiki julgestusreegleid arvestades.

Sõjatopograafia alal, peamiselt praktiliste tööde kaudu, õpetatakse õpilasi tundma mõõte, topograafilisi tingmärke ja reljeefe kaardil, orienteeruma, töötama kaardiga maastikul, tegema silmamõõdulist ülesvõtet jne.

Õhu- ja gaasikaitse ja sõjalis-sanitaarala taotleb eesmärki tutvustada õpilasi õhu- ja gaasikaitse organisatsiooni alustega, õpetada neid kasutama isiklikke ja kollektiivseid gaasikaitse vahendeid ning andma esimest meditsiinilist abi haavatule ja gaasist mürgitatule.

Eriti põhjalikult käsitletakse sõjalis-sanitaarala naisõpilastega. Õppused teostatakse võimalikult praktiliselt.

Taktikaline ettevalmistus taotleb eesmärki anda õpilastele esimesi praktilisi näpunäiteid üksikvõitleja tegevusest mitmesugustes lahingufaasides.

Taktikalise ettevalmistusega tuleb liita elemente topograafiast, laske-, gaasi- ja sanitaarasjandusest.

Liikumised taktikalistele õppustele tuleb kasutada ära rännak- ja rivi-harjutusteks. Naisõpilased taktikalise ettevalmistusest osa ei võta.

Kehalise kasvatuse ülesandeks on (koos rivilise ettevalmistusega):

a) tagada õpilasele igakülgset kehalist arenemist, tugevnemist ja karastumist;

b) aidata kaasa psühho-füüsiliste omaduste — jõu, osavuse, vastupidavuse, julguse, järjekindluse, distsipliinitunde, seltsimeheliku ühtekuuluvuse, kollektivistliku tegevuse ja ühiskondlikest kohustustest arusaamise — kasvatamisele;

c) teostada õpilaste rivilist väljaõpet vastavalt Punaarmee määrustike nõuetele ja õpetada kätte lähivõitluse alused, ning

d) õpetada mitmesuguste spordialade tehnikat.

Kehalise kasvatuse õppekava koostamise aluseks on võetud VTK kompleks ja õppematerjal nõnda korraldatud, et mittetäieliku keskkooli kursuse lõpetaja oleks suuteline sooritama OVTK märgi norme ja täieliku keskkooli lõpetaja VTK märgi norme.

Ei saa jätta tähelepanu juhtimata ühele nähtele, mis ikka ja jälle kipub takistama ülesseatud eesmärkide saavutamist. See on õppetegevuse nihkumine välja reaalolukorra piires „kasvuhoone“ tingimustesse.

ÜLKNÜ sekretär sms N. Mihhailov oma kõnes Komsomoli aktiivi kasvatamisest, töö parandamisest ja komsomoli aparaadi ümberkorraldamisest toob „kasvuhoone“ tingimuste kohta tüübilise näite komsomoli igasugustest sõjaloomulistest rännakuist: „Ei ole seda, et kommunistlikule noorele üteldakse: — Oled terve? Ilmud selleks-selleks ajaks sinna ja sinna. — Ei, kui on kavatsusel rännak, siis lähenetakse talle paremalt ja vasakult, kummardatakse ja üteldakse: — Kuule, aga võib-olla sa lähed? . .

Lõpuks on kuidagi viisi kokku tulnud. Siis tekib teine mure: kuidas inimesi toita? Ja siis rännakkolonnis venib kaasa 5—6 veoautot; ühel — kuum tee, teisel — sidrunijook, kolmandal narzan, soojad suupisted jne. Aga vähe on seda, mille poolest see meenutaks sõjalaolukorda! On vaja asja korraldada nii: sulle on teatatud, kus on kogunemiskoht, võta kaasa toidumoonaa nii pikaks ajaks ja asu rännakule. Ei tohi sõjaloomulist rännakut muuta sanatooriumiks . . .“

Nii koolijuhatajail kui ka sõjalise väljaõppe ja kehalise kasvatuse õpetajail tuleb kindlasti viia õpilane õppustel võimalikult lähemale lahingulisele olukorrale, vältides igasuguseid hellitamisi.

Nõukogude noorsugu, meie lapsed, armastavad sõjaasjandust. Seda tõendab suur vaimustus, millega neist sajad tuhanded võtavad osa sõjalistest mängudest. Meie lapsed armastavad raamatuid Punaarmee kangelastegude üle, sõjafilme, sporti. Kuid on väga tähtis, et noorsugu saaks maast-madalast õige ettekujutuse sõjaväeteenistusest, et tal ei oleks väärilluusiõne sellest, nagu oleks sõjaväeteenistus kerge asi.

Nõukogude Liidu marssal S. K. Timošenko ütleb:

„Me peame oma noorsugu sõjaks hästi ette valmistama. Kaasaegne sõda on aga väga keerukas asi. Ta nõuab igalt punaarmeeleaselt ja komandöriolt oma jõudude ja võimete suurt pingutust. Võitlused leiavad aset igal aastaajal — palaval suvel ja külmal talvel, öösi ja päeval. Võitluse edu sõltub tunduval määral mitte ainult heast sõjatehnikast, vaid ka punaarmeeleaste endi osavast, algatusvõimelisest tegevusest, nende füüsilisest karastusest ja vastupidavusest — sellest, kuivõrd hästi nad on harjutatud, treenitud pikemat aega taluma sõjaolukorra karme tingimusi.“ („Pravdast“).

JUTA REBANE.

Noorte naturalistide suvisest töökavast.

Nõukogude õpetaja klassiväline töö on üks tähtsaid kommunistliku kasvatuse vahendeid ja on pedagoogilise protsessi lahutamatu osa. Klassiväline töö loodusteaduste alal võib olla väga mitmekesine: siia kuulub ringide töö, õpilaste poolt toimetatavad kodused perioodilised vaatlused ja kogude soetamine, ekskursioonid, õpilaste vabaharrastusliku lugemise organiseerimine jne. Kõige selle õige organiseerimine ja juhtimine nõuab loodusteaduse õpetajailt suurt hoolt, jõukulu ja eriti oskust. Uheks keerulisemaks alaks on just ringide töö kui kõiki teisi harrastusi haarav, mitmekesiste meetoditega ja keerulise organisatsiooniga töövorm.

Just ringi töö juures saab loodusteaduse õpetaja süvendada klassis toimunud õppetööd ja teda praktiliselt kinnistada. Ringi töös avalduvad täielikumalt õpilaste huvid ja kalduvused. Selle töö kaudu saab õpetaja õpilastes kasvatada huvi uurimistöö vastu põllumajanduse ja loodusteaduste alal; paljudel õpilastel määrab ringi töö nende tulevase elukutse. Näiteks võib tuua omaaegset Rakvere keskkooli loodusteaduslikku ringi, kelle liikmeskonnast on võrsunud rida Tartu Riikliku Ülikooli loodusteaduskonna õppejõude, ja ka Tallinna Pedagoogilise Kabineti (end. Pedagoogilise Muuseumi) loodusteaduslikke ringe, kust rida aktiivsemaid õpilasi on siirdunud või siirdumas kõrgemaisse õppeasutustesse edasi õppima oma huvialal. Ringide töö võib olla heaks vahendiks võitluses teadliku distsipliini eest. On teada rida juhtumeid, kus kasvatamatud ja

õppetöös vähe edukad õpilased on ringi töö kaudu põhiliselt muutnud oma suhtumist koolitöösse ja saanud kooli parimaiks õpilasteks. Õieti organiseeritud ringi töö loob õpilastes kollektiivse töö ja vaba aja veetmise harjumused, annab neile võimaluse kultuurseks vaba aja veetmiseks.

Ka noorte naturalistide ringide töö on üheks tähtsamaks kommunistliku kasvatusvahendiks. Kaasa aidates koolitöö kvaliteedi tõstmisele, tähelepanu, algatusvõime ja loomisrõõmu arenemisele, huvide tekkimisele looduse ja põllumajanduse vastu, kindlustab ta õpilaste aktiivse osavõtu sotsialistlikust ülesehitustööst.

Kogu ringi mitmekesise töö juhtimine langeb loodusteaduse õpetaja õlgadele ja siin sageli häirib teda isiklike kogemuste puudus töö organiseerimisel. Et õpetajale siinkohal vähegi abiks olla, selleks ongi mõeldud käesolev kirjutus.

Töö organiseerimine noorte naturalistide ringides. Tavaliselt algab ringi töö mõne konkreetse ülesande kallale asumisega. Näiteks pärast edukalt läbiviidud klassiekskursiooni on tarvis läbi töötada kogutud materjal. Või jällegi loodusteaduse tunnis teoreetiliselt läbivõetud aine illustreerimiseks tuleb korraldada praktilised harjutused või katsed. Ka rajatav või ümberkorraldatav kooliaed või elusa looduse nurgake võib olla esimeseks ülesandeks tulevasele ringile. Säärase konkreetse ülesande täitmisel moodustub esimene aktivistide kollektiiv, kellega võib jätkata tööd mõne teise neid huvitava teema alal. Töö juures tekib vajadus üksikülesannete jagamiseks aktivistide vahel, see omakorda põhjustab vajaduse moodustada kindlakujuline ring juhatusega ja töökavaga. Aktiiv viib läbi ringi liikmete registreerimise ja selle järele kutsutakse kokku peakoosolek, kus valitakse ringile juhatus. Juhatuse võiks olla 5-liikmeline ja koosneda juhatajast, abist, kirjatoimetajast, varahoidjast ja usaldusõpetajast. Väiksemad ringid võivad valida ka kolmeliikmelise juhatuse. Ringi töö kasvades hakkab ta koosseis jagunema erisektsioonideks ja komisjonideks ehk toimkondadeks. Esimesed on alalised erihuviliste koondised, näiteks: noorte zooloogide, noorte geoloogide, põllumajanduslike katsetajate, noorte mesinike jt. sektsioonid. Teised, s. o. komisjonid, on ajutised eriülesande täitmiseks moodustatud koondised, näiteks kooliaia korrastamise komisjon, kooli lähikonnas asuva tiigi uurimise komisjon jne. Igal sektsioonil ja komisjonil olgu oma vastutav organisator, kes suurearvuliste ringide korral võib kuuluda ka juhatusse.

Ringi töökava tuleks üldjoontes koostada õpetajal koos juhatusega pikemaks ajaks — aastaks või pooleks aastaks, üksikasjaline töökava aga iga kuu kohta, suveks — kolme kuu kohta.

Keskmiseks kooskäämise sageduseks on üks kord nädalas, kuid üksikuil seksioonel ja eriti komisjonel võib hooajaliselt tekkida sagedama kooskäämise vajadus, näiteks kevadisel või sügisel hooajal katseaias töötamisel või vaatluste toimetamiseks elusa looduse nurgakeses, või ka elusa looduse hooajaliste muudatuste vaatlusel (näit. pungade puhkemine ja õite arenemine, poegade toitmine lindude juures jm.).

Erilisi raskusi tekitab ringi töö organiseerimine suvisel koolitöö vaheajal. Kui koolil on olemas kooli- ehk katseaed, siis ei tohi ringi töö, resp. vaatlused ja katsed katkeda koolitöö vaheajaks. Pikemaks või lühemaks ajaks kohale jäävaid õpilasi leidub alati, raskem on ringi juhi-õpetaja puhkuse küsimus. Üksikud õpetajad-entusiastid on eriti ringide organiseerimisaastail ohverdanud oma puhkuse täiesti ringi töö jätkamiseks. Kui õpilastest juba on kasvanud tugev aktiiv, siis ei takista õpetaja kuuks ajaks lahkumine sageli tööd. Raskustest ülesaamiseks ka ringi töö esimesil aastail on mõningaid võimalusi. Kui ringil on mitu õpetajat kaastöölist, võib nende puhkus olla eri aegadel. Puhkusele sõitvat õpetajat võib asendada mõni asjast huvitatud lapsevanem või maakoolides kohalik agroom. Viimane on sageli õpetajale suureks abimeheks ringi töö organiseerimisel ja võib jätkata tööd ka õpetaja ära olles; eriti on see mõeldav sovhooside lähikonnas asuvais kooles.

Nookogude Liidus on väärtuslikke kogemusi noorte naturalistide suvise tegevuse organiseerimisel. Seal on kohati edukalt kasutatud tihedat kontakti kooli noorte naturalistide ringide ja kooliväliste asutuste vahel, jättes ringid suveks kooliväliste naturalistide ringide juhatajate hoolde, näit. pioneeride majade juures. Seesugune side on ka meil osalt mõeldav, kuna meilgi töötavad juba noorte ja pioneeride majad ja Tallinnas ka Noorte Naturalistide Jaam. Viimase osa noorte naturalistide ringide töö organiseerimisel on osalt teoreetilist laadi: näidistöökvade ja plaanide koostamine, ringide töö uurimine, osalt aga ka praktiline: organisaatorite väljasaatmine kohtadele, aktiivi kasvatamine ja juhatamine, konkreetsete tööülesannete koostamine ja kirjalike instruksioonide andmine. Asutus on alles noor ja asub Tallinna Pedagoogilise Kabineti juures.

Noorte naturalistide ringide töö meetod ja vorm on väga mitmekesine: siin on ekskursioone, iseseisvaid vaatlusi looduses või elusa looduse nurgakeses ja katse- või õppeaias, katsetused kooliaias või elusa looduse nurgakeses, loengud ja vestlused kitsasfilmi või diapositiivide demonstreerimisega, õppevahendite valmistustööd, kogude monteerimine jne.

Õpetaja-juht peab püüdma selle poole, et ringi töö oleks võimalikult huvitav, et ta maksimaalselt rakendaks õpilaste aktiivsust, kisuks neid

kaasa, ärataks nende loomisvõimet ja isetegevust. Kui töö on igav, kui see on ainult klassis läbivõetu kordamine, siis ring kaotab varsti oma liikmeskonna.

Esineb ka teine äärmus töös: esinevad peamiselt meelelahutuslikud üritused (jalutuskäigud ekskursioonide asemel, kinopiltide ja diapositiivide vaatamine ilma seoseta eelnenud või järgneva loodusesemete vaatlusega jne.). Neil juhtudel ringi töö kaotab oma sügavuse, annab vähe teadmisi, ei kasvata tähelepanuvõimet, visadust ja iseseisvust — omadusi, mis igapäevases elus nii vajalikud on.

Õpilaste huvi stimuleerimiseks järgneva töö vastu võib kasutada mitmesuguseid vahendeid. Kõige mõjukamad neist on ekskursioonid, osav uute ülesannete püstitamine, jutustused teadlaste-uurijate, sotsialistliku põllumajanduse stahhaanovlaste ja teiste noorte naturalistide saavutustest. On ka oluline, et iga ringi töö toimuks teadlikult, et noored ei teeks seda mitte sellepärast, et õpetaja seda soovib, vaid et nad tunneksid, et nende töö on vajalik osa kogu riigis toimuvast suurest sotsialistlikust ülesehitustööst.

Hästi organiseeritud metoodilisest tööst peab saama aru anda, milleks ringil tuleb pidada päevikut. Selles ei pea olema mitte ainult kuivad protokollid peetud koosolekuist, vaid see peab peegeldama kogu ringi elavat tööd. Kui ring on suur ja jagunenud sektsioonidesse, võib iga sektsioon pidada eri päevikut. Päevikut kirjutab kas sekretär või korrapidaja-õpilane, s. o. vaatleja. Päevikusse võib lisada jooniseid ja fotosid, kleepida vahele taimi, väljalõikeid jm. Päevikusse võib märkida ka üksikute naturalistide poolt tehtud vaatlused, näit. rändlindude tuleku ajad. Kui aga mõni naturalistide ringi liige toimetab individuaalset katset või vaatlust, peab ta isiklikku päevikut. Ringide töö alguses tuleb õpetajal sageli anda juhtnööre päeviku pidamiseks, selgitada päevikute tähtsust ja abistada sekretäri. Teise rakendusraamatuna on veel vaja liikmete nimestikku.

Ringide töö sisustamine. Käesoleva artikli raamesse ei mahu kõigi võimalike töövormide ja töökavade esitamine, vaid selle peamiseks ülesandeks on anda teatav valik töid eelolevaks suveks botaanika, zoologia, geoloogia ja meteoroloogia alal, millega võib sisustada ringide tööd.

*Volodja Buhtijarov
on aretanud mitmepeast nisu
(Taganrogis).*

Botaanika. 1. Puistude uurimine, kaitse ja nende asutamine. Selleks tuleb valida mõni kooli lähikonnas asuv puistu: aed, park, puiestee, õppida tundma nende liigilist koosseisu, varustada puud ja põõsad nimesiltidega (nende valmistamiseks kasutada kooli käsitööklassi), vaadelda puistus esinevate taimeliikide elutsükli pungade puhkemisest kevadel kuni lehtede langemiseni sügisel. Koostada eriliikide fenoloogilised tabelid. Taimekogu ja lehtede kogu soetamine. Puistu taimede seemnete kogumine ja kooliaia olemasolu korral nende külv peenraisse ja istikute kasvatamine. Kirjandusena võib kasutada: Mathieseni teost „Dendroloogia“, Vilbaste (Vilbergi) taimemäärajat „Eesti taimestik“, aja- kirja „Eesti Mets“ aastakäike.

2. Dekoratiivsete taimede uurimine ja nende kasvatamine. Mitmesuguste lillede ja dekoratiivsete taimede kasvatamine seemnest ja vegetatiivselt. Nende arengu jälgimine. Nende määramine ja etiketeerimine. Kogude soetamine. Mitmesuguste metsataimede kasvatamine dekoratiivseks otstarbeks istikuist ja seemneist, näit. sinilill, nurmenukk, liivanelk jt. Tööd võivad toimuda kooliaias, ka võivad ringi liikmed neid kodus teostada. Kirjandus: mitmesugused aianduse käsiraamatud.

3. Majanduslikult tähtsate ja arstirohutaimede uurimine, kogumine ja kasvatamine. Kooli ja koduümbruse läbiuurimine, et selgitada esinevate marjade, söödataimede, värvitaimede, parkainete ja arstirohutaimede olemasolu. Nende esinemiskohade kaardistamine. Arstirohutaimede kogumine ja üleandmine apteekidele. Arstirohutaimede kasvatamine. Juhiseid käesoleva punkti all toodud tööde läbiviimiseks annab Apteekide Peavalitsus kas otseselt asjasthuvitatud ringidele või Noorte Naturalistide Jaama kaudu (Tallinn, Sakala 53). Võib ka pöörduda kohalike agronomide ja apteekide poole.

4. Umbrohtude tundmaõppimine ja võitlus nendega. Kooli aias, ümbruskonna aedades ja põldudel kahjustab kultuurtaimi rida umbrohte. Neid tuleks tundma õppida ja määrata; kasvatada neid katseliselt seemneist igasugustes tingimustes, samuti kasvatada juurte, juurikate ja teiste maa-aluste osade tükkidest, vaadelda valguse, niiskuse, niitmise jm. mõju neile, sellega selgitades nende elutingimusi, et organiseerida võitlust nende vastu. Juhiseid nende tööde läbiviimiseks leiab põllumajanduslikust kirjandusest ja võib pöörduda abi ja nõu saamiseks ka kohalike agronomide poole.

5. Sõnajalgade kasvatamine eostest. Ekskursioonel tuleb koguda sõnajalalehti eostega ja neid kasvatada toitelahusel. Sõnajala arenemise jälgimine ja preparaatide valmistamine eellehest. Kirjandus: Всесвятский Б. В. и Вучетич В. Н. — Методика ботаники (lk. 259). Asjasthuvitatud ringid võivad ka pöörduda Noorte Naturalistide Jaama poole täpse tööjuhise saamiseks.

6. Taimede kiirema arenemise ja valmimise katsed. Nõukogude Liidu teadlase akadeemik T. Lössenko poolt avastatud jaroviseerimise (tõustamise) menetluse abil saab kiirendada taimede arenemist, suurendada saake. Kuna vastav kirjandus ringidele on raskesti

kättesaadav, siis toon siinkohal mõningate taimede jaroviseerimise katsete metoodika.

Hernes. Katsepeenar jagatakse kolme võrdsesse ossa. Uhele osale külvatakse kevadel tavalisel külviajal kuivad, s. o. leotamata seemned. Külvatud seemnete kaal märgitakse üles. Teisele osale külvatakse jaroviseeritud seemned 15. VII ja kolmandale osale 1. VIII. Seemnete jaroviseerimine teostatakse järgmiselt: 16—18 päeva enne külvi niisutatakse seemned võrdses kaalus kevadel külvatutega veega (50 g seemnete kohta 45 cm³ vett) ja lastakse seista 1—2 ööpäeva 10—15° soojas ruumis. Kui 10—15° temperatuuril eod on seemneist nähtavale tulnud, viiakse nad jahedasse ruumi, kus on 6—8°, ja jäetakse seisma 14—16 päevaks. Siis külvatakse seemned välja katsetelappidele. Sügisel vilja valmimisel kogutakse see eraldi kolmelt katselapilt ja võrreldakse saaki ja seemnete valmimist. Sama katset võib teostada ka lupiiniga, jaroviseerides seemneid 5—8° juures 18 päeva vältel, samuti ka teiste liblikõielistega, näiteks vikiga jne.

Kartul. Kartulimugulad aetakse 20—30 päeva enne istutamist traadi või nõõri otsa ja riputatakse siis sooja, valgesse ruumi, kuhu päeval paistab päike ja mida öösel elektriga valgustatakse. Võib ka jaroviseerida kartulit, laotades mugulad 1—2 korra paksuse kihina riivilile või korvi. Korvid jäetakse valgesse sooja tuppa ja kord nädalas keeratakse nad ümber, teise kohaga valguse poole. Oise valgustuse puudumisel võib piirduda päevasega, kuid sel juhul peab jaroviseerimine kestma pikemat aega. Jaroviseeritud kartulimugulad istutatakse samal ajal kui pimedas keldris seisnud kontrollmugulad, ja nendega võrdses kaalus. Jälgitakse kartuli arenemist ja koristatakse kartulid siis, kui nad katsepeenrail on küllalt küpsed. Võrreldakse saagi hulka ja omadusi.

7. **Taimede väetuskatsed.** Siin võib teostada eriväetisega kasvatatud taimede vaatlusi.

8. **Kunstliku tolmutamise abil võime tõsta real taimil saaki, näiteks päevalillel ja maisil.** Kunstlik tolmutamine teostatakse päevalille õitsemise ajal. Esimest korda siis, kui enamik õisi on puhkenud, teist korda siis, kui õitsemine on täies hoos, s. o. 2—3 päeva pärast esimest tolmutamist, ja kolmas kord 2—3 päeva pärast teist tolmutamist. Kontrolliks jäetakse osa taimi kunstlikult tolmutamata ja võrreldakse hiljem saake.

Noor naturalist Lilja Vaganova
(Uia) oma meriseuga.

9. Uute kultuurtaimede katsetuslik külv võib toimuda seemnete saamise korral väga mitmel alal. Siin võib eriti soovitada katsetuslikke külve kautšukitaimedega, kiudtaimedega jne. Seemneid asjasthuvitatud ringidele ja juhiseid tööks loodab Noorte Naturalistide Jaam Tallinnas varsti saada laialisaatmiseks.

Zooloogia. 1. Aia, põllu ja metsa kahjurite bioloogia. Kahjurite tundma õppimine, nende kasvatamine terrariumis, et uurida nende eluviise. Putukatekogude soetamine. Katseid võitlusest putukate vastu. Erisuguste vahendite ja abinõude kasutamine. Kahjurite-närijate püük. Nende nahkade kogu soetamine. Löksude ehitamine.

2. Lindude tundmaõppimine, nende kaitse ja meelitus. Juba õige vara kevadel tuleks tundma õppida aias, pargis, metsatukas või mujal koolimaja ümbruses peatuvaid linde. Tuleks

Nina Bessmertnova õlal istub ta kasvandik — leghorni tõugu kana, kes munes 6 kuuga 137 muna. N. B. on II kl. õpilane Kuibõševi linnas.

vaadelda nende välimust ja õppida tundma häält. Pidevalt jälgida vaatlusalal, märkides üles rändlindude kohaletuleku aja. Vaadelda lindude tegevust valitud alal, toitumist, pesaehitamist, laulu, haudumist, poegade söötmist jne. Lindude pesakastide ehitamine ja püstitamine. Söötmiss- ja jootmispai-kade soetamine.

3. Lindude instinktinähetevaatlus. See on üks huvitavamaid ja väärtuslikumaid töid zooloogia alal. Ring või selle üksik liige või ka liikmete kollektiiv õpib tundma ühe linnuliigi elu-

avaldusi pesitamisel. Selleks vaadeldakse mitmeid sama liigi indiviide ja uuritakse, kas nad toimivad ühesuguselt pesa ehitamisel (pesade asukoha ja asendi valik, pesa ehitusmaterjali valik, pesa kuju), haudumisel (munade arv kurnas, haudumise kestus, isa- ja emalinnu osa haudumisel), poegade kasvatamisel (millist toitu tuuakse, kuidas toidetakse, isa- ja emalinnu osa poegade toitmisel, poegade lendama õpetamine), poegade eluavaldused (nälja korral, vanemate ilmumisel, vanemate mitmesuguste häälitsuste puhul) jne. Nende tööde läbiviimisel on soovitav rohkearvuline vaatlejate hulk, täpsete päevikute pidamine ja enne tööleasumist ühiste vaatlusmeetodite väljatöötamine eeltööde ajajärgus. Sügisel võib toimuda uuritud lindude tühjaks jäänud pesade kogumine ja nende materjali põhjalikum uurimine.

4. Noorloomade kasvatamine. See töövorm on Nõukogude Liidus leidnud noorte hulgas suurt poolehoidu. Ta annab võimaluse koolis saadud teadmisi rakendada otsekohe praktiliselt ja võimaldab põhjalikumalt tundma õppida koduloomade elu ja arengut. Noored naturalistid on kolhoosidele ja sovhoosidele kasvatanud suured hulgad noorloomi, näiteks ühe ringi liikmed Moskva oblastis kasvatasid 149 vasikat, 138 varssa ja 54 põrsast. Ühe teise ringi liikmed Kalinini oblastis kasvatasid nelja aasta jooksul 260 vasikat. Jääb soovida, et ka meie noored sama tööd alustaksid. See on eriti hästi teostatav maal kolhoosides ja sovhoosides kohalike karjaravitsejate ja veterinaarpersonaali juhtimisel.

Õppetund mesilas (Novosibirski laste tehniline jaam).

5. Küülikute ja kodulindude kasvatamine on läbiviidav nii koolis sobivate ruumide ja maa-ala olemasolu korral kui ka kodus — individuaalselt. Vastava kirjandusega tutvumine ja agronoomilise nõuande vajalikkus enne tööle asumist on hädavajalik.

6. Mesilaste pidamine. See on jällegi mõeldav nii kollektiiv- kui ka individuaaltööna. Õppetaru soetamine ja mesilaste eluavaldustega tutvumine. Mesilaste tegevuse jälgimine looduses. Meetaimede uurimine ja nende külv. Mesilaste kui tolmutajate osatähtsuse selgitamine põllumajanduses.

7. Veekogude uurimine. Selleks võivad olla vähemad järved, allikad, jõed ja tiigid. Tuleb koostada veekogu täpne kaart, õppida tundma ta põhja ehitust, sügavust, vee omadusi, temperatuuri käiku vees, veevoolu kiirust. Tuleb tundma õppida veekogu taimestikku. Sellele järgneb veekogu loomastiku liigilise koosseisu tundmaõppimine. Selleks on vajaline muretseda vastavad püügivahendid ja tutvuda kirjandusega.

Edasi järgneb üksikute veekogu elänike vaatlus ja nende põhjalikum tundmaõppimine. Säärase veekogu uurimise tulemus võib olla kasuks kalamajandusele, kuid nii võib ka selguda veekogu tähtsus jõuallikana.

Meteoroloogia. Pidev meteoroloogiliste vaatluste toimetamine arendab noortes täpsust ja tähelepanelikkust. See on läbiviidav mõningate lihtsate vahenditega juba nooremate õpilaste abil. Tuleks toimetada temperatuuri vaatlusi vastavalt riistade olemasolule, sademete mõõtmist, tuule kiiruse ja suuna vaatlust, pilvitust jne. Abiks töö juures võivad olla kohalikud ja keskvaatlusjaamad.

Geoloogia. Siin on peamiseks ülesandeks paljandite registreerimine ja nende tundmaõppimine. Pinnase ja aluspinna kivimite proovide kaasa võtmine. Paljandite kihituse skeemide joonistamine ja kivimite proovide säilitamine. Geoloogiliste kogude soetamine. Vanemate õpilastega on läbiviidav ka osaline pinnase kaardistamine.

Loeteldud töösisu näited pole ainsad võimalikud. Nad tahavad ainult osalt lahendada õpetajat abistavalt noorte naturalistide suvise töö sisustamise küsimuse. Loodetavasti saavad tööjuhid üldiselt antud skeemi kohaselt ise koostada konkreetse töö sisu ringile. Näiteks kolmandana zooloogia alal nimetatud töö puhul valitagu kohalikest oludest tingitult linnuliik, keda vaadelda. Muidugi tuleb arvestada ka vaatlustingimusi ja mitte valida liike, kelle pesad on kättesaamatud. Parem on valida avapesitajaid, näiteks rästaid, vinte, talvikesi jne. Tuleb veel tähendada seda, et esialgu on otstarbekohane ringi tööd mitte väga laialdaseks ajada, kuna teoreetiliseltki ettevalmistavas osas on õpetajal võimatu süveneda nii mitmesse küsimusse. Otstarbekohasem oleks vastavalt õpetaja oma huvidele ja kalduvustele valida ringi tööala. Küsimust, mis õpetajat ennast huvitab, saab ta muuta ka õpilastele huvitavaks ja töö sel alal annab kindlasti paremaid tagajärgi.

Lõpuks, kui õpetajal tekib raskusi kirjanduse saamisel, on mõne küsimuse lahendamiseks võimalus kirjalikult pöörduda Noorte Naturalistide Jaama poole Tallinna Pedagoogilise Kabineti juures, kes jõudumööda püüab hankida ja välja saata informatsiooni. Samuti on lootusi, et jaam juba käesoleval aastal saab asjast huvitatud ringe varustada mõnede uute kultuuride seemnete ja istikutega.

Lisa. Lihtsaid ülesandeid noortele naturalistidele käesolevaks aastaks.

1. Kaevake välja ühest terast kasvanud talirukki põõsas. Jagage ta 6—10-ks osaks ja istutage iga osa eraldi potti. Potid võite valmistada ajalehepaberist, ja istutada koos potiga katseaeda. Igas eri potis olevale taimele looge eri kasvutingimused. Üks istutage puhtasse aiamaulda, teise segage turvast, kolmandasse liiva, neljandat kastke aeg-ajalt sõnnikuveega, viiendat mineraalväetise lahusega, kuuendat kastke sagedamini kui teisi ja osa, ülejäänud olgu tavalises põllumullas loomulikes tingimustes. Kontrolliks istutage ühte potti jagamata põõsas rukist ja kaitske teda risttolmlemise eest teistega, kattes ta tolmlamise ajaks marlist kotiga. Toimetage pidevalt vaatlusi katsetaimede juures. Pärast vilja valmimist koguge terad hoolega eri pottidest, ka jaotamata põõsast.

2. Kasvatage 10 kurgitaimet. Kui ilmuvad esimesed õiepungad, näpistage kahel taimel ära pealtn, kahel taimel niihästi pealtn kui ka külgvõsude tipud; kui osa õisi on juba tolmelnud ja noored kurgid kasvama hakanud, näpistage järgmisel kahel taimel ära pealtn ja kahel järgneval ka külgvõsude tipud. Kaks viimast taimet jääb näpistamata. Kurgide kasvamisel koguda saak ja kaaluda. Võrrelda saaki eri taimedel, tulemustest teatada N. N. Jaamale.

3. Sama katse, mida kirjeldati nr. 2 all, tomatitega.

4. Tee kindlaks oma kodukoha ümbruse muuluka kasvukohad, märgi need kaardile, kirjelda neid leiukohti, eriti nende pinnast (võta proovid eri sügavuselt) ja asendit ning mõõda võimaluse korral temperatuuri maapinnal muuluka lehtede kõrval*). Jälgi muuluka arenemist kevadest sügiseni. Kirjeldused saada N. N. Jaamale.

5. Tee kindlaks oma kodukoha ümbruses koldade leiukohad, kirjelda nende asupaika, nende pinnast, metsa iseloomu, koldade rohkust leiukohas. Määra nende koldade liigid ja märgi kaardile need kohad, kust maksaks koguda kollaeoseid arstirohuks.

6. Tee kindlaks, kas sinu kodukoha ümbruses pesitseb jääkoskel? Kas talle ehitatakse pesakaste. Kui jah, siis kirjelda pesakasti ehitust ja asetusviisi. Loenda pesakastide arv, kas nad olid käesoleval aastal asustatud, kas sealt saadi mune ja kui palju. Püüa selgitada, kas pesa muneb mitu ema või ainult üks. Tee kindlaks, mitu pesakonda poegi hauti käesoleval aastal välja, millal hakkas emalind hauduma, millal tulid pojad välja, millal lahkusid pojad pesast ja kuidas? Vaatluse tulemustest teata N. N. Jaamale.

7. Tee kindlaks, kas sinu kodukoha ümbruses esineb oravhiirt. Kui jah, siis püüa leida ta pesa ja vaadelda neid loomi. Püüa kindlaks teha, millest nad toituvad ja milline on nende eluviis. Kirjelda võimalikult täpselt nende asupaiga looduslikke tingimusi ja nende tegutsemispaika. Kui sul on võimalus, siis püüa päevapildistada loomi ja asupaika. Küsi järele vanemailt inimestelt, mis nad teavad oravhiire varemast esinemisest antud paigas. Kõik see märgi üles ja teata sellest N. N. Jaamale.

8. Kui tänava suvel sinu viibimispaiga lähedal tekivad mõned uued pinnase või aluspõhja paljandid, näiteks kui kaevatakse mõni kraav, rajatakse tee või avatakse mõni uus kruusauk või paemurd, siis märgi selle paljandi asukoht kaardile ja tee temast täpne joonis. Mõõda üksikute erinevate kihtide paksust, kirjelda neid kihte ja võta, kui saad, ka kivimist või mullast ja turbast proov. Viimasele märgi, kui sügavalt see on võetud. Paljandite kirjeldused saada N. N. Jaamale ja proovid hoia alal, kas edasisaatmiseks Jaamale või üleandmiseks koolile.

Eespool kirjeldatud 8 ülesannet ei ole mõeldud kõik samale ringile või õpilasele täitmiseks, vaid iga naturalist valib sealt endale sobiva. Need kõik on ülesanded, millede täitmine toob kasu mitte ainult õpilasele enesele, vaid tervele ühiskonnale. Kui nende täitmisse suhtutakse tõsiselt ja nad usaldusväärset ja täpselt on teostatud, saavad neid kasutada loodusteadlased oma uurimistöodel. Seepärast püüame neid õpilastele selgitada ja neid abistada nende täitmisel.

*) Kui võimalik on, toimetage ka valgustugevuse mõõtmist fotomeetri abil.

Ameti- ja raudteekoolidest.

Möödunud kuu algul avaldatud Tööjõureserve Peavalitsuse käskkiri Nõukogude Liidus töötavate uuetüübiliste ametikoolide, raudteekoolide ja vabrikute-tehaste õppekoolide organiseerimise kohta Eesti NSV-s on tekitanud õige elavat huvi sellealaste noorte hulgas. Peale muu tõendavad seda viimasel ajal iga päev saabuvad järelepärimised, milles palutakse mitmesuguseid lähemaid andmeid esijoones raudteekoolide kohta, peagu samal määral ka ametikoolidesse astumise ja nendes õppimise võimaluste kohta. See suuraktsioon aga pakub kahtlemata suurt huvi ka meie pedagoogilisele personaalile, esijoones muidugi neile, kes töötavad samalaadilistes koolides, kuid küllalt suurel määral ka paljudele teistelegi pedagoogidele, kuna neilgi tuleb anda seletusi asjast huvitatud õpilastele. Selgitagu alljärgnevad read uuetüübiliste ametikoolide kui ka raudteekoolide konstruktsiooni põhiküsimusi.

Ametikooli nimetus teatavasti ei ole meil võõras. Sellest on ligi kolm aastat tagasi, kui nende ridade kirjutaja algatusel hakati meil asutama sellenimelisi koole. 1938. a. sügisel asutatud esimestele ametikoolidele järgnes uusi nii 1939. kui ka 1940. aastal, nii et käesoleval, s. o. 1940/1941. kooliaastal meil töötab juba kokku 12 ametikooli kas eraldaste ametikoolide näol või teiste koolide, tavaliselt tööstuskeskkoolide juures ametikooliklasside nime all. Meie senistel ametikoolidel ja asutatavail uuetüübilistel ametikoolidel, mis hakkavad töötama k. a. sügisel, on palju ühist, kuid on ka küllalt erinevusi. Püüame alljärgnevalt lühidalt selgitada, milles seisavad ühised jooned ja milles esineb erinevusi.

Peale ühise nimetuse on neil koolidel ühine eesmärk: oskustööliste ettevalmistamine juurdekasvava noorsoo hulgast. Ka õppeaja kestus on sama — kaks aastat. Vastuvõtmise tingimustes on ühist nii palju, et ka uutesse ametikoolidesse võetakse vastu suhteliselt noori, 14- kuni 15-aastaseid õpilasi (tänavu erandkorras ka natuke vanemaid). Meie senistes ametikoolides, kuhu võeti vastu otse 6-klassise algkooli lõpetanuid, oli sisseastujate vanus ligikaudselt samades piirides. Hariduslikes vastuvõtutingimustes on vahe: uutesse ametikoolidesse, samuti raudteekoolidesse astumiseks nõutakse 4-klassise algkooli haridust, kuna meil seni nõuti 6-klassise algkooli lõpetamist. Kõige suuremaks erinevuseks vastuvõtutingimustes on asjaolu, et senised ametikoolid komplekteerusid vabatahtlikul alusel, uutesse ametikoolidesse aga toimub õpilaste vastuvõtmine kutse (mobilisatsiooni) korras. Liidu teiste vabariikide kogemused on siiski näidanud, et hinnates täie teadlikkusega Partei ja Valitsuse poolt noorsoo ette seatud austavat ülesannet ning arvestades ka erakorraliselt soodsaid võimalusi kutsehariduse omandamiseks ameti- ja raudteekoolides, on vabatahtlike sooviavalduste arv paljudel juhtudel mitte ainult katnud, vaid koguni märgatavalt ületanud vabade kohtade arvu neis koolides. See pärast pole kahtlust, et ka meil vabatahtlikult ameti- ja raudteekoolidesse

astujate arv kujuneb õige suureks. Viimase vastuvõtutingimusena määrgime veel siinkohal, et ameti- ja raudteekoolidesse võetakse vastu ainult poeglapsi.

Minnest nüüd õppetöö korralduse juurde ametikoolides tuleb esimese suurema vahena ära märkida märksa kitsamat spetsialiseerumist uue-
töübilistes ametikoolides. Meie senistes ametikoolides oli nähtud ette anda oskuslikku põhiõpetust mitte ühe mingi kitsama tööala, vaid teatava sugulustööalade rühma jaoks, kuna lõplik spetsialiseerumine ühel kindlal tööalal pidi toimuma pärast ametikooli lõpetamist tegeliku töö juures käitises. Nii näiteks õppis poiss ametikooli üldsuunalises metallitööosakonnas ja alles pärast ametikooli lõpetamist pidi ta otsustama, kas ta õpib lõplikult lukusepaks või treialiks või sepaks jne. Uutes ametikoolides on aga algusest peale läbi viidud märksa kitsam spetsialiseerumine. Nii toimub meil organiseeritavais ametikoolides oskustööliste väljaõpetamine järgmistele tööaladele: lukusepad mitut liiki, metallitreialid, freesijad, sepad, katel-sepad, valajad-vormijad, elekterkeevitajad ja autoremondilukusepad. Edasi järgnevad mitmed puidutööalad, nagu mööbelsepad, laudsepad ja mudelsepad, ja elektrotehnika-tööalad (montöör, lukusepp-elektrik jne.). Raudteekoolide kohta tuleb kõigepealt tähendada, et nad ei valmista — nagu mõnel pool ekslikult arvatakse — vedurijuhte ja muid selletaolisi ametimehi, vaid nendest tulevad välja raudteedele vajalikud oskustöölised, nagu vedurite ja vagunite remontlukusepad, laudsepad, liinimontöörid, automaatpidurite remondi lukusepad, automaatsignaaltulede montöörid jne. Nii et sisuliselt oleks õigem nimetada raudteekoole raudtee erialade ametikoolideks.

Nii ameti- kui ka raudteekoolides õpetus on tasuta ja õpilased on täielisel riigi ülalpidamisel. Viimane tähendab kõigepealt seda, et õpilased saavad riigilt tasuta nii toidu kui ka riietuse (ihupesu, kuue, püksid, saapad, villase palitu, mütsi ja tööriided). Peale selle kõigile õpilasele, kelle alaline elukoht pole samas linnas, kus asub kool, organiseeritakse tasuta internaadid. Nende internaatide sisustus, nagu voodid ja muu mööbel, voodipesu, samuti internaadiruumide kütmine, valgustamine jne. on jällegi riigi poolt tasuta. Neile õpilastele, kes pärit samast linnast, võimaldatakse elada kodus, kuid ka nende riietamine ja toitlustamine toimub riigi poolt tasuta.

Kõigile, kel on olnud võimalus jälgida neid, sageli õige raskeid majanduslikke tingimusi, milledes pidid seni õppima ja elama väga paljud meie tööstuslike kutsekoolide õpilasist, on selge, missuguseid määratud hõlbustusi sellega võrreldes pakub õppimine uuekuulistes ameti- ja raudteekoolides. Kui veel lisada, et tööõpetuse õppekavade kohaselt õpilased peatselt rakendatakse jõukohaste tellimistöõde täitmisele ja et nendest saadavad sissetulekud osalt ($\frac{1}{3}$) lähevad otse õpilastele, kuna ülejäänud osa läheb kooli direktori käsutusse õpilaskonna heaolu ja kultuuriliste vajaduste rahuldamiseks, siis näeme, et õpilaste vajaduste rahuldamise eest on hoolitsetud 100%-selt.

Õppetöö korralduse kohta tuleb tähendada, et siin on rõhutatud esi-
joones praktilisust, s. o. oskuslikku väljaõpet. Tööõpetuseks ettenähtud tundide arv on suurem kui meie senistes ametikoolides. Teoreetilises osas

õppetöö piirdub tulevase oskustöölise vajaduste kontsentriga. Tööõpetuse metoodilise külje kohta olgu tähendatud, et vastavad õppekavad rõhuvad esijoones jällegi praktilisust selles mõttes, et niipea kui vähegi võimalik, rakendatakse õpilased praktiliselt kasutatavate esemete valmistamisele.

Arvesse võttes kitsamat spetsialiseerumist, suuremat tööõpetuse tundide arvu, kui ka asjaolu, et õpilased on täiel määral vabastatud majanduslikest muredest ja raskustest, mis kahtlemata avaldab suurt positiivset mõju õppetöö tulemustele, viib uuekujuline ametikool oma õpilasi kõrgemale oskuslikule tasemele, kui seda suutis teha meie senine ametikool. Kui senise ametikooli lõpetajad keskmiselt jõudsid umbes 4. kvalifikatsiooniastmeni, siis uuetüübiliste ameti- ja raudteekoolide eesmärgiks on välja lasta 6. liigi oskustöölisi. Säärane kõrge kvalifikatsioon kindlustab lõpetajaile soodsa töötasu edaspidise teenistuse vältel.

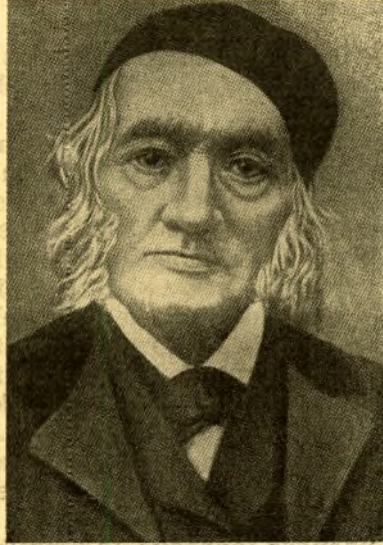
Ametikoolide ja raudteekoolide lõpetajad jäävad pärast õppimise lõpetamist 4 aastaks Tööjõureservide Peavalitsuse käsutusse, kes kindlustab neile selle aja vältel töötamise võimalused oma erialal Eesti NSV-s. See tähendab, et lõpetajad ei tarvitse tunda muret töö ja teenistuse leidmise võimaluste suhtes, vaid töötades tehastes ja vabrikutes võivad nad selle aja vältel omandada põhjalikke kogemusi ja vilumust oma erialal ja sel viisil välja kujuneda igati tublideks ja eesrindlikeks oskustööliseks. Töötamine selle nelja aasta vältel on tasuline ja lõpetajad võivad oma töötasu täielikult kasutada oma isiklikeks vajadusteks.

Kuigi ülalnimetatud nelja aasta vältel ameti- ja raudteekoolide lõpetajail, kuna nad on kohustatud töötama vabrikutes ja tehastes, pole võimalik edasi õppida täisajalistes koolides, on teiselt poolt ette nähtud neile avarad võimalused edasiõppimiseks erialalistes õhtukoolides. Juba eelolevast sügisest peale hakkavad meil töötama õhtused meistrikoolid, milledes õppimise aeg ameti- ja raudteekoolide lõpetanuile on 2 aastat. Niisuguse meistrikooli lõpetaja omandab sotsialistliku töö meistri kutse ja see omakorda annab võimaluse edasi jõuda eelistatud korras administratiiv-tehnilistele kohtadele (kümnik, brigadiir, meistriabi, meister jne.). Samuti kavatakse meilgi asutada õhtutehnikumides soodustatud õppeajaga (u. 3 aastat) osakonnad tehnikute ettevalmistamiseks isikutest, kes omavad sotsialistliku töö meistri kutse. Sel viisil igal edasipüüdjal ameti- ja raudteekooli lõpetajal võimaldatakse jõuda meistri ja tehniku ja sealt omakorda edasi ka inseneri tasemeni.

Nii võime märkida kokkuvõttes, et ameti- ja raudteekoolides õppimine pakub meie noortele erakorraliselt soodsaid võimalusi kutsehariduse omandamiseks ja sel viisil enesele kõrgemakvalifikatsioonilise töö ja teenistuse kindlustamiseks. Pole kahtlust, et meie noored neid võimalusi hindavad ja et tung nendesse koolidesse kujuneb väga suureks.

R. Owen'i pedagoogilised vaated.

14. mail 1941. a. möödus 170 aastat inglise utopistliku sotsialisti Robert Owen'i sünnipäevast. Ta elas (nagu teinegi tuntumaid sotsialiste-utopiste Fr. Ch. Fourier) ajastul, mil kapitalistlik tootmine ja ühes sellega ka kodanluse ja proletariaadi klassivahed olid veel välja kujunemata ja „proletariaat, kehvikute üldisest massist veel vähe eraldatuna, kujutas endast ainult uue klassi algeid ega olnud võimeline iseseisvaks poliitiliseks tegutsemiseks“ (Engels, Anti-Dühring, lk. 210). Sotsialistid-utopistid polnud revolutsionäärid, nad lootsid sotsialismi ideelisele võidule. Ometi nägid nad kapitalistliku korra pahesid, arvustasid selle aluseid ja tegid ka järeldusi tuleviku ühiskonna struktuuri kohta, kuid nad „ei suutnud veel seletada palgalise orjuse olemust kapitalismis, avastada kapitalismi arenemiseadusi ega leida seda ühiskondlikku jõudu, mis on suuteline uue ühiskonna loomiseks“ (Lenin, Teosed XVI, lk. 352).

ROBERT OWEN
(1771—1858).

Owen, nagu teisedki sotsialistid-utopistid, pühendas palju tähelepanu kasvatusprobleemidele ja tema töödes leidub juba selgeid proletariaadi-pedagoogika ideid. Marx, tõelise kommunistliku pedagoogika rajaja, hindas kõrgesti Owen'i (samuti Fourier) pedagoogilisi vaateid, mis said tõukeks tema mõtetele sellest, kuidas tuleb kasvatus tulevikus, kommunistlikus ühiskonnas ümber korraldada. Ka N. K. Krupskaja on ütelnud: „Owen'i ja Fourier' utopiatega peab tutvuma iga nõukogude pedagoog“. Need hinnangud Owen'i pedagoogilistele ideedele määravad ka Owen'i tähtsuse pedagoogika ajaloos.

R. Owen sündis a. 1771 väikeses linnakeses Lõuna-Inglismaal väikekodanlikus peres. Ta kooliharidus piirdus ainult algkooliga. Kümneaastasena lahkus ta kodust ja siirdus Londoni, kus elas ta vanem vend. Venna kaasabil sai R. Owen poeselli koha ühes provintsilinnas. Sellest ajast peale algas R. Owen'i iseseisev elutee. Energiline ja andekas noormees, kes ei jätnud kasutamata ühtki võimalust enesetäiendamiseks, suutis kiiresti rajada endale tee ellu. 20-aastaselt juhatab ta juba suurt tekstiilvabrikut Manchesteris ja 1. jaan. 1800 asub ta New Lanark'i (Šotimaal) vabriku etteotsa.

New Lanarkis võis Owen hakata teostama ühiskondlikus elus uuenudusi, millede kava oli tal juba varem valminud. Tähele pannes tööliste

viletsusi ja kannatusi, mida tõi endaga kaasa tööstusliku revolutsiooniga alanud kapitalismi arenemine, tahtis Owen niipalju kui võimalik parandada New Lanark'i tööliskonna viletsat elu. Owen'i ühiskondlike vaadete aluseks oli ta tõekspidamine, et inimene on olude ja kasvatused saadus, nagu seda õpetasid ka prantsuse materialistid 18. sajandil. Inimesed, kes on toime pannud kuriteo, ei ole selles süüdi — väitis Owen — süüdi on ümbrus, kus nad üles kasvasid. Kui luua uued, mõistlikud ühiskondlikud tingimused, siis võib ka ümber kujundada inimese iseloomu, luua uusi inimesi.

Kuid Owen'i vaated, samuti kui prantsuse materialistide omad, olid ekslikud ühes punktis — nendes peetakse inimest täiesti olukordade passiivseks saaduseks, nii et ta ise ei kujunda ega saa kunagi kujundada oma iseloomu. Inimese tahtel ei olevat ühtki mõju ta tegudele. Selle ühekülguse Owen'i ja prantsuse materialistide õpetuses iseloomu kujunemise kohta paljastas Marx. „Materialistlik õpetus sellest, et inimesed on olukordade ja kasvatused saadus, et, järelikult, muutunud inimesed on ka teiste olukordade ja muutunud kasvatused saadus, — see õpetus unustab, et just inimesed muudavad olukordi ja kasvatajat ennast on tarvis kasvatada“ (Marx, Valitud teosed, I k., lk. 365).

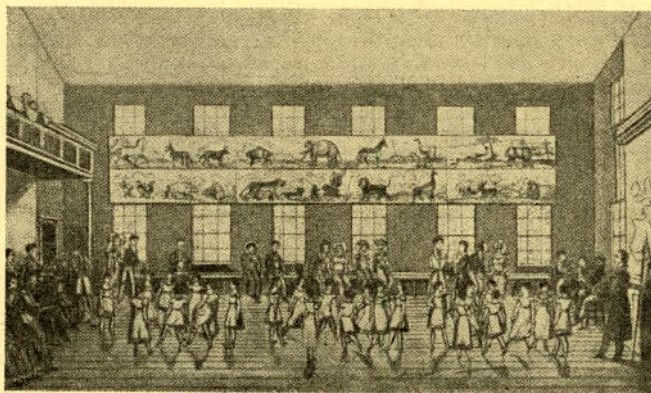
Owen'i kavas oli New Lanark'i tööliste ümberkasvatamine. Selleks teostas ta ennekõike vabrikus rea ümberkorraldusi, et parandada tööliste materiaalsel seisundit. Ta ehitas korralikke elamuid tööliskolooniale, varustas neid odavate, aga heade toiduainetega ühiskaupluste kaudu; lühendas tööpäeva 14 tunnilt 10¹/₂ tunnini jne. Kuid Owen'i tähtsaimaks tööks New Lanarkis oli kasvatuslik reform täiskasvanute ümberkasvatamiseks ja noortele õige kasvatused andmiseks. Ta asutas New Lanarkis koolid, kus võisid õppida täiskasvanud ja noored, kus kasvatati ka lasteaia-ealisi lapsi. A. 1816 ühendas Owen kõik oma õppeasutused üheks, millele ta andis nimetuse: „Uus instituut iseloomu kasvatamiseks“. See instituut koosnes järgmistest osakondadest: lastesõim (1- kuni 3-aastastele lastele), praegusele lasteaiale vastav kool (3- kuni 5-aastastele), mõlemad kandsid ühist nimetust — väikelaste kool; algkool (5- kuni 10-aastastele), õhtukool töötavaile noortele (üle 10 aasta) ning kool ja klubi täiskasvanuile. 1. jaan. 1816 sai kasvatused ja õpetust instituudis 759 inimest 1- kuni 25-aastasest vanuses. Eriti hästi hoolitses Owen lastesõime ja -aia eest (muide, lasteaia nimetust siis veel ei tuntud), sest ta pidas laste ühiskondlikku kasvatused hoopis tähtsamaks kui kasvatused perekonnas. Väikelapse kooli kasvandikele õpetati muusikat, laulu, tantse, nendega korraldati mängu, jalutuskäike. Lapsi harjutati elama sõbralikult, üksteist abistama, neid õpetati ka viisakas käitumises ning harjutati puhtust ja korda pidama. Mängudeks vabas õhus olid korraldatud mängumurud. Kõik tegevused koolis olid lastele nii huvitavad, et nad ei tahtnud enam koju minna. Seega tuleb Owen'it ühiskondliku koolieelse kasvatused rajajaks pidada.

New Lanark'i instituut, nagu ka samal ajal töötanud Pestalozzi instituut Yverdonis, sai laialdase kuulsuse osaliseks. Instituuti küllastati rohkel arvul ja kõik küllastajad, nende hulgas riigitegelasi, kapitaliste, aristokraate ja teadlasi mitmelt maalt, olid vaimustatud laste rõõmsast elust selles asutuses, mis oli ka Owen'i enda uhkuseks.

Tõepoolest, kunagi enne seda ei ole kasvatatud lapsi seesugustes tingimustes, kusagil varem ei ole laste eest nii palju hoolitsetud, neid niisuguse hoole ja armastusega ümbritsetud kui New Lanark'i instituudis.

Owen'i kasvatusideaaliks oli igakülgsest arenenud inimene. Ta kasvatuskavva kuulus füüsiline, intellektuaalne, kõlbeline ja esteetiline kasvatus. Füüsilisele kasvatusle jäeti Owen'i instituudis rohkesti ruumi. Lapsed veetsid palju aega vabas õhus, mängides mänguplatsidel ja sooritades jalutuskäike ümbrusse. Väga hästi olid korraldatud sõjalised harjutused, võimlemine ja tantsude õpetamine.

Vaimne, intellektuaalne kasvatus algas ka lasteaia-astmel, kuigi mitte lugema õpetamisega. Sel astmel olid peamiseks vaimse kasvatus vahendiks mängud, milledega püüti anda lastele ka mõnesuguseid kujutlusi ja lihtsaid teadmisi ümbritsevast elust ja looduse elust. Páris õppetöö algas algkoolis, kus õpetati lugema ja kirjutama, aga ka niisuguseid aineid nagu

New Lanark'i külastajad jälgivad laste mängu „Uues instituudis“.

matemaatika, maateadus, loodusteadus ja ajalugu. Õpetuse sisu oli konkreetne, elulähedane, igasugune skolastiline rämps oli koolist välja heidetud. Samuti ei sallinud Owen dogmaatilist õppeviisi ega tuupimist. Õpetuses nõudis ta võimalikult mitmekülgset näitlikkust, et konkreetsete faktide ja nähtuste kaudu õpetada lapsi iseseisvalt mõtlema.

Äärmuslik oli Owen'i vaade raamatu osale algkoolis. Ta arvas, et õpetus kuni 10 aastani peaks toimuma normaalselt suuliselt, ilma raamatuta. Owen'i vaenulise raamatute suhtes on arusaadav, sest toleaeegsed kooliraamatud olid usulise ideoloogia kandjaks ja sisaldasid palju eluvõõrast materjali.

Kõlbelise kasvatus aluseks oli Owen'i koolides kollektivism ja ühiskondlikud tunded. See tähendab, et kasvatuslega püüti sisendada lastesse vastastikuse abistamise mõtet ja arendada niisuguseid iseloomuomadusi nagu õiglus, headus, lahusus. Owen'i suhtumine ususse oli täiesti eitav. Ta ei lubanud ka oma koolides tarvitada katekismust ja piiblit ega laulda kirikulaule. Usulise kasvatus koolist kõrvaldamine oli tolle aja kohta julge samm, eriti maal, kus usul ja kirikul oli suur mõju rahvahulkadele.

Esteetilise kasvatus eesmärgi taotlesid New Lanark'i instituudis tantsud, laul ja muusika, mille õpetamise ja harjutamise eest Owen väga palju hoolitses. Laste ilusad rütmilised liigutused, kõlav laul, rõõmsad näod — kõik see vaimustas instituudi külalastajaid eriti.

New Lanark'i instituut oli ka esimeseks õppeasutuseks, kus püüti teostada õpetuse sidumist tootva tööga. Lapsi õpetati töötama majapidamises ja aias. Kui lapsed tol ajal (alates 10-ndast — 12-ndast eluaastast) hakkasid vabrikus töötama, siis käsitleti nendega õhtustel kursustel just neid õppeaineid, mis on seotud tootva tööga.

Juba sellest lühikesest ülevaatest peaks selguma, et Owen'i kasvatus-süsteemis esinevad peagu kõik need elemendid, mis hiljem Marxi-Engelsi poolt võeti kommunistliku kasvatus aluseks.

Aasta 1817 tõi pöörde Owen'i tegevusse: ta võttis selge suuna kommunismi poole. Owen hakkas propageerima kommunistlike kogukondade asutamist, kirjutas ja unistas sellest, kuidas uued võimsad tootmisjõud — masinad, — mis seni olid vaid üksikute rikastumise ja masside orjastamise vahendiks, saavad ühiskondliku korra uuendamise aluseks, ja muutudes ühiskondlikuks omandiks hakkavad teenima kõigi töötajate heaolu; kuidas luuakse saaduste küllus, kasutades teadust ja tehnikat tootmisprotsessis; kuidas kaob see tööjaotus, mis muudab inimese elavaks masinaks jne.

See uus, kommunistlik ühiskond vajab ka uut kasvatust. Kasvatus peab andma küllaldase teadusliku ja tehnilise ettevalmistuse noortele selleks, et nad suudaksid tõsta ühiskondliku toodangu kõrgemale astmele. Kõik peavad saama ühesuguse üldise kasvatus ühtlases õpetuse süsteemis. Selle süsteemi aluseks on üldharidus, mis annab arusaamise ühiskonna eesmärkidest ja teeb lapsed võimeliseks olema ühiskonnale kasulikud. Noori mitmekülgsest arendava hariduse põhjaks on teadmiste omandamine kõigilt teaduste aladelt, eriti aga füüsikast, keemiast, matemaatikast.

Õpetust tuleb siduda tööga. Iga laps kavatsitava kogukondades, vastavalt oma arenemisele, võtab osa oma kogukonna tööst niihästi tööstuslikul kui põllumajanduslikul alal.

Kõlbelises kasvatuses on esikohal nende omaduste kujundamine, mis on vajalikud kommunistliku ühiskonna liikmeile.

Oma ideid katsus Owen ka teostada. Ta likvideeris oma ettevõtte New Lanark'is ja siirdus Ameerikasse, kus asutati kommuuni „New Harmony“ (a. 1825—1828). Pärast esimese katse ebaõnnestumist tuli ta tagasi Inglismaale ja lõi seal uue kommuuni „Harmony Hall“ (a. 1839—1845). Selles asutatud kooli kirjeldab Engels järgmiselt: „Lapsed antakse kooli, mis on ühendatud ettevõttega, ja kasvatatakse seal ühiskondlikul kulul. Vanemad võivad neid näha, millal aga tahavad; kasvatus peab silmas füüsilist ning vaimset arenemist ja ühiskondlikku elu. Lapsi ei piinata usulis-teoloogiliste peenustega, ladina ja kreeka keelega, seda enam aga pööratakse tähelepanu looduse, oma keha ja vaimsete võimete tundmaõppimisele ja puhatakse vabas õhus pärast istumist — tõsi küll, lühiajalist — koolipinkidel. Asi seisneb selles, et õpetus toimub niisama tihti lahtise taeva all kui kinnises ruumis, ja töö on osa kasvatuses. Kõlbeline kasvatus põhineb ühe reegli rakendamisel: ära tee teisele seda,

mida sa ei taha endale, s. t. kasvatus teostab täielist võrdsust ja vennalikku armastust" (Marx-Engels, Teosed III, lk. 266).

Kujukaima hinnangu Owen'i tegevuse kohta selles teises perioodis annab samuti Engels: „Üleminek kommunismile oli Owen'i elu pöördepunktiks. Niikaua kui ta tegevus oli lihtsaks filantroopiaks, andis see talle rikkust, üldist poolehoidu, austust ja kuulsust. Ta oli siis populaarseim inimene Euroopas. Ta kõnesid kuulasid heasoovlikult mitte ainult ta seltsimehed ühiskondliku seisundi poolest, vaid isegi valitsejad ja ministrid. Aga niipea kui ta astus üles oma kommunistliku teooriaga, — ilmnes medali teine külg. Kolm suurt takistust seisid, ta arvamisel, ees teel ühiskondlike reformidele: eraomand, usk ja kaasaegne abielu-vorm. Alustades võitlust nende takistustega, oli ta teadlik, et teda ootab ametlikust seltskonnast väljaheitmine ja oma sotsiaalse asendi kaotamine. Juhtus just see, mida ta aimas: ta tõugati välja ametlikust seltskonnast; ajakirjanduse poolt ignoreeritud, vaesestunud kommunistlike katsetuste ebaõnnestumise tõttu Ameerikas, mis neelasid kogu ta varanduse, pöördus ta otse töölisklassi poole ja töötas selle keskel veel 30 aastat. Kogu ühiskondlik liikumine, kõik tõelised edusammud, mis töölisklass on saavutanud Inglismaal, on seotud Owen'i nimega“ (Marx-Engels, Teosed XIV, lk. 266—267).

Hoolimata mõnedest ühekülgstest Owen'i pedagoogilistes vaadetes (näiteks iseloomu passiivne kujunemine väliste olukordade mõjul, raamatu tähtsuse alahindamine õpetuse algastmel) võib siiski täie kindlusega väita, et Owen lõi eesrindliku kasvatusüsteemi 19. sajandi esimesel poolel ja viis pedagoogilise mõtte arengu Marxi-eelses ajastus kõigist senistest saavutustest kõrgemale. Owen'i kasvatusüsteem oli suunatud kommunismile. Ta vaated pedagoogilistes põhiküsimustes — kasvatuses piiramatule mõju isiksuse kujundamisele, igakülgsele arenenud isiksusele ideaal, õpetuse ja tootva töö sidumine, usu kahjulik mõju kasvatuses jne. — on tunnustatud ka nüüdisaegses marksistlik-leninistlikus pedagoogikas.

VIKTOR ORDLIK.

Loosung kasvatusvahendina ja dekoratsioonina.

Sotsialistliku ühiskonna ülesehitamine on andnud ka rakenduskunstile uued sihtjooned ja näidanud uusi arenguvõimalusi. Peab tunnistama, et meie rakenduskunst õigupoolest on mõistnud oma ülesandeid sotsialistlikus ühiskonnas. Revolutsioonilistel pühadel ja tähtpäevadel, nagu seda on Suure Oktoobrirevolutsiooni, Punaarmee ja Mere-Sõjalaevastiku aastapäevad, ja teisil tähtsail sündmusil (näit. valimispäevil Ülemnõukogusse) oleme üllataval vaadelnud NSVL ja ENSV juhtide hiiglaslikke portreid, kompositsioone ning imetelnud kunstipäraste ja sisukate loosungite oskuslikku kasutamist. Säärast hiigla-portreede, -kompositsioonide, loosungite ja punakangaste kasutamist ei tundnud kodanlik rakenduskunst, kuid lühikese aja vältel oleme õppinud nende väärtust kasvatuslikust ja

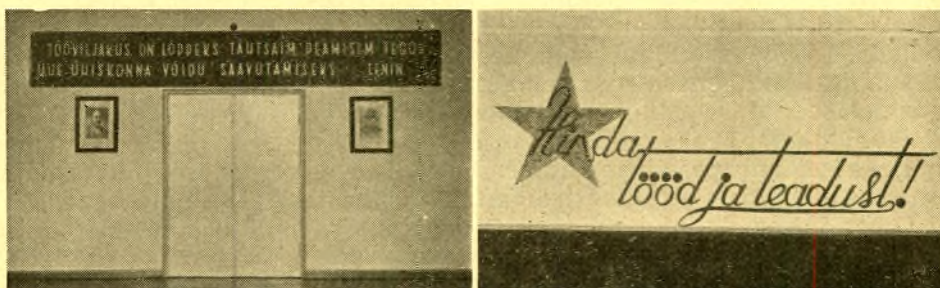
dekoratiivsest seisukohast hindama ning praegu ei mõista enam kujutella ühtegi pidu-päeva ilma säärase välisdekoratsioonita.

Sisedekoratsioonis on maksvusele pääsnud samadele alustele rajanev dekoreerimisviis. Kõige enam on arenenud punaste nurkade dekoreerimine. Esialgsete arglike ja kobavate katsetuste asemele on astunud kunstiküpsed dekoratsioonid. Et iga asutus ja käitis valib ja asetab seal aukohale oma sihte peegeldava loosungi, on kujunenud ilusaks traditsiooniks.

Kuid loosungite kasutamine ei ole sellega sugugi veel piiratud. Neile leiame ka mujal sobivaid kohti.

Alljärgnevas esitan, kuidas on Tallinna Õpetajate Seminaris, Tallinna Pedagoogiumis ja Tallinna Õpet. Seminari Algkoolis rakendatud loosungeid kasvatusliku dekoratsioonina.

Direktor M. Meiusi, algkooli juhataja E. Araste ja inspektor A. Puusi eestvõttel, ELKNU algorganisatsiooni ja klassijuhatajate juhtimisel ja kogu õpetajaskonna kaastööl

1. Loosung võimla rõdule viiva ukse kohal. Materjaliks on kasutatud punast riidet, paberit ja tapeediliistu. 2. Seminari II kl. loosung, otse klassiseinale kleebitud.

otsis iga klass enesele juhtlause — loosungi. Enamik klasse korraldas selleks õpilastevahelise võistluse. Võistlusest osavõtt oli kõigis klassides väga elav: igaüks esitas loosunglauseid, paljud isegi mitmeid. Klassikollektiiviga neid läbi arutelles leiti lõppeks kõige meeldivam, kõige enam klassikollektiivi ja sotsialistliku ühiskonna eesmäärke peegeldav loosung.

Loosungi otsimine evib suuri kasvatuslikke väärtusi. Iga õpilane on seatud seejuures otsese küsimuse ette: mida võtta koolitöös ja elus kõige aluseks? Siin võib esineda väärarusaamisi, selgusetust (üldiselt esines selliseid juhtumeid siiski äärmiselt vähe). Uhisarutelus aga selguvad kiiresti vead; antakse selgitusi, miks üks või teine loosung ei ole sobiv, mida nõukogude ühiskond nõuab inimestelt ja seega ka õpilastelt. Muidugi on seejuures nooremate klasside klassijuhatajate suunav abi mitmekordselt suurem kui vanemate õpilaste juures.

Lõpptulemusena saadakse kõrgeväärtuslik loosung. Paljudel juhtumel leiti loosunglause meie suurte juhtide Lenini ja Stalini väljendatud mõtteist. Nii esinevad näiteks järgmised loosungid:

„Õppida, õppida, õppida!“ Lenin (algk. IV-b).

„Meie ees on kindlus, mille nimi on teadus. Selle kindluse peame vallutama“ Stalin (algk. III-a).

„Vähem suuri sõnu, rohkem asjalikku tööd“ Lenin (ped. II).

„Kõigist katsumistest hoolimata on tulevik meie“ Lenin (ped. I).
„Kes tahab osata, see peab õppima“ Stalin (algk. II-a).

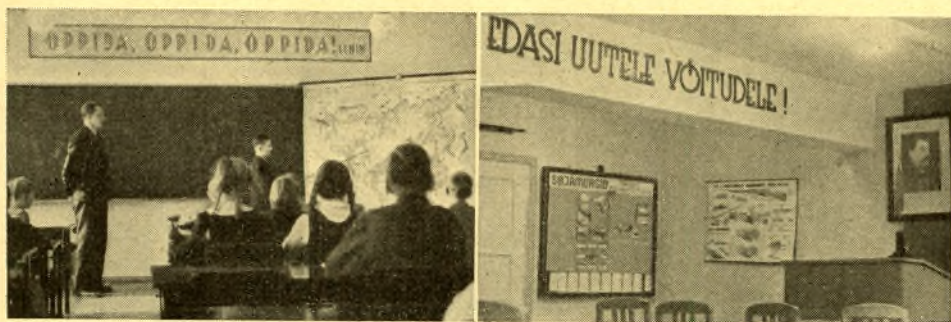
Ka on otseselt meie suured juhid oma isikuga olnud eeskujuks õpilasile, nagu väljendab seda loosung: „Õppigem, nagu õppis Lenin!“ (algk. I-a).

Klassides esineb veel meie rahva poolt juba ammu väljendatud juhtlauseid. On valitud sisult sotsialistlikke, vormilt rahvuslikke rahvasõnu loosungeiks. Näiteks:

„Tänaseida toimetusi ära viska homse varna“ — Kalevipoeg (algk. VI-b). „Töö on elus kõige alus“ (algk. V-b). „Töö kiidab tegijat“ (algk. V-a). „Kellel tervis, tehku tööda“ (algk. VI-a).

Kuid on klassikollektiive, mis on leidnud oma ülesandeid uues ühiskonnas peegeldavat parimini mõne luuletaja sõnus.

Kõigist neist erinevad on näiteks algk. I-b kl. lühike, aga kõigile arusaadav „Õpime hästi!“ ja IV-a kl. juba kaugemale suunav „Töötame ühiskonna kasuks!“

3. Loosung algkooli IV klassis.

4. Loosung sõjalise väljaõppe kabinetis, seinale värvitud.

Liiga ühekülgseks jääks aga kooli kaunistamine, kui ainult klasse ehiksid loosungid ja muudes ruumides need puuduksid. Seepärast ehib mainitud koolide aulas näitelava „Kasvatame noori kommunistlikus vaimus“ ja rõduäärt „Sotsialistlik võistlus muudab töö alandavast ja raskest koormast, milleks teda peeti varem, auasjaks, kuulsuse, vahvuse ja kangelaslikkuse asjaks“ (Stalin).

Võimlas seisab aukohal: „Patriootlikule kommunistlikule noorele on vankumatuks seaduseks olla kehakultuurlane“.

Võimalusi loosungeid esitada on veel jalutusruumes, lugemislauas jne.

Eriilmelised on loosungid sõjakabinetis ja laskeruumis, kus aukohal on meie suurte väejuhtide, eesotsas marssal Vorošilovi ja marssal Timošenko väärtmõtted (vt. lk. 359).

Kooli üldruume ehtivate loosungite leidmiseks võib hea eduga rakendada õpilaskomiteed, et see saaks kogu õpilaspere omaks asjaks. Siis on loosungite kasvatuslik väärtus eriti suur.

Kuid sellest üksi ei piisa veel, et on leitud kohane loosung. Loosungile tuleb anda kaunis, kunstiline välimus. Selle töö juures saab rakendada väga hästi vanemate klasside õpilasi, kuid mõningad tööd on jõukohased juba kõige nooremailegi (näit. tähtede väljalõikamine). Seisab ju õppekavaski alates algk. IV klassist loosungite valmistamine.

Tallinna Õpet. Seminaris, Tallinna Pedagoogiumis ja TÕS Algkoolis loosungitele kunstilise ja väärrika välimuse andmisel on väga suure töö teinud joonistamisõpetaja kunstnik A. R i d a l i, kelle juhtiv silm ja abivalmis käsi ühegi loosungi valmistamisel ei ole puudunud.

Materjal, mida loosungite valmistamisel on kasutatud, on väga mitmekesine. Aluseks on tarvitatud punast riidekangast ja mitmesuguseid paberlikke materjale (lainepapp, dekoratsioonipaber, tapeet jne.). Tähed alusel on samuti mitmesugusest materjalist (paber, papp, vineer jne.), erinevavormilised, mitmesuguses tehnikas.

Paiguti on kasutatud ka otse seinapinnale värvimist, kleepimist — võte, mida igal juhul ei saa tarvitada.

Nii saame võrdlemisi väikeste kuludega muuta iga koolimaja rõõmsaimeliseks, tõsta aukohale eesmärgid, mille poole sotsialistlikus ühiskonnas püüame, ja aidata süvendada kommunistlikku kasvatust ja mõtlemisviisi.

Bibliograafia.

A. Makarenko. Raamat lastevanemaile. RK „Teaduslik Kirjandus“, 1940.

MARTA OTSASOO.

Nõukogude Liidu tuntud pedagoogi-kirjaniku A. Makarenko pedagoogiline teos „Raamat lastevanemaile“ on esimesena Makarenko teostest ilmunud eesti keeles. See pedagoogiline teos on kunstiteos selle sõna sügavaimas mõttes. Esiteks kui töö, milles on kommunistliku kasvatusel küsimusi puudutatud elava elu enese pinnal, ja teiseks kui kirjanduslik kunstiteos, mille iga näide, iga lause on suure stiilitaiduri loodud, kes on osanud mõtte ja sõna sulatada kompaktselt värvi- ja eluküllaseks tervikuks.

Töös „Raamat lastevanemaile“ Makarenko annab meile pildikese laste, peamiselt ennekooliealiste laste elust, viies meid sinna keskkonda, kus nad elavad ja arenevad, s. o. perekonda. Ta rõhutab oma teoses hästi organiseeritud perekondliku kollektiivi vajadust, sest ainult niisuguses kollektiivis tunnetatakse oma ühtsust ühiskonnaga ja kasvab üles noor kommunistliku maailma kodanik, kelle soovid ja vajadused on ka kollektiivi vajadusteks ja soovideks.

Õigupoolest paneb organiseeritud perekond noore kodaniku kujunemisele põhja, selle alusmüüri, millele hiljem ehitab koolikollektiiv. Kumbki kollektiiv ei tohi aga oma raamidest välja suruda pulbitsevat elu ennast, vaid, vastupidi, peab oma kasvandikke juba õige varakult sinna juhtima.

Perekond ei ole juhuslik ühiskonna liikmete koondis. Perekond — see on loomulik kollektiiv, terve ja normaalne, nagu kõik, mis on loomulik. Ta peab sotsialistlikus ühiskonnas õitsema, vabanenuna samadest needustest, milledest kommunistlikus korras vabaneb kogu inimkond ja üksikisik.

Perekond kujuneb ühiskonna loomulikuks algrakukeseks, kohaks, kus realiseerub inimelu veetlus, kuhu tulevad puhkama inimese võidukad jõud, kus kasvavad ja elavad lapsed — elu peamine rõõm. Makarenko arvamine on seega hoopis vastupidine neile, kes veel hiljuti tõendasid, et Nõukogude Liidus tahetakse perekonnavormid ära kaotada.

Perekondliku kollektiivi loomisest ja arenemisest peavad osa võtma nii ema kui ka isa, õed ja vennad. Kui see oleks teisiti, siis ei saa areneda harmoonilist, tervet kollektiivi ega ka harmoonilist ühiskonnaliiget, sest ainult harmoonilise kollektiivi pinnal areneb ka harmooniline isiksus.

Nõukogude perekonda iseloomustades lausub Makarenko: Meie perekond pole suletud kollektiiv, nagu on kodanlik perekond. Meie perekond moodustab orgaanilise osa nõukogude ühiskonnast ja iga ta katse konstrueerida oma kogemust sõltumatuna ühiskonna kõlblelistest nõuetest viib tingimata ebaproportsioonini, mis kajab nagu hädaohu alarmisignaal.

Samas lammutavad Makarenko sõnad kodanliku maailma suurpedagoogi Rousseau kasvatusprintsibi. Nõukogude inimene, ütleb ta, ei või olla kasvatatud ainult ühe isiku mõju abil, olgu sel isikul mis tahes väärtomadusi. Kasvatamine on sotsiaalne protsess kõige laiemas mõttes. Kasvatavalt mõjuvad kõik: inimesed, asjad, nähtused, kuid kõigepealt inimesed. Nendest on esikohal vanemad ja pedagoogid. Laps loob arvutuid suhteid ümbritseva reaalsuse ülikeerulise maailmaga. Iga üksik selline suhe areneb, põimub teiste suhetega ja areneb koos lapse füüsilise ja moraalse arenguga.

On mõttetu ja lootusetu katse, kui vanemad tahavad last elu mõjude alt välja kiskuda ja sotsiaalset kasvatust asendada individuaalse koduse dressuuriga.

Makarenko suhtub ironiseerivalt vanemaisse, kes ohkavad: „Uulitsapoiss... Saate aru, kõik oli hästi, kuid siis hakkas Serježa sõbrustama igasugu poisikestega õues.“

Makarenko peab just tarvilikuks „õues jooksmist“, sest üks ole see ju lapsele esimeseks laiapiiriliseks ühiskonnaks, siis, kui perekonna kollektiivis on juba oma õige koht leitud. Ja seal, kus perekonna kollektiiv püsib kindlana ja kooskõlalisenä, seal ei ole vaja karta lapse pärast, ka siis mitte, kui õues on tõesti mõningaid nn. uulitsapoisse, halvemini organiseeritud perekondliku kollektiivi noori liikmeid.

Makarenko puudutab selles oma raamatus mitmeid probleeme, nagu näiteks autoriteedi probleemi, raha probleemi, mahajäetud naise ja laste probleemi, sugulise kasvatuse probleemi, ainulapse probleemi ja teisi, kuid kõiki neid ta vaatab ja lahendab perekondliku kollektiivi taustal. Ikka jõuab ta järeldustele, et hästi ja õieti organiseeritud perekondlikus kollektiivis ei olegi tõsisemaid probleeme, ja et probleemid tekivad ainult siis, kui see perekondlik kollektiiv on kas halvasti korraldatud, on nõrk, või mõni kollektiivi liige ei tunne oma vastutuse suurust, ühe sõnaga, on vastutustundetu. Selle all kannatab siis kogu kollektiiv, vajab remonti ja on ähvardatud hädaohust variseda täiesti kokku.

Ka sugulisest kasvatuses rääkides ütleb ta ikka jälle, et ka see, nagu teisedki küsimused, on esmajoonel sotsiaalse isiksuse kultuuri kasvatus. Ja kuna kodanlikus ühiskonnas selline kasvatus kohtab igal sammul takistusi ühiskonna klassijaotuses, vaesuses, vägivallas ja eksploateerimises — on meie kodumaal sellise kasvatuses jaoks rajatud laiad teed. Milline tähtis ja määrav osavõtt riiklikust elust on antud kõige vähenõudlikumalegi nõukogude perekonnale, kui ta vaid tahab minna lõpuni. Kui ta vaid õpib tundma oma ühtsust ühiskonnaga mitte ainult ajaloo suurtes küsimustes, vaid ka olustiku igas pisi-asjas. Igas sellises perekonnas lahendub sellega ka sugulise kasvatuses probleem isenesest, sest selline perekond asub juba kultuuri-revolutsiooni sõiduvees.

Suurimaks piduriks nõukogude pere kollektiivi loomisel peab Makarenko täiesti õigustatult ainulapsega perekondi, sest nendest lastest vanemad kasvatavad kollektiivi vastaseid, just selliseid kibestunud „individualiste“, individualiste hanejalgades, nagu neid kommunistlik kord on sunnitud põlgama, kuna nemad ei suuda ka parimal tahtmisel sisse lülitada ühiskonda põhjusel, et nad on õppinud alati ainult teiselt saama, mitte

kunagi vastu andma, kuna nemad, kes on olnud oma perekonna keskkohaks, tahavad ka elus mängida stari osa, isegi sellisel juhul, kui nende anded on tugevasti alla kesk-päras.

Kodanlikus ühiskonnas, ütleb Makarenko, ei kujuta enesest üksik laps sellist ühis-kondlikku ohtu nagu meil, sest seal ei ole ühiskonna iseloom ise vastuolus omadustega, mis kasvatatakse üksikus võsukeses. Iseloomu külm karmus, kaetud formaalse viisakusega, sümpaatia nõrk emotsioon, individuaalse egoismi harjumus, sirgjooneline karjerism ja moraalne põiklevus, ükskõiksus kogu inimkonna suhtes — kõik see on loomulik kodan-likus korras, kuid patoloogiline ja kahjulik nõukogude ühiskonnas.

Oma raamatu lõpplehekülgedel kõneleb Makarenko kaheksandest kõlblusest, mis valitseb kapitalistlikus maailmas. Esimese normi järgi pidi antama viimnegi särk keh-vale, jagatama varandus, käänatama ette parem ja vasem põsk. Teise normi järgi seda kõike tegema ei pidanud ja üldse ei peetud midagi pühaks. Siin polnud kõlbluse mõõdu-puus mitte kõlbeline kõrgus, vaid tavaline elupatt. Nii arvatigi: pattu teevad kõik inimesed ja selle vastu ei saa midagi parata. Patustada mõõdukalt, see oligi normiks.

Makarenko lõpetab sotsialistliku ja kapitalistliku moraali võrdluse sõnadega: „Sotsia-listlikus ühiskonnas esitatakse kõlbelisi nõudeid kõigile inimestele ja kõik inimesed pea-vad neid täitma. Meil ei ole pühaduse paraadinorme ja meie kõlbelised saavutused aval-duvad masside käitumises.“

Makarenko võidurõõm neid sõnu lausudes peaks eriti mõistetav olema ka meie kasvatajatele ja kasvatusteadlastele, sest vana ühiskonna kahepaikne moraal oligi see, mis rõhus neid enam kui nn. „tegeliku elu inimesi“ ja mille tõttu kaunid sõnad humaansusest ja seltsimehelikkusest jäid kas suhu kinni või tundusid külmade, elutute fraasidena.

Teose läbi lugened, omandab iga kasvataja siit materjali edasiseks mõtlemiseks. Ta näitab pedagoogidele, eriti aga „targutavaile“ pedagoogidele, kui kasulik on suhtuda kasvatusprobleemidesse lihtsalt, lähenedes igale probleemile, ilma vormeliteta ja reeg-liteta, kuna neid reegleid on õigem tuletada elunähtusest enesest, sellest hoolimata, et nende nähtuste analüüs võiks ja peakski meid viima juba ühiskonnas kehtivaile normi-dele, sest üks ole ju normidki tuletatud elust enesest.

Kui me aga siiski mõnd elu olukorda lahendades põhjaliku analüüsi järgi jõuame teissugusele tulemusele, siis on see juba loov protsess ja väärib tähelepanu, järelemõtle-mist, järelekaalumist ja ellurakendamist.

Edasimineva eluga peab pedagoogiline teadus edasi minema. Inimhinge arhitekti vas-tutus on väga suur. „Raamat lastevanemaile“ mitte ainult ei tõsta seda vastutust teravalt esile, vaid ka julgustab ja õhutab tegudele.

Parandus:

„Nõukogude Koolis“ nr. 4 — 1941 on lk. 279 4. rida ülalt trükitud: surmapäeva, — peab olema: sünnipäeva. Lk. 303 7. rida alt on: valke, — peab olema: peamiselt rasvasid.

Väljaandja: Hariduse Rahvakomissariaat, RK „Pedagoogiline Kirjandus“. Toimetuse kolleegium: A. Raud, A. Vaarandi, A. Valsiner. Vastutav ja tegevtoimetaja: J. Käis. Korrektor: J. Aavik. Toimetus: Hariduse Rahvakomissariaat, Tallinn, Tõnismägi 9. Talitus: RK „Pedagoogiline Kirjan-dus“, Tallinn, Pärnu maantee 10. Telefon 412-13. Tellimishind: 12 kuud — Rbl. 17.—, 6 kuud — Rbl. 8.50. Laduda antud: 23. IV 1941. Trükki antud: 10. V 41. Trükipoognate arv: 4. Trükiarv: 4600 eksempl. Kaust: B 5. Paber: 73:103 cm $\frac{1}{32}$. Trükikoja tellimise nr. 654. MB-4290. Trükikoda „Punane Täht“, Tallinn, Pikk tän. 54/58.

Печатано на эстонском языке. „Советская школа“. ГИЗ „Педагогическая Литература“, Таллин. Типография „Пунане Тэхт“, Таллин, улица Пякк 54/58.

Lugege ja levitage

*kirjandusteaduse, eesti keele, rahva-
luule, bibliograafia, kultuuriajaloo,
etnograafia ja teadusliku kriitika
ajakirja*

Eesti keel ja Kirjandus

ILMUB ÜKS KORD KUUS

ÜSIKNUMBER 4 RUBLA

*Tellimishind aastas rbl. 44.—, poolaastas
rbl. 22.—, veerandaastas rbl. 11.—. Telli-
misi võtavad vastu RKK Müügiesakond,
Tallinn, Pärnu 10; RKK raamatukauplused,
ajalehtede kontorid, postiasutised-sidekon-
torid ja RKK usaldusmehed*

~~PEA 415~~
~~18~~

Hind 1 rbl. 50 kop.

Ülevaateid ENSV ja NSVL lava- ja muusikakunsti arengust, kokkuvõtteid näite- ja helikunstnike elust ning tööst, lava- ja muusikakunsti teooriat ning praktikat sisaldab ENSV Kunstidevalitsuse väljaandel ilmuv illustreeritud kuukiri

TEATER JA MUUSIKA

Tellimishind aastas rbl. 17.—, poolaastas rbl. 8.50, veerandaastas rbl. 4.50. Üksiknumber rbl. 1.50. Tellimisi võtavad vastu: RKK MÜÜGIOSAKOND — Tallinn, Pärnu 10; RKK raamatukauplused, ajalehtede kontorid, postiasutised-sidekontorid ja RKK usaldusmehed.